

**NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDAKİ
RÜYALARIN PSİKANALİTİK AÇIDAN İNCELENMESİ**

Büşra SOYTÜRK
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Alper GÜNAYDIN
Haziran, 2025
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDAKİ RÜYALARIN PSİKANALİTİK
AÇIDAN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Büşra SOYTÜRK

Danışman
Doç. Dr. Alper GÜNAYDIN

AFYONKARAHİSAR 2025

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Nermin Yıldırım’ın Romanlarındaki Rüyaların Psikanalitik Açıdan İncelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yaralandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/06/2025

İmza

Büşra SOYTÜRK

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Büşra SOYTÜRK
	Numarası	2200623004
	Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Nermin Yıldırım'ın Romanlarındaki Rüyaların Psikanalitik Açısından İncelenmesi
Tez Savunma Sınav Tarihi		27.06.2025
Tez Savunma Sınav Saati		15.30

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒ oy birliği – ☐ oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

NERMİN YILDIRIM’IN ROMANLARINDAKİ RÜYALARIN PSİKANALİTİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Büşra SOYTÜRK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Haziran, 2025

Danışman: Doç. Dr. Alper GÜNAYDIN

Edebi hayata 2011 yılında yayımladığı Unutma Beni Apartmanı adlı romanı ile başlayan Nermin Yıldırım, devamında altı roman ve bir hikâye kitabı yazarak yazın hayatındaki etkinliğini sürdürmüştür. Eserlerinde kaleme aldığı kahramanlar bir yandan kendi içlerinde kendilerini ararken bir yandan da onları bu arayışa iten nedenleri irdelemişlerdir. Kahramanların hepsi bir şekilde kendi içine kapanmış, dışarıyla bağıni koparmış ve mümkün olduğunca yalnızlığı seçmiş kişilerdir. Onların bu içe dönük ve dış dünyadan bağımsız hallerinin temelinde ise çocuklukları ve aile yaşamları yatmaktadır. Bu çocukluk ve aile yaşamı eser içinde rüyalarda da kendine yer bulur. Romanlarda kahramanlar gördükleri rüyalarla iç dünyalarını ve geçmişlerini okura daha derinlemesine açmaktadırlar.

Nermin Yıldırım’ın Unutma Beni Apartmanı, Rüyalar Anlatılmaz, Saklı Bahçeler Haritası, Unutma Dersleri, Dokunmadan, Misafir ve Ev adlı romanlarının incelendiğı tezin amacı eserde verilen rüyaların psikanalitik açıdan incelenmesiyle kahramanın bilinç dışında yer edinen oluşumlara ulaşmak, kahramanın psikolojik durumunu ve rüyaların eserdeki etkilerini incelemektir.

Nermin Yıldırım’ın Romanlarındaki Rüyaların Psikanalitik Açıdan İncelenmesi başlıklı bu tez üç bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde “Freud, Jung, Adler ve Rüya” başlığı altında Sigmund Freud, Carl Gustav Jung ve Alfred Adler’in rüya hakkındaki yorumları; “Nermin Yıldırım’ın Romanlarında Rüyalar ve Gündüz Düşleri” başlığı altında eserdeki rüyaların ve gündüz düşlerinin psikanalitik açıdan incelenmesi, “Rüyalar ve Anlatı İlişkisi” başlığı altında ise rüyalar ile eser arasındaki ilişki verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nermin Yıldırım, psikanaliz, roman, düş, gündüz düşü.

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF DREAM IN NERMIN YILDIRIM'IN NOVELS PSYCHOANALYTICALLY

Büşra SOYTÜRK

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

JUNE, 2025

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Alper GÜNAYDIN

Nermin Yıldırım, who started her literary career with the novel *Unutma Beni Apartmanı* published in 2011, continued her literary career by writing six novels and a storybook. The characters she wrote in her works search for themselves within themselves while also examining the reasons that push them to this search. They are all people who have somehow withdrawn into themselves, cut off their ties with the outside world and have chosen solitude as much as possible. Their introverted and independent state from the outside world is based on their childhood and family life. This childhood and family life also finds a place in the dreams within the work. In the novels, the characters reveal their inner worlds and pasts to the reader in more depth through the dreams they see.

The aim of the thesis examining Nermin Yıldırım's novels *Unutma Beni Apartmanı*, *Rüyalar Anlatılmaz*, *Saklı Bahçeler Haritası*, *Unutma Dersleri*, *Dokunmadan*, *Misafir* and *Ev* is to reach the formations in the unconscious of the hero through a psychoanalytical examination of the dreams given in the work, and to examine the psychological state of the hero and the effects of the dreams on the work.

This thesis titled *The Examination Of Dream in Nermin Yıldırım's Novels Psychoanalytically* consists of three parts. In the first part of the thesis, under the title of "Freud, Jung, Adler and Dream", Sigmund Freud, Carl Gustav Jung and Alfred Adler's comments on dreams are given, under the title of "Dreams and Daydreams in Nermin Yıldırım's Novels", a psychoanalytical analysis of dreams and daydreams in the work is given, and under the title of "Relationship between Dreams and Narrative", the relationship between dreams and the work is given.

Keywords: Nermin Yıldırım, psychoanalysis, novel, dream, daydream.

ÖNSÖZ

“Nermin Yıldırım’ın Romanlarındaki Rüyaların Psikanalitik Açından İncelenmesi” başlıklı bu tezde yazarın yedi romanında geçen rüyalar Sigmund Freud, Carl Gustav Jung ve Alfred Adler’in rüya hakkındaki yorumlarından yola çıkılarak incelenmiştir.

Çalışmaya başlamadan evvel Nermin Yıldırım’ın kaleme aldığı yedi romanında karakterlerin gelişimleri kurgulanırken rüyalardan faydalandığı tespit edilmiştir. Rüya karakterin geçmişine ve bilinç dışına giderek romanda gelişen olayları yahut karakterin yapısını teferruatlandırmada etkin rol oynamaktadır. Bu husustan hareketle daha evvel Nermin Yıldırım’ın eserleri hakkında böyle bir çalışma yapılmadığı tespit edildiğinden eserlerdeki rüyaların psikanalitik açıdan incelemesinin yapılması uygun görülmüştür.

Çalışmanın “Giriş” bölümünde Nermin Yıldırım’ın hayatı, sanatı ve edebî eserleri çerçevesinde tanıtılmıştır. Ardından bu eserlerin yapısına değinilmiştir. “Birinci Bölüm”de “Freud, Jung, Adler ve Rüya” başlığı altında Sigmund Freud’u hangi koşulların rüyaya yönlendirdiği ve Rüya Yorumları adlı eseri yazdığını, Adler ve Jung’un rüya yorumları hususundaki katkıları ve yorumları verilmektedir. “İkinci Bölüm”de “Nermin Yıldırım’ın Romanlarında Rüya ve Gündüz Düşleri” başlığı altında Nermin Yıldırım’ın “Unutma Beni Apartmanı (2011), Rüya Anlatılmaz (2012), Saklı Bahçeler Haritası (2013), Unutma Dersleri (2015), Dokunmadan (2017), Misafir (2018) ve Ev (2020) adlı eserlerindeki rüyalar ve gündüz düşleri Sigmund Freud, Alfred Adler ve Carl Gustav Jung’un rüya hakkındaki yorumlarına göre incelenmiştir. “Üçüncü Bölüm”de “Rüyalar ve Anlatı İlişkisi” başlığı altında incelenen rüyaların eserlerde hangi amaçlara hizmet ettiği, eserlere ne gibi katkısı olduğu ve eserlerde hangi işlevleriyle öne çıktığı tespit edilmiştir. “Sonuç ve Değerlendirme” bölümünde ise eserlerdeki rüyaların hemen hepsinin amacının romandaki kahramanların ruhsal yapısını temizlemek olduğu ve genelini kaynağını çocukluk anılardan alarak yeniden üretilmiş rüyalar olduğu verilmiştir. Eserdeki rüyaların eserin içeriğinde kahramanı daha iyi tanımak ve kahramanın psikolojik alt yapısına ya da bilinç dışı dünyasına ulaşmak için mühim konumda oldukları bildirilmiştir.

Çalışmanın her anında benden desteğini esirgemeyen, yol göstericiliğiyle her zaman yanımda olan değerli hocam Doç. Dr. Alper GÜNAYDIN’a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışma boyunca benden sevgisini ve desteğini hiç esirgemeyen canım anneme teşekkür ederim.

Büşra SOYTÜRK

2025, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FREUD, JUNG VE ADLER'E GÖRE RÜYA

İKİNCİ BÖLÜM

NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDA RÜYALAR VE GÜNDÜZ DÜŞLERİ

1. RÜYALAR.....	16
1.1. UNUTMA BENİ APARTMANI'NDA RÜYALAR	16
1.1.1. Süreyya'nın Rüyalarının İçeriği.....	17
1.1.2. Süreyya'nın Yemek Masası Rüyası	18
1.1.3. Süreyya'nın Rüyalarının Diğer İçerikleri	22
1.1.4. Süreyya'nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kazım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya	23
1.1.5. Süreyya'nın Zinnur'u Gördüğü Rüya	25
1.1.6. Süreyya'nın Keskâğıtlı Rüyası.....	26
1.2. RÜYALAR ANLATILMAZ'DA RÜYALAR	27
1.2.1. Eyüp'ün Hatırlamadığı Rüya	28
1.2.2. Veysel'in Rüyası	29
1.2.3. Eyüp'ün Kendini Hamile Olarak Gördüğü Rüya	30
1.2.4. Perihan'ın Rüyası	32
1.2.5. Eyüp'ün Kendini Saksıda Bitki Olarak Gördüğü Rüya	33
1.2.6. Eyüp'ün Kürk Mantolu Madonna Rüyası	33
1.2.7. Müesser'in Rüyası	34
1.2.8. Eyüp'ün Altına Yapmak Üzere Olduğu Rüya	36
1.2.9. Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya	36
1.2.10. Eyüp'ün Yemek Masası Rüyası	38
1.2.11. Eyüp'ün Babasını Gördüğü Rüya	39
1.2.12. Eyüp'ün Ablasıyla Sinemada İzlediği Filmi Gördüğü Rüya	39
1.2.13. Eyüp'ün Babasının Ölümünü Gördüğü Rüya	41
1.2.14. Eyüp'ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya.....	41
1.3. SAKLI BAHÇELER HARİTASI'NDA RÜYALAR	43
1.3.1. Behiye'nin Kornelia'nın Yandığını Gördüğü Rüya.....	44
1.3.2. Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya	45

1.3.3. Rıdvan'ın Birinin Onu Öldürdüğünü Gördüğü Rüya	45
1.3.4. Rıdvan'ın Kendini Nazım'ın Muayenehanesinde Gördüğü Rüya	46
1.4. UNUTMA DERSLERİ'NDE RÜYALAR	47
1.4.1. Gönül Hemşire'nin Rüyası.....	48
1.4.2. Feribe'nin Nedim'i Gördüğü Rüya.....	48
1.4.3. Feribe'nin Suni Rüyası.....	49
1.5. DOKUNMADAN'DA RÜYALAR.....	54
1.5.1. Adaletin Rüyaları.....	55
1.5.2. Adaletin Yusuf'u Gördüğü Rüya	55
1.5.3. Adaletin Bir Gencin Öldürdüğünü Gördüğü Rüya	57
1.5.4. Adaletin Feraye'yi Öldürdüğü Rüya	59
1.6. MİSAFİR'DE RÜYALAR.....	60
1.6.1. Rikkat'ın 1. Düşme Rüyası	60
1.6.2. Rikkat'ın Annesinin Rikkat'ın Doğumunu Gördüğü Rüya	61
1.6.3. Rikan'ın 2. Düşme Rüyası.....	61
1.6.4. Esin'in Rüyası	62
1.6.5. Rikkat'ın 3. Düşme Rüyası	63
1.7. EV'DE RÜYALAR	63
1.7.1. Seher'in Ev Yaktığı Rüya	64
1.7.2. Seher'in Yeniden Ortaya Çıkan Rüyaları	66
1.7.3. Seher'in Aile Fotoğrafı Rüyası	66
1.7.4. Seher'in Rüya İçinde Rüyası	67
1.7.5. Seher'in Paradise'ı Yaktığı Rüya	69
1.7.6. Seher'in Turuncu Maşrapa Rüyası.....	70
2. NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDA GÜNDÜZ DÜŞLERİ	70
2.1. UNUTMA BENİ APARTMANI'NDA GÜNDÜZ DÜŞLERİ	71
2.1.1. Süreyya'nın Romanı: Roman-tik Tren	71
2.1.2. Süreyya'nın Diğer Romanı	71
2.2. SAKLI BAHÇELER HARİTASI'NDA GÜNDÜZ DÜŞLERİ	72
2.2.1. Suat'ın Sevdiği Şairin Katillerini Öldürdüğü Gündüz Düşü	72
2.2.2. Suat'ın Gündüz Düşleri.....	74
2.3. EV'DE GÜNDÜZ DÜŞLERİ.....	76
2.3.1. Seher'in Senaryosu: Evi Yak!	76
2.3.2. Seher'in İkinci Senaryosu	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDA RÜYALAR VE ANLATI İLİŞKİSİ

1. KARAKTERİN PSİKOLOJİSİNİ/ İÇ DÜNYASINI YANSITMA.....	78
1.1. RÜYA VE ÇOCUKLUK/AİLE	79
1.2. RÜYA VE ARZU GİDERME	83
1.3. RUHSAL YAPIYI TEMİZLEYEN RÜYALAR	84
1.4. RÜYA VE DİRENİŞ.....	86
1.5. RÜYA VE İNSANLARDAN KAÇIŞ/ İÇE KAPANMA	86
1.6. RÜYA VE SUÇLULUK DUYGUSU	88
2. ZAMANSAL GEÇİŞ ARACI OLARAK KULLANIM	91
2.1. RÜYA VE SON GÜN.....	91
2.2. RÜYA VE GEÇMİŞİN AKTARIMI.....	92
3. SEMBOLİK ANLATIMI GÜÇLENDİRME	92

3.1. SONUN HABERCİSİ RÜYALAR.....	93
4. ÖNSEZİ/ KEHANET GERİLİM UNSURU OLMA.....	93
4.1. RÜYA VE KEHANET	93
5. ANLATIMDA YOL GÖSTERİCİ İŞLEV ÜSTLENME	94
5.1. RÜYA VE SORUNLARLA MÜCADELE	94
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	95
KAYNAKÇA.....	113

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Nermin Yıldırım'ın Romanlarındaki Rüyaların ve Gündüz Düşlerinin Sayıları ve Romandaki İşlevleri.....	102
Tablo 2. Nermin Yıldırım'ın Romanlarında Rüyalar ve Gündüz Düşleri Özet ve Bulguları	103
Tablo 3. Nermin Yıldırım'ın Romanlarında Rüya ve Anlatı İlişkisi	111

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

MİM: Mazi İmha Merkezi

Vb.: Ve benzeri

Vs.: Vesaire

GİRİŞ

7 Mart 1980 yılında Bursa’da doğan Nermin Yıldırım 2002 yılında Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümü’nden mezun olmuştur. Mezuniyeti sonrası çeşitli gazete ve dergilerde editör ve köşe yazarı olarak çalışan Nermin Yıldırım daha sonra adları Unutma Beni Apartmanı, Rüyalar Anlatılmaz, Saklı Bahçeler Haritası, Unutma Dersleri, Dokunmadan, Misafir ve Ev olmak üzere yedi roman ve Bavula Sığmayanlar adlı bir öykü kitabı çıkarmıştır.

Eserlerinde kahramanlar üzerinden aile içi sıkıntılar, yalnızlık, içe dönüklük gibi konuları işleyen Nermin Yıldırım bu hususları genellikle kadın kahramanlar üzerinden vermektedir. Eserlerinde kahramanların bir derdi vardır ve bu dert her daim aileden kaynaklanmaktadır. Kahramanlar aile içlerinde terk edilme, ölüm, intihar, cinayet, istismar gibi mevzulardan muzdarip çocukluklar geçirmişlerdir. Dolayısıyla çocukluk yıllarının gölgesi yetişkin yaşamlarına da düşmüş ve sosyal hayatlarında bir ritim tutturamayan, herkesten uzak, içe kapanık insanlar olmuşlardır.

“Nermin Yıldırım’ın romanlarında dikkat çeken izleklerden biri evdir. Ev/evsizlik izleği tüm romanlarında işler. Ev birey için köklerini salacağı, gözünü açtığı bir yuva, sevildiği, güvenle yaşayabileceği bir ortam olmalıdır. Romanlarda ev izleği kadınların yaşamlarında derin izler bırakan bir yer olarak görülür. Kadın karakterlerin hepsi ev/evsizlik yönünden yaralıdır. Yazar, romanlarında evlerini küçük yaşta kaybeden ya da hiçbir zaman kendine ait bir evi olmayan, yaşamı boyunca kendine ev arayan kadınların yaşamlarını anlatır. Yazdığı altı romanında ev izleği yoğun olarak işlenirken son romanında ise başlı başına romanın ismini verdiği “ev”i derin bir şekilde işler.” (Kul, 2023: 16-17).

Yazar’ın eserlerinde dikkat çeken hususlardan birisi de rüyadır. Romanlarda karakterlerin iç dünyaları ve o günkü karakterlerinin kökenleri, rüyalar üzerinden verilmektedir. Karakterlerin nasıl böyle bir insan olduklarına yahut neden böyle hissettiklerine dair cevaplar romanda rüyalar aracılığıyla okura sunulmaktadır.

Sigmund Freud’un psikanalitik kuramındaki rüya görüşlerine göre rüyalar bilinç dışının bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Kişi rüya gördüğü zaman bu rüyanın kaynağı kişinin geçmiş yaşamlarının bilinç dışında bıraktığı izlerdir. Bilinç dışındaki bu izler kişinin rüya görmeden önce yaşadığı son günün etkisiyle uyku esnasında rüya

aracılığıyla bilinç düzeyine ulaşır. Böylece kişi uyanık yaşamında zihninin derinlerinde dahi ulaşamayacağı oluşumlara rüya vesilesiyle ulaşmış olur.

Nermin Yıldırım'ın romanlarındaki kişilerin rüyaları son günleriyle ve çocukluk yaşamlarıyla ya da istek ve arzularıyla açıklanabilir düzeydedir. Rüyalar bu düzeyde olduğundan romanlarda verilen rüyalar incelendiğinde kahramanın ruhunun derinliklerine ulaşmak mümkündür.

Bu sebeple ele alınan bu çalışmada Nermin Yıldırım'ın Unutma Beni Apartmanı, Rüyalar Anlatılmaz, Saklı Bahçeler Haritası, Unutma Dersleri, Dokunmadan, Misafir ve Ev adlı yedi romanındaki rüyalar Sigmund Freud, Alfred Adler ve Carl Gustav Jung'un rüya hakkındaki yorumları üzerinden incelenmiştir. Bu incelemede Unutma Beni Apartmanı adlı romanda altı, Rüyalar Anlatılmaz adlı romanda on dört, Saklı Bahçeler Haritası adlı romanda dört, Unutma Dersleri adlı romanda üç, Dokunmadan adlı romanda dört, Misafir adlı romanda beş ve Ev adlı romanda altı rüya olmak üzere toplamda kırk iki rüya tespit edilmiştir. Bununla birlikte eserde gündüz düşleri hususunda da incelemeye değer durumlar vardır. Unutma Beni Apartmanı ve Ev adlı romanlardaki başkahramanlar roman ve senaryo yazarlığı yapmaktadırlar. Freud'a göre sanatçı eserini oluştururken bir gündüz düşü görmekte ve kendi içinde bastırdığı istek, arzu ve dürtülerini bu eserlere yansıtmaktadır. Freud'un bu yorumunun bir izdüşümü bahsi geçen romanlarda da görüldüğünden başkahramanların yazdıkları eserler bu bağlamda incelenmiştir.

Saklı Bahçeler Haritası adlı eser de gündüz düşü bakımından değerlendirmeye alınmıştır. Eserde başkahraman Suat gerçekliğinden kaçmak için gündüz düşleri kurmaktadır. Bu bağlamdan bakıldığında bütün roman onun gündüz düşünün bir oluşumudur. Bu sebeple roman ve romandaki gündüz düşleri incelemeye dâhil edilmiştir.

Düş incelemelerine ek olarak rüyaların romanın geneline etkisine de bakılmıştır. Rüyalar eserde bazen bir tedavinin tamamlayıcısı, bazen kahramanın iç dünyasının aydınlatıcısı konumundadır. Bu bağlamda bütün bir romanın kahramanın rüyalarının ya da gündüz düşlerinin üzerine kurulu olduğu görülür. Bu sebeple rüyalar romanın kurgusunda etkin rol oynamaktadır. Kurgunun gidişatının rüyalar üzerinden ilerlediği de görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak rüyalar, kahramanın oluşumunun arka perdesidir.

“Kahraman neden böyle biri oldu, nasıl böyle biri oldu?” gibi soruların cevapları rüyalarda ve rüyaların psikanalitik yorumlarında yatmaktadır.

Görüldüğü üzere Nermin Yıldırım’ın eserlerinde rüya olgusu geniş bir yer tutmaktadır. Bu sebeple eserlerin yapısal bağlamda incelenmesi kadar rüyalar boyutunda da incelenmesi metnin derin anlamının anlaşılmasında etkili olacaktır. Buradan hareketle bu çalışmada Nermin Yıldırım’ın yedi romanındaki rüyaların psikanalitik alt yapısı ve rüyalarla metin arasındaki ilişki incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FREUD, JUNG VE ADLER'E GÖRE RÜYA

Rüyalar insanlık tarihi boyunca süregelen varlıklarıyla ve örtük yapılarıyla her daim ilgiyi üzerine çekmiştir. Bu ilgiler sonucunda insanlar rüyalar hakkında pek çok inanış ve yorumlama geliştirmişlerdir. Bu inanışlara göre rüyalar kimi zaman var olan örtük yanlarıyla öteki taraf denilen metafiziki boyuttan bir mesaj getirmiş, kimi zaman gaptan haber vermiştir. Bununla beraber rüyalar tarafından iletilen bu mesajların çözümlenmesi ihtiyacı doğmuştur ki bu da rüya yorumlarını ortaya çıkarmıştır. Tabi bu gizil açılarıyla ve altta taşıdıklarına inanılan mesajlarla rüyalar günlük yaşamda kendilerine yer buldukları gibi anlatılara de girmeyi başarmıştır. Halk hikâyeleri, destan, masal, mit, roman, hikâye, tiyatro gibi pek çok sözlü ve yazınsal anlatıda rüyalardan faydalanılmıştır. İnsanlar hayatın her alanına rüyayı da dâhil eder hâle gelmiştir. Böylece bu durum zamanla psikolojik incelemeler vesilesiyle bilimsel açıdan da ele alınmıştır. Pek çok psikanalist rüya hakkında görüşlerini belirtmiş ve kendilerince daha önceki görüşlere eklemeler çıkarmalar yaparak ya da rüyaları daha evvel hiç değinilmemiş bir yönden ele alarak kendi rüya yorumlarını oluşturmuştur. Onların bu yorumları eserlerde rüyaların kullanılış biçimlerine, amaçlarına ya da rüyalardaki alt metnin anlaşılmasına yönelik önemli bir kaynak konumundadır. Bu sebeple, ele alınan bu çalışmada Nermin Yıldırım'ın yedi romanında etkin olarak kullanılan rüyaların psikanalitik açıdan değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu sayede kahramanların dünleri, bugünleri, benlikleri ve rüyalarla birlikte verilen bu dünlerin, bugünlerin, benliklerin romana etkisi hakkında bilgi sahibi olunması amaçlanmıştır.

Eserlerde rüyaların yoğun olarak Sigmund Freud'un rüya yorumlarına dayandırılabilceği tespit edilmiştir. Keza yazarın da *Rüyalar Anlatılmaz* adlı romanında rüyaların Freud ile ilişkilendirilebileceğine yönelik söylemleri bulunmaktadır. Nermin Yıldırım, *Rüyalar Anlatılmaz*'da bu hususa Eyüp karakterinin rüyalarından sıkıntı çektiği için gittiği doktorunun tavsiyesiyle not aldığı rüyaları üzerinden şöyle değinir: *“Yine de rüyalar, imgeler, geçmiş, kaygılar filan bir arada telaffuz edilince aklıma ister istemez Freud geliyor.”* (Yıldırım, 2022: 55), *“Bu rüyayı doktoruma anlattığımda, kadının doğurganlığını, ne bileyim rahmini, vajinasını kışkandığımı filan mı söyleyecek bana? Bildiğim kadarıyla Freud bu konularda hemcinslerine kıyak geçen bir ağabeyimiz.”* (Yıldırım, 2022: 101).

Freud'un kurucusu olduğu psikanaliz kuramı daha sonra öğrencileri tarafından geliştirilmiş ve birtakım değişikliklerle orantılı eklemeler yapılmıştır. Freud'un öğrencileri olan Carl Gustav Jung, Freud'un görüşlerinden hareketle analitik psikolojiyi, Alfred Adler ise bireysel psikolojiyi geliştirmiştir. Bu iki kuramı incelediğimizde adı geçen psikanalistlerin rüya yorumlarının eserlerdeki rüyalarla ilişkilendirilebileceği tespit edilmiştir. Bu sebeple hem kahramanların rüyalarını farklı perspektiflerden ele almak amacıyla hem de Freud açısından yapılan rüya incelemelerinde daha derin ve tamamlayıcı bir yaklaşım elde etmek açısından rüyalarda Jung ve Adler'in de görüşlerine yer verilmiştir. Buradan hareketle incelemelerde görüşlerine başvuru psikanalistlerin rüyalara dair görüşleri şöyledir:

Psikanalitik kuramın kurucusu olarak kabul edilen Sigmund Freud, onu psikolojiye götüren ilk çalışmalarına Paris'te Charcot'un Salpêtri re adlı kliniğinde başlamıştır. Bu klinikte histeri ve hipnoz ile ilgili yapılan çalışmaları gören Freud daha sonraki dönemlerde nevrozların tedavisiyle oldukça meşgul olur. Nevroz tedavilerinde farklı yöntemler arayan Freud'un yolu Josef Breuer ile kesişmiştir. Böylece daha evvel Breuer'in bir kızı tedavi eden ve temeli hipnoza dayanan yöntemi Freud ile yeniden uygulanmaya başlanmıştır (Freud, 2021: 10-11). Ancak bir müddet sonra Freud ve Breuer fikir ayrılıklarına düştükleri için yollarını ayırmışlardır. Bundan sonra Freud çalışmalarına devam ederek psikanalitik tedavi yöntemini oluşturmuştur.

Freud'un Charcot'un kliniğinde nevroz tedavileriyle ilgilendiği dönemlerde varlığını keşfettiği “bilinç dışı” kavramı psikanalitik yöntemin çıkış noktası olmuştur. Buna göre bu tedavi yönteminde “*psikanaliz, bilinç dışı gizil enerjinin; rüyalarda, fiziksel belirtilerde, karakteristik özelliklerde ve tüm simgesel ürünlerde nasıl somut görünüme kavuştuğuyla ilgilenir.*” (Soydaş, 2024: 7). Bu ilgilenim üzerinde psikanalizi geliştiren Freud'a göre insan, doğumundan itibaren toplumsal bir baskı altında yaşamaktadır ve bu baskı sebebiyle birtakım dürtüleri, arzuları bastırılmayla karşılaşır (Tura, 2021: 33). Bastırma mekanizması bahsi geçen bu oluşumları bilinç dışı denilen bir bölgede tutar ve bilinç düzeyine erişmesini engeller. Bu yüzden bilinç dışı, kendinde bastırılan oluşumlar sebebiyle toplum ve kişinin ahlakî değerleri dâhilinde hoş görülmeyecek bütün istek, arzu ve dürtülerin barındığı yer olur. Bu istek, arzu ve dürtüler bir sansür mekanizmasıyla karşı karşıya oldukları için bilinç dışının sınırlarından dışarı çıkamazlar. İstek ve arzuların ulaşmaya çalıştığı bilinç ise “*dış dünyadan ya da bedenin içinden gelen algıları fark edebilen zihin bölgesidir. Bedensel*

algıları, düşünce süreçlerini ve heyecansal durumları da kapsar.” (Tuzcuoğlu, 1995: 275).

Kişinin günlük yaşamında bilinç dışı oluşumlar sürekli bilinç düzeyine geçmek için hareket halindedirler. Ancak bilinç dışı ile bilinç arasındaki sansür mekanizması bu geçişin sağlanmasını engellemektedir. Bu sebeple de birey görünüşte bilinç dışından bağımsız bir şekilde günlük yaşamını devam ettirir. Ancak her ne kadar sansür mekanizması etkin olarak çalışsa da bilinç dışı oluşumlar kişide bazen dil süreçlerinde, bazen sakar edimlerde, nevrozlarda ve rüyalarda kendini gösterir (Tura, 2021: 33).

Bilinç dışı oluşumların rüyalarda kendini göstermesi şu şekilde gerçekleşir: Kişi uykudayken bilinç dışı ile bilinç arasındaki sansür mekanizmasının gücü azalır. Bu sayede bilince geçmek için sürekli olarak sansürü zorlayan bilinç dışı oluşumlar bilinçöncesi üzerinden bilinç düzeyine ulaşmak için bir yol edinir. Normalde bu ulaşma süreci sırasında kişinin uyanması gerekir. Çünkü *“rüya sürecinde, bilinçöncesine doğru harekete geçen bilinç dışı güçleri bilinçöncesi denetler ve onların rüya kurgusu içinde kalmasını sağlar. Eğer bu engel aşılsa, rüya uykunun güvencesi olma özelliğini yitirir ve uyanılır.”* (Sunat, 2020: 28). Ancak bu esnada hâlâ az da olsa etkinliğini koruyan sansür mekanizması devreye girer ve böylece kişi uyanmak yerine rüya görür.

Freud, Breuer ile yollarını ayırdığı dönemde psikanalizi geliştirirken hastaların tedavisinde hipnozu kullanmayı bırakarak “serbest çağrışım” adı verilen bir yöntem geliştirir. Ancak bu yöntemi hastalarına uygularken onların sürekli olarak rüyalarından bahsettiğini fark eder. Böylece dikkati ziyâdece rüyalar üzerine yoğunlaşır ve çalışmaları sonucu “Rüyaların Yorumu” adlı eserini yazar. Freud bu eserinde rüyaların oluşumunu ve bu oluşumu tetikleyen unsurları, çoğunlukla kendi rüyaları olmak üzere, çeşitli rüyalardan faydalananarak açıklamıştır (Gençtan, 2022: 24).

Freud’a göre rüyalar, bilinç dışında *“(bastırılmış) bir arzunun (kılık değiştirerek) gerçekleşmesidir.”* (Freud, 2021: 200). Kişinin uyku sırasında zayıflayan sansür mekanizmasını aşarak bilince ulaşan bilinç dışı oluşumları, olduğu gibi rüyaya yansımaz. Nasıl bilinç dışı ile bilinç arasında bir sansür mekanizması varsa rüyada da bir nevi sansür mekanizması görevini üstlenen mekanizmalar vardır ve bu mekanizmalar rüyaları değişime uğratar. Bu mekanizmalardan ilki çarpıtmadır. Rüyalar bir isteğin giderilmesidir ancak kişi rüyasında isteğini giderirken doyuma ulaşmaya

alışan geler rüyada çarpıtılarak verilir. Freud rüyada çarpıtmanın işleyişini şöyle anlatır: *“Bu süreç şöyle işliyor: Sanki -psikişik vurguda diyelim- bir kayma, bir yer değiştirme gerçekleşiyor ve böylece önce yoğunluğu az olan düşünceler, başlangıçta daha yoğun olan düşüncelerden bu yoğunluğu devralıyor ve kendilerini bilince çıkmaya zorlayan bir güce ulaşıyor.”* (Freud, 2021: 217). Bununla beraber Freud rüyanın hem arzu giderilmesi hem de çarpıtmaya uğramasını rüyanın iki başat ögesi olarak kabul eder. *“İnsanda rüyanın oluşmasına neden olan iki gten (temayülden, sistemden) söz edebiliriz. Bunlardan ilki, rüyada ifadesini bulan arzudur, ikincisi ise rüyadaki arzuya sansür uygulayan ve bu sansür sayesinde rüyanın söylediği şeyin çarpıtılmasını zorunlu kılan g.”* (Freud, 2021: 184-185).

Rüya içeriği bilinç düzeyine geçtiğinde kendine uygulanan sansür sebebiyle ileti imgeler altında kalır. Bu da rüyanın “görünür içeriği” ve “gizil içeriği” dediğimiz kavramları ortaya çıkarır. Rüyanın görünür içeriği, rüya görenin rüyada gördüğü ve rüyayı anlattığı kısımdır. Rüyanın gizil içeriği ise bu görünür içeriğin altında yatan anlamlar, anılar, mesajlar, durumlar, arzular, istekler ve hislerdir. Rüyaları yorumlarken amaç *“rüya görenin nesnel gerçekliğini değil, öznel yaşamını ve bakış açısını anlamaktır. Bu bakımdan, dış dünyaya değil, i dünyaya yneli[ni]r.”* (Cebeci, 2015: 356). Rüyalar aracılığıyla i dünyaya ynelebilmemenin yolu da rüyanın gizil içeriğini zebilmektir.

Rüyalar gizil içerikten görünür içeriğe geçerken çarpıtmadan başka mekanizmalardan da geçebilmektedir. Bunlar simgeleştirme, yer değiştirme, yoğunlaştırma ve yansıtmadır. Simgeleştirme, rüyadaki bilinç dışı birtakım oluşumların biçim değiştirerek bilinç düzeyine çıkmış halidir. *“Simgeleştirilen düşüncelere genellikle kabul edilmesi güç nitelikte duygular ya da çatışmalar eşlik eder. Bu nedenle Freud, simgeleştirmenin amacının, rüyanın gerçek içeriğini gizleyerek rüyayı gören kişinin tedirgin olmasını engellemek olduğuna inanmıştı[r].”* (Gençtan, 2022: 26). Rüyadaki mekanizmalardan diğeri olan yer değiştirme, bilinç dışındaki oluşumların simgeleşme durumudur. Yer değiştirmeler kişiler, olaylar, durumlar hisler vb. zerinde gerçekleşebileceği gibi kelimeler üzerinde de yer değiştirmeler yapıldığı görülür. Bu mekanizma sayesinde bilinç dışındaki simgeleşmeye muhtaç oluşumlar değişik simgeler halinde bilinç düzeyine gelir. nc mekanizma olan yoğunlaştırmada gizil içerikteki birden fazla oluşum tek bir simgeye aktarılır. Böylece görünür içerikteki tek bir imge vasıtasıyla gizil içerikteki pek çok ögeye ulaşılabilir. Son mekanizma olan yansıtmada

ise kişi bilinç dışında yapmak istediği ancak ahlakî ve toplumsal değerler açısından yapmasının uygun olmayacağı bir şeyi rüyasında başka biri keline yapıyormuş gibi görür (Gençtan, 2022: 27).

Rüya yorumlarıyla ilgili bir başka husus ise rüyanın geçmişin kalıntılarını yeniden üreterek bugüne taşımasıdır. Rüyalarda yeniden üretilen geçmiş kalıntıları başta çocukluk yaşamına aittir. Çocukluktan kalma anılar, travmalar, arzu ve istekler içerik bakımından hiç beklenmeyecek rüyalarda kendini gösterebilir. Lâkin ocukluk, rüyanın tek kaynağı değildir. Burada ocukluğun kaynak olarak alınmasından ziyâde bu kaynağın yeniden üretilmesini sağlayan itici bir gücün bulunması daha önceliklidir. Bu itici gücün rüyayla etkileşime girmesi sayesinde rüya, kaynağını sadece çocukluk anıları olarak değil, geçmişin herhangi bir döneminden alabilecek şekilde genişletir.

Freud’a göre rüyalar, rüya görölmeden önceki son günün izlerini taşır. Çünkü *“rüyalar yaşamdaki hızla akan düşünme sürecimizin devamında uyku durumuna geçtiğimiz zaman oluşan durumlardır. İnsan, bilinçli günlük hayatında yaşadığı yoğun duygular gibi bilinçdışında da farkında olmadan bazı zihinsel etkileşimlerde bulunur ve çoğu kez rüyaların çatışmalarına odaklanır.”* (Özen, 2020: 10). Freud son günün rüyalara etki ettiği süreci şöyle açıklar: *“Bilinçdışıyla bilinç arasındaki bekçi, manifest düşün oluşumunu sağlayan sansürden başkası değildir; düşe yol açan etkenler olarak gördüğümüz günlük yaşamsal olayların kalıntıları bilinçdışı malzemeyi sağlamış, bu malzeme de gündüz baskılanıp bilinçdışına itilmiş istekler ve duygularla birleşerek, bunların içerdiği enerji sayesinde geceleyin uykuda latent düşün oluşumunu sağlamıştır.”* (Freud, 2022: 92). Böylece rüya görölmeden önceki son gün kişinin yaşadıkları, bilinç dışındaki eskiye ait oluşumlarla temasa geçerek onları rüya âleminde bilinç boyutuna geçmesi için tetikleyen konumda bulunmuş olurlar. Freud bu yaşantıları şöyle verir: *“şunlar bir rüyanın kaynakları olabilir:*

- a) *Rüyada dolaysız olarak görölün, yakın zamanda geçmiş önemli bir olay.*
- b) *Rüyada bir bütönlük içinde ortaya çıkan, yakın zamanda geçmiş önemli bir ya da birden fazla olay.*
- c) *Rüyada, önemsiz bir olayla temsil edilen bir ya da daha fazla daha fazla aynı anda gerçekleşmiş yakın zamana ait önemli olay.*
- d) *Rüyada yakın tarihli, ama önemsiz bir izlenimin düzenli olarak temsil ettiği önemli içsel bir olay (bir anı, bir düşünce silsilesi).”* (Freud, 2021: 220).

Dolayısıyla aslında bu kaynaklar rüya görenin bilinç dışındaki geçmiş zamana ait ögelere temas ettiği müddetçe bu geçmiş ögelerin yaşamın hangi döneminden olduğunun bir önemi yoktur. Temas gerçekleştiği müddetçe bilinç dışındaki öge birkaç gün, birkaç hafta, birkaç yıl, hatta yıllar yıllar önceye ait olabilir. Bu durum ise şöyle gerçekleşir: *“Son günün izlenimiyle bilinç dışındaki rüya düşüncesi arasında başlangıçta bir ilişki yoktur. (...) Bu ilişki daha sonra, hedeflenen yer değiştirmeye yardım amacıyla rüya çalışması sırasında kuruluyor.”* (Freud, 2021: 219). Bununla beraber rüyanın her zaman tek bir kaynaktan çıktığını söylemek doğru olmaz. Gün içinde birden fazla şeyden etkilenirsek rüyada etkilendiğimiz bu şeylerin hepsine değinilir. Tabii bu rüyalar tek seferlik görülebileceği gibi tekrarlayan rüyalar halinde de görülebilir ki bunun temeli Freud tarafından yine çocukluğa dayandırılır. (Freud, 2021: 228).

Rüyaların ögelerini oluşturan unsurlar her zaman geçmiş yaşamın ya da son günün kalıntıları olmayabilir. Kişi uyku sırasında herhangi bir bedensel uyarıma maruz kalmış olabilir ve bu uyarım da pekâlâ rüya görmemize neden olabilir ya da rüyanın gidişatında yer alabilir.

Rüyalar imgelerle örülü oluşumlardır. Bilinç dışındaki düşünceler ve bu düşüncelerin bizde uyandırdığı duygular rüyalarımızda kendini hissettirir. Lâkin unutulmamalıdır ki bilinç dışındaki düşünceler bilinç düzeyine bazen tamamen, bazen de kısmen biçim değiştirerek geçer. Lâkin duygularda bu durum söz konusu olmaz. Duygular bilince olduğu gibi aktarılabilmektedirler.

Rüyalar oluşum açısından da biçim açısından da farklı şekillerde görülebilmektedir ve bu şekillerin de altlarında yatan farklı anlamları vardır. Örneğin bazı rüyalarda örtüşmelerle karşılaşılır. Rüyada ortak bir nokta yüzünden birleşen insanlardan sadece birisinin rüyada temsil edilmesiyle örtüşme oluşur (Freud, 2021: 349). Bununla beraber kişi rüyasında rüya görebilir. Burada rüyada görülen rüya, gerçeğin ta kendisidir ve kişi bu gerçeği reddetmek için arzularının dışavurumu olarak bilinç düzeyine ulaşan rüyasında gerçeği bir rüya şeklinde görerek reddeder.

Her kişinin rüyası kendine hastır. Bu sebeple rüyada görülen simgeleşmeler de kişiye hastır. Ancak aşağı yukarı her rüyada aynı anlama gelen bazı semboller vardır. Örneğin rüyada imparator babayı, imparatoriçe anneyi; prens ve prenses rüya görenin kendisini temsil eder. Ya da bütün uzun nesneler erkeğin cinsel organını; kutu, paket,

sandık, dolap, soba, mağara, gemi gibi nesneler kadının bedenini simgeler. Bununla birlikte tipik rüyalar da vardır. Bunlar da “utandıran çıplaklık rüyaları” ve “sevdiğimiz insanların öldüğü rüyalar” şeklinde görülür.

Rüyaların görünür içeriği pek çok farklı şekilde olabilir. Çünkü her rüya kişinin kendi yaşamının ve bilinç dışının bir tezahürüdür. Bilinç dışının çarpıtmaya uğrayarak bilinç düzeyine ulaşmasıyla oluşan rüyalar bazen uyanıldığında hatırlanmayabilir. Kişi bu durumda rüya gördüğünü ya hiç hatırlamaz ya da gördüğünü hatırlar ama içeriğini hatırlamaz. Çünkü uyku esnasında etkin olan ruhsal direnç, kişinin ya tamamen ya da parça parça da olsa rüyayı unutmasını ister (Freud, 2021: 542).

Her ne kadar tüm rüyaların uyku esnasında ortaya çıktığına inanılsa da uyanık yaşamda da gördüğümüz rüyalar vardır. Freud bunlara “gündüz düşü” der. Kişi gündüz çok derin bir şekilde hatta dışarıdan bir uyarım gelmediği takdirde gerçek dünyayla bağını tümenden koparacak şekilde hayaller kurar. İşte gündüz düşü denilen mekanizma bu hayallerdir. Freud’a göre bu hayaller de tıpkı rüyalar gibi arzu giderici özelliktedir ve kaynağını çocukluk yaşamından alır. Yapısına bakıldığında rüyalarla pek çok ortak yönü bulunmaktadır.

Son olarak yazarların da gündüz düşü kurduğunu belirten Freud, bunun temelini çocuk oyunlarına dayandırır. Freud’a göre çocuklar oyun oynarlarken kendilerince bir gündüz düşü kurarlar. Bu oyun esnasında tıpkı rüyalarda olduğu gibi kendilerini bilinçaltılarında yatan arzularına ve isteklerine yönelik tatmin ederler. İşte yazarlarında yaptıkları şey budur. *“Yaratıcı yazar oyun oynayan çocuğun yaptığıнын aynısını yapar. Bir yandan keskin bir biçimde gerçeklikten ayırırken öte yandan çok ciddiye aldığı -yani büyük ölçekte duyguyla donattığı- bir düşlem dünyası kurar.”* (Freud, 1999: 126). Ancak onların çocuklarıinkinden farkı çocukların kurdukları oyunu yetişkinlerin önünde açıkça oynarken yazarların kendi arzularını kurgularının ardına saklamalarıdır. Çünkü bir yazar *“gerçek olmaları halinde hiçbir hoşnutluk vermeyecek olan pek çok düşlem oyununda verebilir ve kendi içlerinde gerçekten sıkıcı olan pek çok heyecan bir yazarın eserinin gösteriminde hazır bulunan dinleyici ve izleyiciler için bir hoşnutluk kaynağı haline gelebilir.”* (Freud, 1999: 126).

Rüya yorumlarında faydalanan bir diğer psikanalist olan Carl Gustav Jung ise üniversiteyi bitirdikten sonra Zürich’teki bir akıl hastanesinde stajyer olarak çalışmaya başlar ve böylece mesleğinin başından itibaren psikoloji ile yan yana bir yaşam sürer.

Freud’la tanıştıktan sonra onun görüşlerinden etkilenen Jung sonraları Freud’un görüşlerinde birtakım sorunlar olduğunu tespit etmiştir. Bu sorunlardan en belirginini Freud’un kendi görüşlerinde cinselliği fazlaca öne çıkarmış olmasıdır. *“Freud’un cinsellikle temellenen düşüncelerinin yetersiz oluşu ve başka alanlara uygulandığında sonuç vermemesi Jung’un, Freud düşüncesinden ayrılmasının başlangıcını oluşturmuştur.”* (Serrican, 2015: 1206).

Freud’la rüya üzerine de konuşan Jung, Freud’un rüya hakkındaki yorumlarını yetersiz görmeye başlar. Jung ve Freud Amerika’ya bir konferansa giderken birbirlerine düşlerini anlatırlar. Ancak Freud, Jung’a otoritesinin sarsılmasını istemediği için düşlerini eksik anlatır. Jung’un düşlerini yorumladığında ise Jung bunu yetersiz bulur. *“Freud o zamanlar gördüğüm düşleri ya hiç yorumlayamıyor ya da eksik yorumluyordu. Birçok ögenin var olduğu ortak öğeleri içeren düşlerdi bunlar. Özellikle bunlardan biri, benim için çok önemliydi çünkü beni ilk kez “ortak bilinçdışı” kavramına yönlendiren (...) odur.”* (Jung, 2013: 164). Jung, Freud’a anlattığı bu rüyada iki katlı tanımadığı bir evdedir. Evin üst katı rokoko tarzı döşenmiş süslü eşyalarla doludur. Bir aşağı katında ise her şey daha eskidir. Orada Jung’un karşısına bir kapı daha çıkar ve kapıyı açtığında evin aşağı katına inen bir merdiven daha olduğunu görür. Bu merdivenden indiğinde Eski Roma’dan kalma bir yer karşısına çıkar. Her şey oldukça pis ve eskidir. Yerde ise iki tane kafatası durmaktadır. (Jung, 1997: 25-26). Jung, Freud’un bu rüyayı yorumlarken en çok kafataslarının üzerinde durduğunu ve düşünde ölüm isteğinin gizli olduğunu söylemeye çalıştığını belirtir. Kendisi başta karşı çıksa da en sonunda Freud’un itirazlarına dayanamayıp kafataslarının karısı ve baldızına ait olduğunu söyler ve konuyu kapatıp rüyayı kendisi incelemeye başlar. Böylece evin katları vesilesiyle kolektif bilinç dışına ulaşır.

Jung bilinç dışını kişisel bilinç dışı ve kolektif bilinç dışı olmak üzere ikiye ayırır. Kolektif bilinç dışı arketiplerden oluşmaktadır. Arketip, *“kolektif bilinçdışından doğan ve efsanelerde masallarda, sağlıklı ya da nevrotik öznenin bütün imgesel ürünlerinde ortaya çıkan yapı”*dır. (Cevizci, 199: 77). Jung tarih boyunca mitlerde, tekrar eden birtakım simgelerin bulunduğunu fark eder. Bununla birlikte *“normal insanların yanı sıra akıl hastalarının fantezilerinde de çarpıcı benzerliklerin ortaya çıkmasından ötürü Jung, [bu simgelerin] bilinçdışının veya bilincin ana içeriğinin küllî bir doğası olduğu sonucuna var[ır].”* (Meier, 2022: 37). Böylece Jung’un arketip kavramı ortaya çıkmış olur.

“Jung, arketiplerin tekrar eden figürlerden oluştuğunu ve bu figürlerin her birinde atalarımızın sevinç, hüznü, keder gibi yaşama dair tekrarlayan deneyimlerinin ve bu deneyimlere eşlik eden psikoloji unsurunun bulunduğunu belirtir.” (Arslanoğlu, 2023: 2). Jung’a göre bu unsurlar kalıtsal olarak bilinç dışı vesilesiyle zaman içerisinde nesiller boyunca aktarılmıştır. Böylece insan zihninde evrim boyunca atalarımızdan bize miras kalan birtakım ortak imgeler (arketip) yer edinmiş olur. Rüyalar ise bu arketiplerin birer yansıma alanıdır. Çünkü Jung’a göre rüyalar filogenetik izler taşıyan oluşumlardır (Jung, 2018: 47).

Kendi rüyası vesilesiyle kolektif bilinç dışına ve oradan arketip kavramına giden Jung psişeyi kısımlara ayırır. Bunlar persona, gölge, ben, anima ve animustur. Persona kişinin dış dünyaya karşı taktığı; kişilere, mekânlara vs. göre değişen maskesidir. *“Bir açıdan kişi kendisine uygun en iyi maskeyi seçerse de, hiçbir zaman birbirinin tam eşiti değildir. İnsan yaratılışı, uyumlu davranmaz, ancak rol oynarken öyle görünmesini gerekmektedir, bu bakımdan sahte görünmesi kaçınılmaz olmaktadır.”* (Gürol, 1977: 15).

Gölge ise kişisel bilinç dışıdır. Kişinin aslında olduğu kişi dâhilinde bastırıldığı arzularının, dürtülerinin, duygularının, isteklerinin yattı yeridir. Gölge, *“toplumsal standartlara, ideal kişiliğimizce uyumlanmayan uygarlaşmış istek ve duygulardır, utandığımız yanımızdır, kendimizde görmek istemediğimiz tarafımızdır.”* (Gürol, 1977: 16). Kişi günlük yaşamında personanın etkisi altındadır. Tüm vaktini personasıyla geçirir ve kendini çevreye personası üzere tanıtır. Personayla gölge arasında da her daim bir mesafe vardır. Ancak bu mesafe azalır, persona gölgeye yaklaşmaya başlarsa bu durumda nevrozlar ortaya çıkmaya başlar.

“Jung ben’i sistemindeki en önemli arketip olarak ele almıştır. Bilinçdışının tüm yönlerini dengeleyen ben, kişiliğin tüm yapısına birlik ve istikrar kazandırır.” (Schultz & Schultz, 2001: 488). Kuramını kendini gerçekleştirme üzere kuran Jung’da ben, kişinin kendini gerçekleştirdiği mekanizmadır.

Anima ise bir erkeğin bilinç dışında onu tamamlayan ve bastırılmış kadını yöndür. Animus da kadının bilinç dışında onu tamamlayan ve bastırılmış erkeksi yön olarak verilir.

Arketepler Jung’un Analitik Psikoloji’sinin temel yapı taşlarıdır. Arketepler temel olarak gölge, persona, ben, anima ve animustan oluşsa da bunlara ek olan pek çok

arketip vardır. Çünkü “*arketiplerin sayısı yaşamdaki olayların ve unsurların sayısına eşdeğerdir.*” (Arslanoğlu, 2023: 3). “*Jung ömrünün son kırk yılını arketipleri araştırmaya, arketipler üzerinde yazmaya adanmıştır. Tanımlayabildiğimiz sayısız arketipler arasında, doğum, yeniden dünyaya gelme, iktidar, büyü, kahraman, hilekâr, tanrı, cin, yaşlı bilge kişi, toprak ana, dev, ağaç, ay, rüzgâr, ırmak, ateş gibi sayısız doğa nesneleri yanında hayvanlar ve yüzük ile silah gibi insan yapısı sayısız nesne de vardır.*” (Hall & Nordby, 2016: 41).

Jung, bilinç dışına rüyalar sayesinde erişir. Rüyaları ise büyük ve küçük rüyalar olmak üzere ikiye ayırır. Küçük rüyalar anlamı derin olmayan ve günlük olaylarla sınırlı olan rüyalar, büyük rüyalar ise kolektif bilinç dışının ürünü olan rüyalar. Jung’a göre rüyaların arkasında arzu giderme aramak doğru değildir. Arzu giderilen rüyalar da vardır ancak bunlar çok azdır. Rüyalarda genellikle arzu giderilmez çünkü rüya bilinç dâhilinde gerçekleşen bir eylem değildir. Rüyada bilinç rol oynamadığı için rüyamızdaki imgeler üzerinde bizim bir etkimiz ve irademiz yoktur.

Rüyalar bilinç dışımızla bilincimizi dengeleme görevi görürler. Bu sebeple rüyalarda gizil bir anlam aramak doğru değildir. “*Jung rüyaya, ‘bu rüyanın amacı nedir? Neyim simgesidir?’ şeklinde bir bakış açısıyla yaklaşır. Bu yüzden Jung, Freud gibi rüyanın görünür ve gizil içeriği olmak üzere iki parçadan oluştuğu fikrine katılmaz.*” (Çetin, 2020: 115). Jung’a göre rüyalar “*doğanın kendi kehanetleri sayılabilir. Freud’un düş sürecine gizlice sokmak istediği o alabildiğine insansı, kendi kendini aldatma işlemleriyle hiçbir ilgisi yoktur.*” (Jung, 1997: 378).

Jung’a göre rüyalar ileri rüyalar ve geri rüyalar olmak üzere ikiye ayrılır. Geri rüyalarda yine geçmişe bakılması önerilir. İleri rüyalar ise gelecekte haber verir. Ancak bu bir kehanet ya da gaipten haber şeklinde değildir. Kişinin yaşadığı son günler doğrultusunda sezileri ilerleyen süreçte olabilecekler hakkında birtakım ihtimaller verir ve bu ihtimaller rüyalara yansır.

Son olarak Jung rüyaya telafi etme işlevi yükler. Buna göre rüya gören kişiye rüyası yaptığı hataları ve bunların çözümlerini gösterir. Böylece rüya kişiye yaşamını telafi etmesi yönünde bir şans sunar. Jung bunu şöyle belirtir: “*Uygarlaşma süreciyle bizler bilincimizi giderek insan psişesinin daha derin güdüsel katmanlarından, hatta nihai olarak psişik fenomenlerin bedensel temelinden uzaklaştırdık. Neyse ki bu temel güdüsel katmanları tümüyle yitirmedik; bunlar kendilerini yalnızca rüya imgeleri*

biçiminde gösterecekler de bilinçdışının parçası olarak kalmaya devam ettiler. Simgesel nitelik taşıdıkları için anlamları hemen anlaşılmayan bu güdüsel fenomenler, rüyaların telafi edici işlevi adını verdiği çok önemli bir işlev gerçekleştirirler.” (Jung, 2020: 48).

Freud’dan ayrılan bir diğer öğrenci olan Adler ise rüya kuramını şu şekilde geliştirir:

“Adler, rüyaları aklın yaratıcı etkinliğinin ürünleri olarak görür. Ona göre, geçmişte insanların rüyalara ne gibi anlam atfettikleri önemlidir. Çünkü bu sayede, rüyaların amaçlarını görmeye daha çok yaklaşıyoruz. İnsanların bazıları rüyaları atalarının ya da Tanrının kendi akıllarının denetimini ele geçirmediklerini öngörürlerken bazıları rüyalarını zor zamanlarda rehber olarak kullanırlardı.” (İmamoğlu, 2010: 33). Adler de buradan yola çıkarak rüyalarına dair bu bilgilerin saçma ve gülünç olduğunu belirtmiştir. Adler’e göre rüyada önemli olan rüyanın altında yatan düşüncedir. Rüya, kişinin geçmişini yeniden üretmek yerine onun geleceğine yönelik bir yol çizer. Yani rüyalar geleceği verir. Ancak bu bir kehanet şeklinde gerçekleşmez. Burada amaç kişinin sorunlarını görmesi ve çözmesidir. Ona göre *“düşün amacı, yaşam üslubunu mantığın beklenti ve zorluklarına karşı korumaktır. Kişi mantık dâhilinde çözemediği durumlarda düşün ruhunda uyandırdığı duyguya başvurarak kendini güçlendirebilir.” (Adler, 2019: 114).* Rüya kişilerin hafızasında kalıcı bir yerde değildir, uyandıktan sonra unutulurlar. Ancak rüyanın arkasında kalan duygular, rüyanın kalıcı unsurlarıdır. Çünkü düşün amacı geride birtakım duygular bırakmaktır (Adler, 2019: 113).

Kişi yaşam içinde birtakım duyguların gereksinimini duyar ve rüyalar onu bu yönden tatmin eder. Böylece kişi hayatta karşılaştığı sorunları çözemesi dahi çözümlücesine kendini tatmin edebilir. Ancak bu bir kandırmacadır ve rüyanın amacı da kandırmaktır. *“Düşleri daha az anlamamızın nedeni, bizi aldatıp zihnimizi bulandırmak gibi bir amaç gütmeleridir. Düşlerimizi anlayabilseydik bizi aldatamazlardı. O zaman düş görmemizin bir nedeni kalmazdı.” (Adler, 2019: 122).*

Adlere’e göre hayatını daha nesnel ve realistik açıdan yürüten kimseler rüya görmezler. Ancak toplumsal açıdan yeterince eğitilmemiş insanlar rüya görürler.

Son olarak gündüz düşünce de değinen Adler, gündüz kurulan düşlerin tümünün insanın elde etmek istediği geleceğe ilişkin birer çalışma olduğunu belirtir.

Adler’ göre “*deneyim sahibi eski psikologlar düşlerden yola çıkılarak bir insanın karakterinin saptanabileceğine dikkat çekmişlerdir.*” (Adler, 2024: 84). Ele alınan bu çalışmada da düşlerden yola çıkarak kahramanların karakterleri saptanmaya çalışılmıştır. Rüyalarda düşler vesilesiyle kahramanların geçmişlerine, iç dünyalarına, onları bu hale getiren nedenlere inilmiştir. Rüyalar üzerine yapılan bu çalışmalarda yukarıda verilen üç psikanalistin (S. Freud, C. G. Jung, A. Adler) görüşlerinden faydalanılmıştır. Bu psikanalistlerden Freud’un düşler üzerindeki incelemede daha fazla veri elde edilebilecek görüşleri olduğu tespit edildiğinden çalışmada Freud, rüya yorumlarında daha geniş bir yer alırken Jung ve Adler’in görüşlerine tamamlayıcı olarak başvurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDA RÜYALAR VE GÜNDÜZ DÜŞLERİ

1. RÜYALAR

1.1. UNUTMA BENİ APARTMANI'NDA RÜYALAR

İlk baskısı 2011 yılında Doğan Kitap tarafından yapılan eserin basımına 2017 yılında Hep Kitap tarafından devam edilmiştir. Burada 15. baskıya ulaşan eserin basımına 2025 yılında Everest Yayınları'nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir. Eserde başkahraman Süreyya'nın kendi ağzından geçmişinin anlatıldığı kırk bir bölüme ek olarak annesiyle yaptığı telefon konuşmalarının geçtiği on sekiz bölüm bulunmaktadır.

Eserin başkahramanı Süreyya küçük yaştayken babası ölmüş, annesi ise bu ölümden bir müddet sonra Süreyya'yı kayınvalidesine bırakarak evi terk etmiştir. Yıllar sonra Süreyya annesi Mesude'den bir telefon alır. Annesi onunla görüşmek istiyordur ama Süreyya annesinin görüşme isteğini kabul etmez. Ancak annesi ısrarcı davranır ve Süreyya'yla telefonda görüştüğü bu süreçte ona aslında babasının ölmediğini anlatır. Anlattığına göre bir gün pazara gitmek için evden çıktığında bir not alır. Notta bir buluşma yeri ve buluşma tarihi vardır. Mesude buluşma yerine gider ve orada eşinin ölmediğini, ihtilal hazırlıkları için Ankara'ya gittiğini ve orada Talat Aydemir'in tevkif edilip, bütün arkadaşlarının asılacağı dedikodusu yayılınca arkadaşlarıyla beraber Almanya'ya kaçtığını öğrenir. Bunun üzerine gizlice eşinin yanına Almanya'ya gider ve Süreyya'yı babaannesinin yanına bırakır. Bir müddet sonra kocası intihar eder ve yatalak kalır. Mesude eşine bakmak zorunda olduğu için Süreyya'nın yanına gelemmez. Durumu her ne kadar Çeşminaz Hanım'a mektuplarla anlatsa da Çeşminaz Hanım onları yok kabul ederek hayatına devam eder. Süreyya da bu yüzden annesi arayana kadar gerçekleri hiç öğrenememiştir.

Süreyya babaannesi Çeşminaz Hanım'la kaldığı müddette içine kapanık bir çocuktur. Her zaman yalnız ve özgür kalma isteği vardır. Kimseye bağlanamaz. Bu uğurda herkesi etrafından uzaklaştırır. Arkadaşlarını, ailesini, sevdiği adamı hatta kızını dahi terk eder. Tek başına bir hayatı seçer. Hayatını çevirmenlikle idâme ettirir ve buna ek olarak NY adında zengin bir ailenin kızı için hayalet yazarlık yapar. Onun için

romanlar yazar ve karşılığında para alır. Süreyya annesinden gerçekleri öğrendikten sonra başta annesini reddetse de daha sonra kararını değiştirir ve annesiyle iletişimde kalmaya karar verir.

Eserde Süreyya'ya ait rüyalar altı başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklardan bazılarında Süreyya'nın rüyalarının içeriklerine dair verdiği bilgiler, bazılarında da Süreyya'nın gördüğü rüyalar değerlendirilmiştir. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.1.1. Süreyya'nın Rüyalarının İçeriği

“Lise yıllarımda başlayan uykusuzluk problemim değişken aralıklarla arada bir ziyaret ediyordu. Fakat o geceden itibaren belanın beteri kapımı çaldı. Hayatı boyunca pek az görmüş, en azından hayatının sayılı sabahında gördüğü rüyayı hatırlıyor olarak uyanmış olan ben, gece hayatımı tümüyle kâbusların kucağına bırakıverdim. Uykusuzluğu binlerce kere yeğleyeceğim korkunç rüyalardan kurtulmaya, uyanmaya çalışarak geçmeye başladım gecelerim.

Rüyalarımın herhangi bir düzeni yoktu. Aynı rüyayı bir hafta boyunca arka arkaya gördüğüm de oluyordu, her gece bambaşka bir rüyanın içinde yaşadığım da. Bazen geceleri karanlık uykumdan uyanmak için delice çırpındığım, gördüğüm rüyadan kaçmaya çalıştığım halde, sabah uyandığımda hiçbir şey hatırlamıyor, bazen de en ince ayrıntılar bile beynime kazınmış olarak uyanıyordum. Hayatıma değen herkes bu rüyalara konuk olabilirdi. Genellikle asla hatırlamadığım insanları görüyordum. Bir yandan onlardan kaçarken, bir yandan da nerede tanışmış olduğumuzu hatırlamaya çalışıyordum, Bir kısmıyla hiç tanışmamıştık. Belki de yıllar önce bir gün A ve B noktalarından yola çıkan ve kim bilir ne taşıyan iki kamyon gibi birbirimize teğet geçerken bir an için göz göze gelmiştik, o kadar. Üzerime üzerime geliyorlardı. Onlar artıkça ben azalıyordum. Gözlerim uykusuzluktan kapandığı gecelerde bile uykuya direnir olmuştum. Gözlerimi kapatır kapatmaz o korkunç kâbusların kapımı çalacağını biliyordum. Uykusuzluğu bin kere yeğliyordum bu korkunç kâbuslara. Her gece uykumda acı çekiyordum. Sinirlerim allak bullak olmuştu.” (Yıldırım, 2022: 116).

Freud'a göre yakın tarihli, ama önemsiz bir izlenimin düzenli olarak temsil ettiği önemli içsel bir olay rüyanın kaynağı olabilir (Freud, 2021: 220). Rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih ettiklerinden (Freud, 2021: 205) son gün edinilen izlenim rüya görenin geçmiş hayatında herhangi bir dönem ile temas eder ve kendine rüyada yer bulur. Bununla beraber Jung da rüyaların bilinç dışından düşünce, yargı, görüş vs. iletildiğini ve rüya yorumlanırken kişinin o anki durumunun bilinmesi gerektiğini söyler (Jung, 2018: 47).

Süreyya lise yıllarında uykusuzluk problemiyle karşılaşmıştır ve bu problemle hayatının farklı dönemlerinde uğraşmak zorunda kalmıştır. Ancak Süreyya onun hayatını altüst eden rüyalar zincirine komşusu Madam Karin'le konuştuktan sonra takılmıştır. Bu konuşmada Madam Karin'in kızının ve damadının bir uçak kazasında

öldüğünü öğrenir. Madam Karin bu olaydan sonra torunuyla birlikte yaşamaya başlamıştır. İşte bu bilgi Süreyya'ya kâbuslarının kapısını aralar.

Jung bir rüyanın psikolojik açıklaması için rüyayı oluşturan önceki yaşanmışlıkların bilinmesi gerektiğini söyler. Rüya sahibinin hafızası yardımıyla rüya geçmişte yaşananlara indirgenir (Jung, 2018: 38). Madam Karin'in torunu Kevork'un annesinin ve babasının ölmesi, Kevork'un anneannesiyle kalması Süreyya'ya kendini hatırlatmıştır. Çünkü hikâyesi Kevork ile oldukça benzemektedir. Süreyya da annesi ve babası olmayan biridir ve o da babaannesiyle kalmaktadır. Bu benzerlik Süreyya'ya geçmişinin ve travmalarının kapısını aralayarak onu mütekerri kâbuslara sürükler.

Freud'a göre rüyaların görünür ve gizil içerikleri vardır. Görünür çerik rüya görenin rüyayı anlattığı kısımdır. Süreyya'nın rüyalarının görünür içeriğinde rüyaları düzensizdir ve etrafındaki herkes rüyalarına dâhil olabilir. Süreyya bazen rüyalarını hatırlar, bazen hatırlamaz. Bazen rüyalarında bu insanlar tanıdığı kimseler olur, bazen de tanımadığı kimseler olur ve bu insanlar onun üzerine gelirler. Rüyalarının gizil içeriğinde ise insanların sürekli üstüne gelmesi onun insanlardan kaçma ve uzaklaşma eğilimlerinin simgesidir. Çünkü *“O, aile ilişkileri olsun, arkadaşlık ilişkileri olsun, aşk ilişkileri olsun hiçbir ilişki türünü tatmin edici bulmaz. Hatta dış dünyadaki ve insanlardaki her türlü aşırılığı itici, uyarıcı ve kafa karıştırıcı bulur. Aynı sebeple herhangi biriyle arkadaşlık etmekten, yakınlaşmaktan kaçır. Sosyal ilişkileri istemediğine ve onlara gereksinim duymadığına inanır. Bir başkası onun hayat kalitesine katkıda bulunmaz. İnsanlar onunla iletişim kurmaya çalıştığında bundan son derece rahatsız olur ve bu etkileşimi en kısa sürede sonlandırır.”* (Memiş Baytimur, 2022: 229) . Dolayısıyla bu rüya Süreyya'nın tüm roman hâkim olan kaçınan yapısının ön gösterimi niteliğindedir ve Süreyya'nın nasıl bir yapıda olduğunu anlatır.

1.1.2. Süreyya'nın Yemek Masası Rüyası

“Bir gece rüyamda uzun, upuzun bir masanın ortasında oturduğumu gördüm. Masa o kadar uzundu ki, sonunu ve başını görmem mümkün değildi. Çevremde onlarca, yüzlerce insan vardı. Bütün bu yüzleri bir yerlerden tanıyordum: ilkokul öğretmenim, Ercüment, Selim Abi, Meryem'in annesi, çarşamba günleri süt getiren sütçü, mahalledeki kahvenin önünden sandalyesini eksik etmeyen Tahsin Amca, lise müdürü, üniversitedeki fakülte dekanı, kantinci Selami, Fransız Konsoloslugu'ndaki bıyıklı şaşı görevli, Şinasi'nin dükkânına gelen yeşil paltolu kadın, birkaç gün önce otobüste göz göze geldiğim kılıksız adam, bazı geceler penceresinin altından geçen bozacı, merdivenleri gürültüyle tırmanan Kevork, elinde yeni çevirilerle bekleyen Rıdvan, bir yerlerden tanıdığım ama çıkaramadığım başka suratlar... Hepsi gözlerini dikmiş yüzüme bakıyorlardı. Birden yanımda, hemen yanı başımda babaannemin oturduğunu gördüm. Onca zamana karşı hiç ama hiç

değişmemişti. O sırada fark ettim ki masadaki kimse yaşlanmamıştı. Hepsi kendilerini gördüğüm son halleriyle duruyordu orada. Mesela Tahsin Amca üzerinden çıkarmadığı kareli gömleği ve Ecevit kasketiyle gelmişti. Şinasi'nin dükkânındaki kadının kırık tırnağı uzamamıştı. Kırık tırnağı kamufler etmesi için takmış olduğu yara bandı hâlâ parmağının tepesinde duruyordu.

Babaannem hemen yanı başımdaydı. Her zaman bu kadar sessiz miydi bu kadın? Ürkek bir güvercin gibi titriyordu, gözlerini eğmiş, yere bakıyordu. Oysa herkes benim için oradaydı. Çeşminaz Hanım ise benim en yakınım. Düğün sahiplerine has bir güveni olmalı, güler yüz göstermeliydi. Derken ne yapmam gerektiğini hatırlayıverdim. Öyle ya, bütün misafirlere piyano çalmam gerekiyordu. Herkes bunun için toplanmıştı. Üstelik bakışlardaki sükunet yerini sabırsızlığa bırakmaya yüz tutmuştu. Nihayet piyanoyu getirme görevinin babaannemde olduğunu anımsadım. Dönüp sordum ona. Dişlerinin arasından mırıl mırıl konuşuyordu. Sesi bana ulaşmıyordu bir türlü. Birkaç defa uyardığım halde duyabileceğim bir sesle konuşmaya yanaşmadı. Oradaki insanlardan o kadar utanıyordu ki ne yüzünü kaldırabiliyor ne sesini yükseltebiliyordu.

Sabırım tükenmeye başlamıştı. Beni bekleyen kalabalığa karşı mahcup düştüğümü hissediyordum. Bu da babaanneme müthiş bir öfke duymama sebep oluyordu. Nihayet babaannem masanın altından pembe plastik bir org çıkarıp önüme koydu. Kocaman bir orgdu bu. Pazarda satılan plastik oyuncakların pambesine boyanmıştı. Bir orga, bir babaanneme, bir de kalabalığa baktım. Ona bu orgla ne yapacağımı, bu aptal şeyi ne diye önüme koyduğunu sordum. Bana bir piyano getirmeliydi. Bir kuyruklu piyano. O zaman bütün bu kalabalığı etkileyebilir, hayatıma girmiş herkesi memnun edebilirdim. Oysa bula bula bu uyduruk plastik orgu bulmuştu. Belki gerçek bile değil oyuncaktı. Sorularıma mırıl mırıl cevaplar veriyordu. Ne söylediğini anlayamıyor, gittikçe daha da sinirleniyordum, ama hâlâ cevapları bana ulaşmıyor, kısık sesi yarı yolda kırılıp dökülerek kayboluyordu. Sonunda öfkeyle çenesini kavradım. Acıtacak kadar sıkıyordum çenesini.

“Konuşsana! Duymuyorum seni. Adam gibi konuşamıyor musun sen?” diye tısladım yılan gibi bir sesle.

Çaresiz gözlerle yüzüme bakıyordu. Sadece iyi bir şey yapmak istemiş, ama elinden bu kadarı gelmiş, kendisini savunamayacak kadar bitkin bir dilsiz gibiydi. Çenesini sıkın ellerim acımaya başladı. Eşzamanlı olarak içimden bir acı yükseldi. Ona neden bu kadar acımasız davrandığımı soruyordum kendime. Beni seven birine, beni en çok sevene neden bu kadar acımasız davrandığımı... Ellerimi serbest bıraktım, ama içimdeki acı yükselmeye devam etti. Babaannemden özür dilemek, ayaklarına kapanmak istiyordum ama hiçbirini yapamadım. Gözlerimden yaşlar boşanıyordu. Hissettiğim tek şey içimde yükselen sonsuz acıydı. O sabah o acıyı iliklerime kadar hissederek, gözyaşları içinde uyandım. Yapmak istediğim tek şey babaannemden özür dilemek, ona sarılmaktı, ama artık yoktu. Çok geç kalmıştım...” (Yıldırım, 2022: 117-119).

Süreyya, küçükken babasının ölümüyle ve annesi Mesude'nin onu terk ettiği gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalmış biridir. Bu durumun ağırlığını her zaman üzerinde taşımış ve bunun bir getirisi olarak insanlarla arasına bir duvar örmüştür. Kendini insanlardan geri çeker, kimseye bağlılık hissedemez. Hatta bu sebeple büyük aşk duyduğunu düşündüğü Marcel'i ve kızı Ada'yı dahi terk eder.

Süreyya, annesi gittikten sonra babaannesi Çeşminaz Hanım'la birlikte kalmaya başlar. Babaannesi sert, duygularını belli etmeyen mesafeli bir kadındır. Oğlunun

ölümünü ve gelininin gidişini Süreyya'ya üstünkörü anlatmış ve bu mevzuların üzerinde fazla durmamıştır. Babaannesinin bu katı tutumu, annesinin gidişi ve babasının ölümü Süreyya üzerinde mesafeli bir karakter olarak zuhur bulmuştur. Ancak gerçekte Süreyya'nın babası ölmemiş, yurt dışına kaçmıştır; annesi ise babasının yanına gitmiştir. Babaannesi de bu durumdan Mesude'nin mektupları vesilesiyle haberdar olsa da asla gelini ya da oğluyla iletişim kurmamıştır. Gelinini ve oğlunu yok kabul etmiştir. Oğlu için bir mezar yaptırmış ve yıllarca Süreyya ile bu boş mezarı ziyarete gitmiştir. Süreyya ise gerçekleri kırk üç yaşında annesinden gelen bir telefon üzerine öğrenmiştir.

Adler'e göre rüyanın kendisi değil, temelinde yatan düşünce önemlidir (Adler, 2019: 111). Burada rüyanın temelinde yatan düşünce Süreyya'nın kendi içinde her daim başka bir hayat yaşayabileceği ihtimaliyle yaşamış olmasıdır. Çünkü Süreyya bahsi geçen rüyayı annesiyle yaptığı telefon görüşmesinden sonra aslında ondan bir şeyler saklandığını içten içe de olsa hep bildiği ve yıllarca kendine dahi söyleyemediği şüphelerin yersiz olmadığı şeklinde yorumlamıştır. Süreyya'nın gördüğü rüya gerçekten de bu şüphelerin bir zuhurudur.

Freud rüyaların bastırılmış bir arzunun kılık değiştirmesi olduğunu (Freud, 2021: 200) ve bastırılan bu arzunun çocukluktan kaynaklandığını belirtir. Ona göre çocukluk, dürtüleriyle birlikte rüyada yaşamaya devam eder (Freud, 2021: 230). Burada da rüya vesilesiyle Süreyya'nın normal bir hayat yaşama arzusu verilir. Çünkü Süreyya terk edilmiş çocukluğunun getirisi olarak herkesten kaçtığı bir hayat yaşamaktadır. Bununla birlikte rüyada Süreyya'nın yıllarca içinde taşıdığı şüphenin bir tezahürü de vardır. Çünkü eğer Çeşminaz Hanım Süreyya'dan gerçekleri saklamasaydı, ona babasının yaşadığını ve annesinin ölmediğini söyleseydi Süreyya bambaşka bir hayat yaşayabilecekti. Rüyasında masa etrafında gördüğü tanıdığı tanımadığı bütün insanlara aslında olması gereken ve içten içe olmasını istediği gibi yaklaşabilecek, bambaşka ilişkiler kurabilecek, içinde hep terk edilme korkusu yaşamayacak, bu korku yüzünden insanları terk etmeyecek; hep kopuk, yersiz, yurtsuz bir hayat yaşamayacaktı.

Freud'a göre rüyanın bir görünür içeriği bir de gizil içeriği vardır. Rüyanın görünür içeriği rüya görücüsünün bize verdiği verilerdir. Bu veriler genellikle sansür mekanizması tarafından çeşitli değişimlere uğramıştır ve asıl anlatılmak istenen şey bu değişimlerin altında kalmıştır. Rüyanın gizil içeriği işte bu değişimlerin altında kalan asıl anlam, asıl anlatılmak istenen husustur. Rüyalar bizim bilinç dışımızın bir tezahürüdür. Bilinç dışında bastırılan duygular, dürtüler, istekler, arzular, korkular,

olaylar, duygular vb. şeyler bir sansür mekanizması sayesinde bilinç dışında durur ve bunların bilinç boyutuna çıkması engellenir. Kişi uyurken bu sansür mekanizmasının gücü zayıflar ve bilinç dışındaki oluşumlar bilinç düzeyine çıkmaya çalışır. İşte bu bilinç düzeyine çıkma durumu kişinin rüya görmesine sebep olur. Ancak bu geçiş direkt olarak değil, dolaylı yoldan gerçekleşir. Bu sebeple de rüyanın gizil içeriği ve görünür içeriği hususlarından bahsederiz.

Rüyada gizil içerik, görünür içeriğe dönüştürülürken çeşitli mekanizmalardan geçer (Gençtan, 2022: 26). “Simgeleştirme” de bu mekanizmalardan biridir. Simgeleştirme, rüyada bilinç dışındaki bazı oluşumların şekil değiştirerek bilinç düzeyine çıkmasıdır.

Bahsi geçen rüyada Süreyya’nın yaşama ihtimali olup elinden alınan hayatı kuyruklu piyano ile simgeleştirilmiştir. Bu hayat yerine babaannesinin ona sağladığı hayat ise pembe plastik bir org ile temsil edilir. Süreyya bu plastik orgla ne yapacağını bilemez, ancak onun yerine kuyruklu bir piyanosu olursa masa etrafında toplanmış insanları etkileyebileceğini, hayatına girmiş herkesi memnun edebileceğini düşünür. Burada Süreyya’nın hayatı masa ile simgeleştirilmiştir. Masanın etrafında toplanan insanlar ise onun hayatından bir şekilde geçmiş olan tanıdığı tanımadığı herkeştir.

Süreyya önüne plastik org konulunca babaannesine sorular sorar ama cevap alamaz, sinirlenerek babaannesinin çenesini sıkarak ve ona konuşmasını, onu duymadığını söyler. Ancak babaannesi çaresizce yüzüne bakar ve bir şey söyleyemez. Süreyya ise babaannesinin iyi bir şeyler yapmak istediğini bilir ve bu sebeple ona kızdığı için pişmanlık duyar. Babaannesinden özür dilemek ister ama yapamaz.

Rüya genel itibarıyla Süreyya’nın içten içe ondan çalındığını bildiği hayatının bir hesap soruşturmasıdır. “*Rüyalar geçerli ruhsal oluşumlardır, yani bir isteğin, arzunun gerçekleşmesidir.*” (Freud, 2021: 161). Bu rüyada da Süreyya’nın yıllardır babaannesine elinden alınanların hesabını sormak istediğine dair arzusu gerçekleşmiştir. Bununla birlikte “*insanda bir rüyanın oluşmasında neden olan iki psikolojik güçten (temayülden, sistemden) söz edebiliriz. Bunlardan ilki, rüyada ifadesini bulan arzudur, ikincisi ise rüyadaki arzuya sansür uygulayan ve bu sansür sayesinde rüyanın söylediği şeyin çarpıtılmasını zorunlu kılan güçtür.*” (Freud, 2021: 184). Buradan hareketle Süreyya’nın kendinden saklananlara ve sahip olamadığı hayata dair bilinç dışında yatan hesap sorma arzusu ilk psikolojik güçtür. İkincisi ise Süreyya rüyada bir piyano isterken

babaannesi tarafından ona plastik org verilmesi ve onun bu durum sebebiyle babaannesine sinirlenip hesap sorması şeklinde rüyayı çarpıtan sansür sistemidir.

Rüyada Süreyya içten içe babaannesinin bunu onların iyiliği için yaptığını bilir ve ona yaptıklarından pişman olur. Babaannesinden bu sebeple özür dinlemek istese de bunu gerçekleştirmez. Gerçekte de Süreyya babaannesinden hep uzak durmuştur. Onun elinden alınanlar ve yaşamaya mecbur bırakıldığı hayat beraberinde mesafeyi ve vazgeçişini getirmiştir. Süreyya da bir müddet sonra üniversiteyi bahane ederek babaannesinden gitmiştir. Yıllarca onu görmemiştir. En sonunda babaannesinin ölüm haberini alır. Her ne kadar içten içe babaannesini sevse de bunu ona hiç gösterememiştir. Bu durum da onun rüyasına yansımıştır.

1.1.3. Süreyya'nın Rüyalarının Diğer İçerikleri

“Rüyalarımda sürekli kesekâğıtları görüyordum. İnsanların, eşyaların, yemeklerin üzerindeki kesekâğıtları. Renkleri, dokuları, hissettikleri beni korkunç bir azap içinde kıvrandırıyor. Kesekâğıtlı rüyalar o kadar bezmiştik ki, günlük alışverişimi yaparken, mesela manav elmaları bir kesekâğıdına koysa, hemen torba istiyor, o kesekâğıdını evime sokmamak için elimden geleni yapıyordum. Yüzlerine kesekâğıdı geçirmiş insanların peşime düştüğü rüyalar görüyordum sık sık. Sokaklarda nefes nefese koşarak ellerinden kurtulmaya çalışıyordum. Çocukluğumun sokakları, Yalova'nın, Ankara'nın, İstanbul'un, Prag'ın, Paris'in, Amsterdam'ın sokaklarında ha babam koşuyordum. Bazen bildiğim, bazen daha evvel hiç görmemiş olduğum sokaklarda. Gözlerimle hep evlerin pencerelerini araştırıyordum böyle kovalamacalı rüyalarda. Bir pencerede bir ışık yansa, sanki birileri çıkıp beni kurtaracak sanıyordum. Kesekâğıtlı insanların dost pencerelerden yayılan ışıktan ürkip kaçacağını umuyordum ya da. Sokakların sonundaki köşeleri büyük ümitlerle dönüyordum. Peşimdekiler o köşeleri dönmeyi beceremeyecek sanıyordum. Oysa ne zaman dönüp ardıma baksam peşimde oluyorlardı. Soluklarını enseme duyuyordum. Rüyalarım o kadar hızlı, o kadar hızlı koşuyordum ki bacak kaslarımda korkunç ağrılarla uyanıyordum Bağırarak, yardım çağırarak istiyorsam da sesimin çıkmayacağını adım gibi biliyordum.” (Yıldırım, 2022: 119).

Süreyya'ya çocukluğunda babasının ölmesi ve annesinin onu terk etmesinin getirisi yetişkin yaşamında insanlarla bağ kurmamak olmuştur. Aslında Süreyya'nın babası da onu terk etmiştir. O bunu bilmeseydi hissetmektedir. *“Bir ailede babanın olmaması çocuğun psikolojisi için kötü bir etmendir. Ailedeki namevcut baba çocuğun hemcinsleriyle ya da karşı cins bireylerle olumlu ve yakın ilişkiler kurma kabiliyetlerini sakat bırakır.”* (Moore & Gilette, 2022: 15). Ancak Süreyya sadece insanlarla bağ kurmaktan kaçınan biri değildir; eşyalarla, nesnelerle, ya da mekânlarla, evlerle de bağ kurmaktan kaçınmıştır. Hatta bu yüzden uzun yıllar otelde kalmıştır. O, bir eve bağlı olma durumunu yaşamak istemez. Çünkü *“ev, insan yaşamında, kazanılmış şeylerin*

korunmasını sağlar, bunları sürekli kılar.” (Bachelard, 1996: 34). Ancak Süreyya bir şeyi kazanmak ya da kazandığı bir şeyi korumak amacıyla yaşamamaktadır.

Freud’un rüya kuramında *“ilk tez şudur; bir “rüyanın açık ve gizli içeriği” vardır. Rüya görenin bildiği kısım, rüyanın açık içeriğini oluşturur; açık içerik, genellikle belirsiz ve anlamsız görünebilir. Rüya görenin serbest çağrışımları sayesinde şifre çözülür ve rüyanın anlamı belirginlik kazanır; bu da rüyanın gizli içeriğini oluşturur. Rüyanın açık ve gizli içeriği birbiriyle bağlantı içindedir ve rüyanın anlamına ancak analiz yoluyla ulaşmak mümkündür.” (Terbaş, 2016: 13). Süreyya rüyalarının görünür içeriğinde her şeyin üzerinde kesekâğıtları görür. Hatta kafasına kesekâğıdı geçirmiş insanlar tarafından kovalanır ve bu kesekâğıtları onu çok rahatsız eder. Süreyya’nın rüyalarının gizil içeriğinde ise içindeki kaçma duygusu yatmaktadır. Süreyya sürekli olarak birine ya da bir şeye bağlanmamak için kaçır. Tıpkı annesinin zamanında evden ve ondan kaçtığı gibi o da evlerden ve insanlardan kaçmaktadır. Bu sebeple Süreyya’nın rüyasının gizil içeriğinde yatan kaçma arzusu simgeleşerek kesekâğıtlı insanlardan kaçma şeklinde görünür içeriğe geçmiştir. Rüyadaki insanların kafasına bulunan kesekâğıdı ise insanların kimliğini gizlemektedir. Böylece bu şekilde Süreyya’nın kaçtığı şeyin kimlikler değil, insanlar olduğu verilir. O, kim olduğu önemli olmaksızın herkesten duygusal ya da fiziksel olarak kaçmaktadır.*

1.1.4. Süreyya’nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kasım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya

“O gece rüyamda kendimi ince bir ipin üzerinde yürürken gördüm. Kalbim hızlı hızlı atıyordu. Her yeni adımda az sonra düşeceğimi düşünüyordum. Düşmekten deli gibi korktuğum halde yürümeye devam ediyordum. Varış noktasına ulaşamamak er ya da geç düşecek olmak anlamına geliyordu çünkü. Yolun sonuna kadar gitmeyi göze alarak şansımı denemem gerekiyordu. Kasım’ın yerine geçmiştim ama etrafımda tek bir Allah’ın kulu yoktu. Ne ustam ne köpeğim ne de beni izlemeye gelmiş heyecanlı seyirciler. İpin üzerinde bir başıyordum.” (Yıldırım, 2022: 270).

Kasım, Süreyya’nın yazmaya başladığı yeni kitabındaki cambazlık yapan bir karakterdir. Roman, Kasım karakteri üzerinden dönmektedir. Kasım on dört yaşındayken üvey babasını öldürüp evden kaçır ve bir kumpanyada cambazlık yapmaya başlar. Ustası, Kasım ipin üzerinde yürürken ona hayatta en çok korktuğu şeyi

düşünmesini ve ipin sonuna kadar böyle devam ederse o korkunun onu ipin üzerinde tutacağını söyler.

Freud'a göre her rüyanın uyararı rüya görmeden önceki son günün yaşanan olaylarıdır (Freud, 2021: 187). Eserde Süreyya yazdığı romanda, Kasım'ın âşık olmasına karar verir ve onun aşkını yazarken aklına Marcel ve kızı Ada gelir. Marcel, Süreyya'nın Barcelona'da tanışıp âşık olduğu kişidir. Süreyya onun için İstanbul'u bırakıp Barcelona'ya yerleşir. Bir müddet Sonra Marcel'den hamile kalır ve kızı Ada dünyaya gelir. Ancak Süreyya herkesten kaçtığı gibi bağlanma korkusu yüzünden kızından ve ona vereceği hatta ondan alacağı sevgiden de kaçır.

Süreyya kitabında bu bölümü yazdığı ve aklına Marcel ve kızı geldiği günün gecesinde bahsi geçen rüyayı görür. Bu sebeple Süreyya'nın gündüz Kasım üzerinden onu Marcel ve Ada'ya götüren düşünceleri gece rüyasının itkisini oluşturmuştur.

“Rüya, bilinç dışının fiili durumunun sembolik bir formda kendini resmetmesidir.” (Jung, 2018: 63). Rüyanın görünür içeriğinde Süreyya Kasım'ın yerine geçmiş halde bir ipin üzerindedir. Aşağı düşmekten korkar halde ipin sonuna doğru gitmeye çalışmaktadır. Burada ip Süreyya'nın hayatını simgeler. O, hayatını hep birilerinin onu terk edeceği ve güçsüz kalıp düşeceği korkusuyla geçirir. Bu korkuları başına gelmesin diye ne gerekirse yapmış, insanlarla bağ kurmamış, kendini onları istediği an terk edebileceği mesafede tutmuştur. Ancak yine de Marcel'e ve kızına olan vedası onda derin bir yara olarak kalmıştır. Lâkin yine de Süreyya öyle ya da böyle bir şekilde bu hayata tutunmuştur. Nasıl ki ipten düşmekten korkuyorsa hayatta da kendini kaybedip düşmekten korkmaktadır. Bu yolda yalnızlığı seçse dahi bir şekilde hayatına devam etmesi gerektiğini bilir.

Süreyya rüyada Kasım ipten yürürken etrafında seyircilerin olduğunu ancak kendisi yürürken yalnız olduğunu belirtir. Bu rüya vesilesiyle romanda Süreyya'nın yetim arketipinin bir temsilcisi olduğu görülür. Perason tarafından Hz. Adem ve Havva'nın cennetten kovulmasına dayandırılan bu arketip hayatta yalnız ve bir başına bırakılmış olmayı temsil eder. Bu tip terk edildiği bu yalnızlıkla mücadele halindedir. (Özsözü, 2023: 138). Romanda da Süreyya bu rüyada simgelendiği gibi yetimdir. Annesi ve babası tarafından terk edilen Süreyya başlangıçta bu terk edilmişliği içselleştirip hayatında herkesi terk eden biridir. Ancak annesiyle olan konuşması

ilerledikçe başta bu tavrını korumak istese de sonunda terk edilmişliğiyle mücadele etmeye karar verip annesine yanında olması için bir şans verir.

1.1.5. Süreyya'nın Zinnur'u Gördüğü Rüya

“O gece davetsiz bir misafir gibi Zinnur girmişti rüyama. Onu en son gördüğüm haliyle hem de. Büyümemiş, yaşlanmamış, hiç mi hiç değişmemişti. Ne var ki eski canlılığını yitirmiş gibiydi. Soluşumn, bitkin ve en çok da bıkkın bir hali vardı. Yine de rüyamın sisli bahçesinde karşılaştığımıza çok sevindim. Hasretle kollarımı açıp ona doğru yürüdüm, Zinnur hiç kıpırdamadı. Gözlerini gözlerime dikmiş, dosdoğru bana bakıyordu. Ne kadar da mutsuz görünüyordu. Dibine kadar sokuldum ve bütün gücümle sarıldım ona. Vücudu alev alev yanıyordu. Sırtında kavuşturduğum ellerim, birbirinden ayrılıp onun sıcak vücudu üzerinde gezintiye çıktı. Sırtını okşadım, yuvarlak omuzlarının etrafında minik daireler çizdim. Yüzüne, bin kere ıslanıp bir kere kurumamış soluşumn yanaklarına dokundum. Bana bir şey mi anlatmak istiyordu, yoksa çoktan diyeceğini demişti de, anlamamaktaki inadına gücenmiş, küslük mü yapıyordu, bilemedim. Uzun, kuğu boynunda yeniden kavuştu ellerim. Ellerim vücudumdan istifa edip, başlarına buyruk oldular orada. O güzelim boynu sarıp sarmaladılar. Önce onun mutsuz yüzüne, sonra tetikte bekleyen ellerime baktım. Yüklendiği çehrenin mutsuzluğuna derman olacak kahramanlar gibi sıkmaya başladı ellerim o güzelim boynu. Derken garip hırıltılar yükseldi Zinnur'un boğazından Bedeni sarsılmaya başladı sonra. Ellerim gevşemedi. Zinnur'u mutsuzluğa terk etmediler. Titremesine ve hırıltılarına aldırmadan sıkmaya devam ettiler. Ben sadece izledim. Daha fazla, daha fazla sıktılar. Onlar sıktıkça titredi Zinnur. Zinnur titredikçe, ben “bu bir kervansaraydır ki konan göçer” diye sayıkladım durdum.

Onun vücudundaki sarsıntı bana da geçmişti. Ona temas ettiğim noktadan, ellerimden gelen müthiş bir akım tüm vücuduma yayılmış gibiydi. Karşı koyamıyor, bütün vücudumun sarsıldığını, adeta iç organlarımın yer değiştirdiğini hissediyordum. Ellerim, Zinnur'un boynuna sarılmış gibi boşluğa doğru uzanmış bir vaziyette uyandığımda, gardirobumun kapakları açılıp kapanıyor, yatağımın karşısındaki koltuk yer değiştiriyor, tepedeki lamba şangırdıyor, evin duvarları çatırdıyordu. Uyanmıştım. Zinnur yoktu, fakat sarsıntı devam ediyordu. Deprem oluyordu.” (Yıldırım, 2022: 292-293).

Zinnur, Süreyya'nın üniversiteden arkadaşıdır. Birlikte ev arkadaşlığı yapmışlardır. Zinnur'un çocukluğu aile yakınları olan Abbas Amca tarafından sistematik şekilde tecavüze uğrayarak geçmiştir. Süreyya ise Zinnur'la arkadaş olduğu müddette Zinnur'a bağlılık hissetmiştir. Her daim onu görmek ve onunla birlikte olmak istemiştir. Ancak yine üniversite bittikten sonra Zinnur'u hayatından çıkarmış, onun bir kere bile aramamıştır. Daha sonra Zinnur'dan aldığı tek haber Zinnur'un Abbas Amca'yı öldürdüğünü gördüğü gazete haberi olmuştur.

Süreyya rüyayı görmeden önceki son günlerini bir intihar romanı yazmayı düşündüğü için intihar hikâyeleri okuyarak geçirmektedir. Bu sebeple bu husus rüyalarına da girmeye başlamıştır. Bununla birlikte rüya görülmeden önceki gün eserde Süreyya şunları demektedir: *“Uyanırken kafamın içinde cirit atanlar, uykunun hükümranlığıyla birlikte birer birer rüya sahneme hücum ediyordu. O aralar olmadık*

rüyalar görmeye, uykularımda bol keseden ölüp öldürmeye alışmıştım. Mütemadiyen kendi canıma kıydığım yetmezmiş gibi elim değdikçe katil, gözüüm değdikçe şahit oluyordum. Rüyamda kurduğum intihar imparatorluğu, yaşamak hakkından çok ölmek kudretini savunuyor; uykumun mahmur sesi, “bu bir kervansaraydır ki konan göçer” ezberini tekerleme misali diline doluyordu.” (Yıldırım, 2022: 292).

Bilindiği üzere rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih eder (Freud, 2021: 205) ve uyanık yaşamdaki izlenimler rüyada başka ve daha derin bir değişime uğrar. (Freud, 2021: 91). Bahsi geçen rüya da Süreyya’nın son günün izlenimleriyle doğru orantılıdır. Süreyya son zamanlarda intihar ve ölüm hususlarıyla fazlaca ilgilendiği için bu hususlar rüyalarına yansımaya başlamıştır. Bununla beraber son günün kalıntısı olarak rüyasında arkadaşı Zinnur’u “bu bir kervansaraydır ki konan göçer” sözleriyle boğazını sıkarak öldürmeye çalışmaktadır.

Freud rüyaları dört gruba ayırır. Bu gruplardan biri “dış uyarımlar”dır. “*Güçlü bir uyarımla her an uyanabilecek olmamız, “ruhun uykuda bile beden dışı dünyayla sürekli bir bağlantı içinde olduğunun” kanıtıdır ve uyku sırasında aldığımız duyuşsal uyarımların rüyalarımıza kaynak teşkil etmesi pekâlâ mümkündür.”* (Freud, 2021: 62). Rüya Süreyya, Zinnur’un boğazını sıkarken Zinnur’un vücudu titremeye başlar. Daha sonra bu titreme Süreyya’ya da geçer. Süreyya uyandığında deprem olmaktadır. Bu şekilde dış dünyadaki depremin sarsıntısı rüyada önce Zinnur’da sonra Zinnur’la birlikte Süreyya’da kendine karşılık bulmuştur. Rüya içeriği dış uyaranlardan etkilenmiştir.

1.1.6. Süreyya’nın Kesekâğıtlı Rüyası

“Bütün gece rüyamda kafasına kesekâğıdı geçirmiş kadınlardan kaçtım durdum. İçlerinden birinin Rıdvan olduğuna inanıyordum. Kesekâğıdını çıkarsam, pürüzsüz bir kadın vücuduna ait yuvarlak omuzların üzerinde belirecekti Rıdvan’ın yüzü. Ama onlara dokunmak şöyle dursun, yakılarında durmaya bile cesaretim yoktu. Bu yüzden arkama bile bakmadan koştum gece boyunca, korku ve utançla. Sabaha kadar kovaladılar beni.” (Yıldırım, 2022: 334).

Rüyada “görünmeyen içeriğin anlaşılmasını sağlayan unsurlardan birisi rüyadaki güncel günün ya da son günün kalıntısı olan olaylardır. Her rüyada önceki günün olaylarıyla bağ kurulur. Bu da gizil içeriğin çözümlenmesine yardımcı olmaktadır.” (Gün, 2022: 147). Romanda da rüya görülmeden önceki gün Süreyya, Ayla’nın evinde

kalır. Evde kaldığı müddette Süreyya Ayla ile aralarında bir şey olacağı hissine kapılır. Ancak Ayla sadece yatıp uyuyunca Süreyya bu düşüncelerinden utanır.

Ayla, Rıdvan'ın eski sevgilisidir. Rıdvan Ayla'yı Süreyya'ya anlatırken gece onun evinde kaldığını ve aralarında bir şey olacağını sanırken Ayla'nın sadece onunla aynı yatakta uyuduğunu söyler. Aynı durum Süreyya'nın da başına gelince Süreyya yatakta bir an kendini Rıdvan gibi hisseder. İşte Süreyya'nın uyumadan önceki bu düşünceleri ve hisleri gördüğü rüyaya kaynaklık etmiştir. Süreyya'nın kafasına kesekâğıdı geçirmiş kadınlardan kaçması Ayla hakkındaki beklentilerinden utanmasının rüyasında simgeleşmiş hâlidir. Kesekâğıtlı kadınlardan birinin Rıdvan olduğunu düşünmesi ise kendini Ayla'nın yanında bir an Rıdvan gibi hissetmesinin rüyasında simgeleşmiş halidir.

1.2. RÜYALAR ANLATILMAZ'DA RÜYALAR

İlk baskısı 2012 yılında Doğan Kitap tarafından yapılan eserin basımına 2017 yılında Hep Kitap tarafından devam edilmiştir. Burada 7. baskıya ulaşan eserin basımına 2025 yılında Everest Yayınları'nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir.

Eserde başkahraman Pilar'ın kocası Eyüp kaybolur. Eyüp kaybolunca Pilar polislerden kocasının İstanbul'a gittiğini öğrenir. Bunun üzerine İstanbul'a gitmek için bilet alır ve Eyüp'ün ailesine haber vermek için telefon numaralarının olduğu defteri ararken Eyüp'ün not defterini bulur. Bu defterde Eyüp'ün not aldığı rüyalar vardır. Pilar İstanbul'a Eyüp'ün ailesinin yanına gider ve burada bir yandan Eyüp'ü ararken bir yandan da bu defteri okur. Defterin sonuna geldiğinde Eyüp'ün küçükken babasının ablasına ve ağabeyine sistematik olarak tecavüz ettiğini, bu olayı Eyüp'ün annesi öğrenince ağabeyi ve ablasıyla birlikte bir gece babasını salonda öldürdüklerini gördüğünü öğrenir. Eyüp bu anı unutmuştur. Ancak zamanla rüyaları onu rahatsız etmeye başlayınca bir psikologa gider ve onun tavsiyesi üzere gördüğü rüyaları not almaya başlar. Bu rüyalar onu zamanla onda travma olarak kalan, babasının öldüğü geceye götürür. Pilar böylece kocasının durumunu ve onu İstanbul'a getiren sebebi öğrenir. Kocasını ise babasının mezarı başında bulur.

Eserde Eyüp'e ait on bir rüya bulunmaktadır. Bununla birlikte ile Eyüp'ün ablası Müesser, ağabeyi Veysel ve karısı Perihan'a ait birer rüya bulunmaktadır. Bu rüyalar on dört başlık altında incelenmiştir. Eyüp'ün rüyaları doktorunun tavsiyesiyle tuttuğu

defterde verilmektedir. Diğer kahramanların rüyaları ise kendi ağızlarından anlatılmaktadır. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.2.1. Eyüp'ün Hatırlamadığı Rüya

“Rüyamda İstanbul'daki evdeyiz, okula başlamadan evvel ablamla beraber kaldığım odada. Ablam yatağına oturmuş, saçlarını tarıyor. Hem tarıyor hem ağlıyor. Onun incecik titreyen omuzlarını görüyorum. Ağladıkça omuzlarından aşağı ağır yükler dökülüyor. O yükler; Zagor'un konuşma balonlarıymış. Bütün sözcükler bir bir aşağı akıyor. Sonra bit oluyor onlar. Koca koca bitlere dönüşüyorlar. Biliyorum, kaniyla besleniyorlar insanın ve kolayca başkalarına da bulaşıyorlar. Bana da bulaşırlar mı, korkuyorum. Onlar döküldükçe ablamın saçlarından, ben hafıflıyorum. Açık pencereden içeri üflüyor rüzgâr soluğunu, perdeler gebe kadınlar gibi şişip şişip iniyor. Orada olduğumu yahut onu izlediğimi bilmez gibi, yüzünü benden yana çeviriyor ablam. Baktığımı bilse ağlamaktan şişmiş gözlerini sakınır, saklar. Onu seyrettiğimi bilmiyor, demek ki bilmiyor. Ablamın yüzü hiç olmayacak bir renkte, sanki eflatun gibi. Menekşelerle konuşa konuşa eflatuna kesmiş yüzünün rengi. Günün hangi saati bilmiyorum. Belki gece yarısı, belki şafak vakti. Evin içi ne içimi ürperten bir ıssızlık çökmüş. Bahçedeki ağacın dalları pencereleri dövüyor. Ablam oturmuş, omuzlarını titreterek saçlarını tarıyor. Bense dökülenleri görmemek için gözlerimi yumuyorum.” (Yıldırım, 2022: 58).

Eyüp, kendini insanlardan uzak tutan içine kapanık biridir. Kendini zamanla ailesinden madden ve mânen soyutlamıştır. Bu soyutlamanın temelinde çocukluk yaşamı yatmaktadır. Eyüp çocukluğunu babasının ablasını ve ağabeyini dövdüğünü görerek geçirmiştir. Bu durum da zamanla içine kapanmasına sebep olmuştur.

Freud'a göre rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir (Freud, 2021: 51). Rüyada yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir (Freud, 2021: 56). Eyüp'ün gördüğü rüya da çocukluğundan bir andır. Ablasının karşısında oturup ağladığını görür ancak rüyanın kalanını hatırlamadığı için devamını getiremez. Uyanık yaşamın mutlak niyeti gece oluşan rüyayı ya hemen uyandıktan sonra tamamen ya da gün içinde parça parça unutmaktır ve unutmanın ana suçlusu gece rüyaya karşı faaliyetini yürüten ruhsal dirençtir (Freud, 2021: 542). Eyüp de gece kendine uygulanan ruhsal direnç hasebiyle rüyasının devamını hatırlayamaz. Bazen rüyayı gördüğünü hatırlar ama bazen rüyayı gördüğünü dahi hatırlamaz. Bu rüyayı gördüğünü ise rüyanın uyandıktan sonra onda bıraktığı histen anlar. Bu durum Adler'e göre şu sebeple gerçekleşir: *“Uyanınca düşü unutturuz ama düşün bizde uyandırdığı duygu baki kalır. Düşün amacı geride birtakım duygular bırakmaktır.”* (Adler, 2019: 113).

Rüyada yaşamın ilk yıllarına ait olan ve uyanık yaşamda belleğimizde yer almıyor gibi görünen izlenimlerin rüyada ortaya çıktığını kabul ediyoruz (Freud, 2021:

228). Bu izlenimler rüyada mütekerrir olarak karşımıza çıkarsa onları tekrarlayan rüya olarak kabul ediyoruz. Tekrarlayan rüyalar önce çocuklukta görülen ve sonra yetişkin yaşamda uykularda hiç değişmeden zaman zaman ortaya çıkan rüyalardır (Freud, 2021: 229). Eyüp bahsi geçen rüyayı mütekerrir olarak görmektedir. Rüyaları bazı geceler bölük pörçük gördüğünü ve kendini ne kadar zorlarsa zorlasın tamamını hatırlayamadığını belirtir. Eyüp'ün gördüğü bu rüya çocukluk yaşamına aittir ve gündelik yaşamda Eyüp'ün hayatında bir etkisi olmamaktadır. Bu rüyanın Eyüp'e olan etkisi sadece gördüğü gecenin sabahında onda bıraktığı ağır ve tanıdık histen ibarettir.

1.2.2. Veysel'in Rüyası

“Bir tek rüyalarını renksiz görüyordu Veysel. Uykularında köpekler gibi yaşıyordu. Siyah ve beyaz. Renklerden, sevinç ve kederden azade, korkuyla kucak kucağa. Kimi geceler amansız bir çatışmanın içinde bulurdu kendini. Sahipsiz ellerin yakın mesafeden yüzüne doğrulttuğu silahlarla karşı karşıya kaldığında, gözlerinin önünde gittikçe büyüyen namludan başka bir şey göremez olurdu. Bir yaklaşır, bir uzaklaşırdı namlu. Gözlerini kapayıp sessizce ölmeyi dilese bile yapamazdı. Mukavemet edemediği bir güç gözlerini açık tutmasını ve namluyu izlemesini emrederdi adeta. Böyle rüyaların sabahında pislige batmış gibi hissederdi kendini. Muhakkak yıkanmak isterdi.” (Yıldırım, 2022: 75).

Veysel küçükken babasının sistematik olarak tecavüzüne maruz kalmış biridir. Çocukluğu boyunca evde hem fiziksel hem cinsel şiddete uğramıştır. Babası evde Veysel'i döverken ablası ise hep Eyüp'ü korumuştur. Veysel her zaman babasının şiddetiyle baş başa kalmıştır. Veysel babası tarafından tecavüze uğrarken yine kaderiyle baş başadır.

Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir (Freud, 2021: 51). Rüyalarda yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir (Freud, 2021: 56). Veysel de çocukken babasından gördüğü şiddet ve istismar sebebiyle rüyalarında kendine bir namlu doğrultulmuş gibi görmektedir.

Freud'a göre her ne kadar rüyaların kişinin kendi özelinde tahlil edilmesi gerekse de bazı hususlarda aşağı yukarı herkes için aynı durum söz konusudur. Bu hususlardan biri de rüyalarındaki kalıplaşmış sembollerdir. Freud'un bu tespitinden hareketle görülür ki burada simgelenen namlu, Veysel'in babasının cinsel organıdır. Çünkü Freud'un kalıplaşmış sembollerinde bütün uzun silahlar erkek cinsel organını

temsil eder (Freud, 2021: 381). Veysel bu namlu karşısında gözlerini kapayıp sessizce ölmeyi beklese de mukavemet edemediği bir güç tarafından gözleri açık tutulur ve Veysel namlunun ileri geri gittiğini görür. Rüyadaki bu durum da silahın temsili güçlendirir.

Romanda babasının bu istismarcı yönü gölge arketipinin bir yansımasıdır. *“Jung, insanın kendi cinsiyetini temsil eden ve kendi cinsinden kişilerle ilişkisini etkileyen arketipe gölge adını vermiştir.*

İnsanın hayvan yönünü içeren bölge, (...) insanın aynı cinsten kişilerle ilişkilerinde ortaya çıkan en iyi ve en kötü yanlarının kaynağıdır.” (Gençtan, 2022: 171). Burada babanın bu tecavüzünü çocuklardan başka kimse bilmemektedir. Bu bakımdan bahsi geçen rüya babanın gölgesini vermektedir ve burada baba gölgesinde barınan ihtiras sebebiyle çocuğunu rızası dışı bir birlikteliğe mahkûm etmiştir.

1.2.3. Eyüp’ün Kendini Hamile Olarak Gördüğü Rüya

“Garip bir yerdeyim. Bir yanımda Âdem ve Havva’nın utangaç cenneti, bir yanımda çirkin mahlûkatın korkunç cehennemi. Bense dünyada; ötücü kuşların, lezzetli meyvelerin, aşk ve şehvetle sarmalanmış anadan üryanların arasındayım. Bir yanımdan diğer yanıma uzanan yolculuğumun ortasındayım. Rüya bu ya, artık nasıl becerdiysem, Bosch’un Dünyevi Zevkler Bahçesi’ne girmiş, tablonun tam ortasında sırtüstü uzanıyorum. Derken müthiş bir ağırlık yayılıyor tüm bedenime, yattığım yere iyice gömülüyorum. Üzerime tonlarca yük binmiş gibi tıkanveriyorum birden, soluksuz kalıyorum. Neler olduğunu görmek istesem de o kalabalığın içinde bir türlü kendimi bulamıyorum. Kasıklarımın üzerinde korkunç bir ağrı hissediyor, dayanabilmek için yanaklarımın içini kemiriyorum. Parçalanıyor yanaklarım, kanıyorum. Ağzımdan süzülen kan, önce bir nehir oluyor, sonra şelale. Altına girip o kan şelalesinde yıkıyorum. Ne kadar temizlendiğimi görmek için çenemi aşağı eğip bakınca, gerilen karnımın bedenimin orta yerine minik bir tepelik inşa ettiğini hayret ve korkuyla fark ediyorum. Ben... hamileyim!” (Yıldırım, 2022: 100).

Eyüp bu rüyayı karısı Pilar’ın kürtajından kısa bir süre sonra görmüştür. Eyüp, karısı her ne kadar çocuk sahibi olmayı istese de baba olmayı istememektedir. Çünkü kendisinin böyle bir sorumluluğa hazır olmadığını düşünmektedir. Ancak karısı yaşının ilerlediğinden, ileride çocuk sahibi olmak için ne kadar vakti kaldığını bilmediğinden dolayı bebeği doğurmak ister lâkin Eyüp buna razı gelmez ve Pilar kürtaj olur. Bu kürtajın ardından Eyüp çocuk sahibi olmak istemese de karısına karşı üzüntü ve suçluluk hisseder.

Freud’a göre *“uyanık yaşamda bizi etkileyen şeyler, rüya düşüncelerine de hâkim oluyor ve biz de gündüz bizi düşündüren malzemeyi rüyamızda görmeye uğraşıyoruz.”* (Freud, 2021: 215). Eyüp de uyanık yaşamında karısının hamileliğinden

ve krtajından etkilenmiştir. Bu sebeple bu durum rüyasında kendine yer bulmuştur. Ancak uyanık yaşamdaki izlenimler rüyada başka ve daha derin bir değişime uğrar (Freud, 2021: 91). Eypn başından geçen bu durum da onun rüyasında yer değiştirmeye uğramıştır.

“Düşünce ve duygu dünyasının dş sırasında hangi malzemeyle kendini açığa vurduğu, insanın sorunlarını düşte hangi malzemeyle dile getirdiği önemsizdir; yeter ki ilgili malzemeyle ruhundakilere bir dışavurum sağlayabilsin. Bir insanın yaşam sorunu düşte mecaz yoluyla ele verir kendini.” (Adler, 2024: 140). Burada da Eypn karısının hamileliğinden duyduğu pişmanlığı kendini bir tabloda ve hamile olarak görmesiyle verilir. Eyüp rüyasında kendini bir tablonun içinde bulur. Bu tablo Boschun “Dünyevi Zevkler Bahçesi” adlı tablosudur. Eyüp kendini tablonun ortasında görür. Tablonun ortasında dünyevi zevkler ve dünyaya ilişkin imgeler betimlenmiştir (Güler ve Erişti, 2019: 748). Tablonun bu kısmı Eypn dünyasını simgelemektedir. Yanaklarını kemirerek kanatıp bu kanla bir şelale oluşması ve Eypn bu şelalede yıkanması karısına bebeği aldırmasıyla ilgili sözlerine duyduğu pişmanlığı simgelemektedir. Çünkü burada ağzından akan kan Piların krtajının ve onun pişmanlığının bir simgesidir. Onun ağzından bebek istemediğinde dair çıkan sözler karısının krtajına sebep olur. Böylece Eypn bu kürtaja dair duyduğu vicdan azabı, rüyasına ağzından kan akarak yansımıştır. Onun uyanık yaşamında karşılaştığı hamilelik durumu da yer değiştirerek rüyasında onun hamile kalmasıyla simgelenmiştir. Rüyanın görünür içeriğinde her ne kadar Eyüp kendini hamile olarak görse de gizil içeriğinde karısının krtajından ve kürtaj hususunda söylediği sözlerden duyduğu pişmanlık yatmaktadır.

Eypn ağzından akan kanın şelale olması ve Eypn o şelalenin altına girip yıkanması ise ayrıca kendisini söylediği sözlerden ve duyduğu pişmanlıktan arındırmak istemesinin bir temsilidir. Burada su bir arketip olarak karşımıza çıkar. Suyun genel olarak arındırıcı bir işlevi vardır. Mircea Eliadeye göre *“sıyla temas etmek her zaman yenilenmeyi temsil eder, çünkü eriyip giden daha sonra “yeniden doğacaktır”; çünkü suya batış, yaşamın ve yaratıcılığın potansiyelini çoğaltır ve geliştirir. Erginleme ritüellerine su, bir “yeniden doğum” bahşeder; büyüsel ritüellerde iyileştirir, cenaze törenlerinde ölümden sonra doğumu garantiler.”* (Eliade, 2003: 196-197). Gaston Bachelarda göre *“Su, içsel bir güce sahip olduğu içindir ki içsel varlığı saflaştırabilir, gnahkr ruha karın beyazlığını geri kazandırabilir.”* (Bachelard, 2023: 204). Burada da Eypn kendi kanından bir şelalede yıkanması ağzındaki çıkan sözlerin bir

arınmasıdır. Eyüp giden çocuğunun ardından ve karısına hissettirdikleri için kendi ruhunu arındırma ihtiyacı duymaktadır. Bu sebeple rüyasında suyun bu arındırıcı işlevine sığır. Ancak yıkandığı şaleleden akan su değil, kendi ağzından fışkıran kandır. Bu da Eyüp'ün pişmanlığının geçmediğine delalettir.

1.2.4. Perihan'ın Rüyası

“Rüyasında baklava dolu bir tabak vardı elinde. Ağzını sulandıran bu leziz baklavalardan birini yemek istemiş, ama birden karşısında beliren dayısının hiddetle eline vurmasıyla birlikte, tabak içindekilerle beraber yere devrilmişti. Sonra Şenol gelmiş, elindeki çekiçe her biri başka yöne dağılan baklavaları teker teker yere çivilemişti.” (Yıldırım, 2022: 109).

Perihan, babası ölünce annesi ve kardeşiyle beraber dayısının evinde yaşamaya başlamıştır. On yedi yaşına kadar anneannesi, kardeşi ve annesiyle aynı odada kalmıştır. Kendine ait bir hayatı, özel bir alanı hiç olmamıştır. Hayatı boyunca her zaman sırasını; güzel, çirkin, iyi, kötü her şeyden kendine de düşen payı beklemiştir. Hiçbir zaman birinin kıymetlisi ya da önceliği olamamıştır. Perihan'ın çocukluğuna dair bu anılar onun rüyasında da kendini göstermiştir. Çünkü *“rüyalar ilk çocukluk anılarına ait izlenimler içerir.”* (Freud, 2021: 56). Perihan'ın hayatında sahip olamadığı her şeye dayısının oğlu Şenol sahip olmuştur. Perihan çocukluğunu dayısının çocuklarının gölgesinde bir sığıntı gibi yaşamıştır. Onların eskilerini giymiş, onlardan arta kalanlarla yaşamıştır. Bu durum zaman geçtikçe Perihan'da bir değersizlik duygusu oluşturmuştur. Bu sebeple her daim kedine güzel bir hayat aramıştır. Hatta bunun için mahallede çalıştığı patronunu kıskanmış, kendi sahip olamadıklarına onun sahip olmasının acısını çıkartırcasına patronunun kocasıyla dükkânında birlikte olmuştur. Sahip olduğu değersizlik hissinden kurulmak için daha sonra Veysel'le evlenmiştir. Çünkü Veysel'in durumu iyidir ve Perihan onun evinde rahat içinde yaşayabileceğine inanmaktadır.

Rüyada bir tabak dolusu baklava vardır. Bu, Perihan'ın rüyasında hayattaki iyi ve güzel her şeyleri temsil etmektedir. Perihan tam bu iyi şeye sahip olacakken dayısı eline vurur ve ona sahip olmasını engeller. Şenol da ardı sıra gelir ve yere düşen baklavaları yere çiviler. Bu durum da Perihan'ın her zaman dayısı ve kuzeni tarafından arta kalanlarla yetinmek mecburiyetinde bırakılmasının, kendi içindeki değersizlik hissi ve iyi olan şeylere ulaşamayacağı düşüncesinin simgesidir.

1.2.5. Eyüp'ün Kendini Saksıda Bitki Olarak Gördüğü Rüya

“İçine zar zor sığıdığım bir tabutta gibiyim. Ama ne bir tabutun içinde ne de kendi bedenimdeyim. Saksıda bekleyen renksiz ve kokusuz bir bitkiyim. Nasıl oluyorsa dışarıdan görebiliyorum kendimi. Üstelik bir saksıda duruşumu da, manasız bir bitkide vücut buluşumu da yadırgamıyorum. Bu halimi, dünyanın en sıradan durumuymuş gibi büyük bir soğukkanlılıkla karşılıyorum. Şaşkınlık ya da korku değil, sadece yalnızlık duyuyorum.

Derken bir hareketlenme oluyor etrafımda. Uzun zamandır görmediğim insanlar, ellerinde birer bardak suyla dikiliyor karşımda. Bir ablam beliriyor gözlerimin önünde, bir Madeleine. Onlar yok olduğunda İlhami çıkıp geliyor elinde bir bardak suyla. Diğerleri gibi tek kelime etmeden öylece bakıyor. Ben daha ne olduğunu anlayamadan yine tıpkı ötekiler gibi o da kayboluyor; ondan boşalan yeri Vehbi dolduruyor. Tanıdık yüzlerin biri gelip biri gidiyor. Gelip de yalnızlığımı teklifsizce bölmelerine seviniyorum ama üzerime dökmek istedikleri sudan da sakınıyorum kendimi. Keşke suyu filan boş verip yanımda dikilmeyi akıl edebilseler. Konuşmayı bilsem anlatacağım; onlardan su beklemediğimi, sadece etrafımda olmalarının bana yeteceğini söyleyeceğim ama tıpkı diğer saksı bitkileri gibi benim de dilim yok. Konuşamıyorum. İçinde hapsoldüğüm sessizlik, göğüs kafesimi pis kokulu cerahatle dolduruyor, paslı bir mengene olup ruhumu sarıyor, boğuluyorum. Göğsümü deşip içinde birikenleri çıkarıp atmak istiyorum. Beceremiyorum. Bir süs bitkisine dönüşmüş olan bedenimi sulamalarını, o minicik saksıya zaten zar zor sığan köklerini güçlendirip palazlandırmalarını istemediğimi onlara bir türlü anlatamıyorum. Sanırım büyümekten, içinde bulunduğum saksının bana dar gelmesinden, o daracık yerde solup gitmekten endişe ediyorum. Bir seçim yapmak mecburiyetiyle kıvranıyorum. Suyu mı, yoksa yalnızlığa mı razı geleceğim? Yok olmaktan mı, yoksa yalnız kalmaktan mı daha çok çekindiğimi bilemiyorum.” (Yıldırım, 2022: 126-127).

“Bilinçli hayatta çok az değer verilen bir düşünce, heves ve eğilimler uykı halindeyken, yani bilincin işlevi büyük ölçüde devre dışıyken kendiliğinden harekete geçer.” (Jung, 2018: 43). Romanda Eyüp, kendisine yöneltilen ilgiye değer vermemekte, aksine bundan bunalmaktadır. Eyüp bir noktada hayatında ona karşı yönetilen ilgiyi kendisi seçmemiştir. Evde ağabeyi dayak yerken ya da ablası dayak yerken korunan hep o olmuştur. Babası dâhil herkes ona ihtimam göstermiş ve herkesten daha imtiyazlı bir hayat verilmiştir. Eyüp'ün çocukluğuna dair bu yaşantılar rüyada Eyüp'ün kendini saksıda gelen geçen herkes tarafından sulanan bir bitki olarak görmesiyle simgelenmiştir. Eyüp'e bir hayat verilmiştir ancak ona bu hayat dâhilinde verilen ilgi hayatıyla doğru orantılı değildir. Eyüp kendine herkesçe gösterilen bu yaklaşımdan memnun değildir. Bu sebeple rüyasında da sulanmak istemez. O sadece anlaşılmak ve olduğu gibi kabul edilmek istemektedir. Ancak etrafındaki insanlar bunu görmemektedir. Ve bu durum aslında Eyüp'e kendini daha da değersiz hissettirmektedir.

1.2.6. Eyüp'ün Kürk Mantolu Madonna Rüyası

“Sisli bir kış gecesindeyim. Havada buram buram kükürt kokusu... Yanımda uzun yıllardır görmediğim bir arkadaşım var, Vehbi. Ağzı sürekli kıpırıyor ama söylediklerinin tek kelimesi bile duyulmuyor. Ben şimdiki gibi

görünyorum, o ise hiç yaşlanmamış, son gördüğüm haliyle. Yüzüne dikkatlice bakınca dudaklarını okuyorum. 'Bundan sonrasını tek başına yürüyeceksin. Söylediklerimi unutma tamam mı?' diyor. 'Ne zaman çağırırsan...' Sonra da birden bire ortadan kayboluyor. Tek başıma kalıyorum. Ara sokaklardan birine kıvrılıyor, üç katlı taş bir binanın önüne gelince taş kesilmiş gibi duruyorum. Sanki hiç gelmeyecek birini bekliyorum.

Derken mis gibi bir koku duyuyorum. Hiçbir zerresini kaçırmak istemezmiş gibi bütün kokuyu ciğerlerime dolduruyorum. Keşke memleketteki bütün sabunlar böyle koksa diyorum.

Kokunun kaynağına dönünce onu görüyorum. Soluk yüzü, siyah gözleri, koyu kumral saçlarıyla dikiliyor karşımda. Onunla göz göze gelince ne zamandır aradığım kişiyi bulduğumu anlıyorum. Tuhaf! Bütün geçmişimi biriktirdiği kara gözleriyle bir hatıra defteri gibi karşımda dikiliyor ama yine de ne adını ne de onu nereden tanıdığımı çıkarabiliyorum. Tek bildiğim onu deli gibi sevdiğim. Sanki ya hep benimle olmuş ya da olacak. Ya beni doğurmuş olsun ya da benden bir çocuk doğurdun istiyorum. Sonra acıyla hatırlıyorum: O beni sevmiyor ki! Ağlamaya başlıyorum. Gözyaşlarım sel olup ayaklarını ıslatınca, kulağıma eğilip beni sevdiğini söylüyor. Sonra mis kokusunu da alıp gidiyor. Uzaklaşan topuk seslerini duyuyorum. Hani beni seviyordu, öyleyse niye gidiyor? Gözlerimden sicim gibi yaşlar dökülüyor. Birden adı aklıma geliyor. Ölümcül bir çılgılık gibi sesleniyorum:

'Maria Puder!'

Topuk sesleri susuyor. Kürk mantosunun eteklerini savurarak etrafındaki sisi yarıyor. O zaman siyah gözlerinin içinde kendimi görüyorum. Kulağıma eğilip usulca fısıldıyor:

'Şimdi ben gidiyorum. Fakat ne zaman çağırırsan gelirim.'"
(Yıldırım, 2022: 166-167).

"Bir rüyanın psikolojik açıklamasını istiyorsak, öncelikle bu rüyayı oluşturan daha önceki yaşanmışlıkları bilmeliyiz." (Jung, 2018: 38). Rüyada Eyüp kendini Kürk Mantolu Madonna kitabındaki Raif olarak görür. Raif, Maria Puder'den gelen mektuplar kesilince kandırıldığını düşünüp başka bir kadınla evlenmiş bir karakterdir. Rüyanın görünür içeriğinde her ne kadar seilmeyi kendine lâıyk bulmayan Raif gibi dursa da gizil içerikte aslında bu duruma kendini lâıyk gören kişi Eyüp'tür. Çünkü Eyüp hayatı boyunca, özellikle çocukluğunda, değersizlik hissiyle mücadele etmek zorunda kalarak yaşamıştır. Eyüp, rüyada simgeleştirme yoluyla kendini Raif olarak görür. Maria Puder ise aslında etrafında onu seven insanlardır. Ancak rüyayı gördükten sonra kendinin de dediği gibi o buna kendini hiçbir zaman lâıyk görmemiştir. Bu durum onun insanlarla arasında bir sevgi bağı kurmasını engellemiştir. Bu sebeple Eyüp de hayatı boyunca kimseyi sevememiştir. Rüyada Raif karakteri üzerinden Eyüp'ün bu özelliği yansıtılmıştır.

1.2.7. Müesser'in Rüyası

"Karanlık bir gecede çalılarla dolu bir bahçenin içinde görmüştü rüyasında kendini. Hayvan sesleri duyuyor, karanlıkta göremediği bu vahşi hayvanların hayaliyle tir tir titriyor, bir ağacın altında korku içinde büzülmüş, başına gelecekleri bekliyordu. Derken masallardaki krallardan

biri çıktı karşısına. Başında kıymetli taşlarla örülmüş haşmetli tacı, sırtında altın yaldızlı uzun pelerini vardı. Müesser kralı görünce bir parça rahatladı. Hiç tanışmıyor olmaları o kadar da önemli değildi. Çocukluğunun masal dünyasından gelmişti ne de olsa, onu koruyabilirdi. Yumuşacık bir yüzü, o yüzü süsleyen şefkatli bakışları vardı kralın. Etraftan yükselen korkunç seslere aldırmandan yaklaştı. Müesser'in yaslandığı ağacın dallarına uzandı. O zaman dallardaki şeftalileri fark etti Müesser. Kurtarıcısının bunlardan yemek istediğini hissedip bir tanesini koparıp uzattı. İkram edilen şeftaliyi alıp sularını akıta akıta yedi kral. Ağzı yüzü şeftalinin sularına bulandı. Nedense midesi kalkıyordu ona bakınca Müesser'in artık. Öğürmek istiyor, kendini tutuyordu. Sonra nereden bulduysa bir hortum aldı eline kral. Hortumdan fışkıran suyla önce yüzünü yıkadı, sonra kıyafetleriyle birlikte bütün vücudunu ıslattı. Ama bir türlü temizlenmeyi başaramadı. Şeftalinin yapışkan suyu, onu dünyanın en pisi, en çirkini yapmıştı. Müesser'in yüzündeki tiksintiyi fark edince gözlerinde öfkeli şimşekler çıktı. Hortumu iyice havaya kaldırdı, Müesser'in suratını hedefleyerek suyu sıkmaya başladı. Yüzüne çarpan tazyikli suyun acısıyla keskin bir çığlık attı Müesser. Sonra da yattığı yerden sıçradı. Bıkıp usanmıştı bu kâbuslardan. Kimi geceler devasa yılanlarla boğuşur, kimi geceler büyük ormanlarda kaybolurdu.” (Yıldırım, 2022: 173-174).

Bilindiği üzere rüyalar yaşanmış olayların yeniden üretimidir ve yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. Müesser yaşadığı evde yıllarca babasının tecavüzüne maruz kalmış biridir. Uyku esnasında bilinç dışındaki oluşumlar şekil değiştirerek bilinç düzeyine yani rüyalara geçer. Bu geçiş esnasında oluşumlar sembollere aktarılır. *“Rüya bu sembolleri gizli düşüncelerini örtülü olarak ifade etmek için kullanır. Bu semboller arasında bazıları vardır ki, her zaman ya da neredeyse her zaman aynı şeyi ifade ederler.”* (Freud, 2021: 379). *“Rüyada imparator ve imparatoriçe (kral ve kraliçe) çoğu zaman rüya görenin ana babasını temsil eder.”* (Freud, 2021: 380-381). Müesser'in gördüğü rüyada da kral, Müesser'in babasıdır. Müesser kendini karanlık bir gecede çalılara dolu bir bahçenin içinde görmüştür. Burası Müesser'in yaşadığı evdir. Müesser kralın, dayandığı şeftali ağacına uzanıp şeftali koparmak istediğini görünce ona ağaçtan kendisi bir şeftali koparıp verir. Bu şeftali Müesser'dir. Kral şeftaliyi yedikçe Müesser ondan tiksindir ve her ne kadar kralı yıkamaya çalışsa da kral temizlenmez. Burada geçen mevzu ise babasının Müesser'e uyguladığı istismardır.

Jung rüyaları küçük ve büyük olmak üzere ikiye ayırmıştır. Büyük rüyalar kolektif bilinç dışının ürünleridir. Kollektif bilinç dışı kendi içinde arketipleri barındırır ve bu arketiplerken persona, kişinin maskesini; gölge, kişinin kişisel bilinç dışını yansıtır. Müesser rüyada babasını bir kral olarak görmektedir. Bu Müesser'in babasının personasıdır. Baba rüyada Müesser'in arkasındaki ağaçtan bir şeftali yer. Bu müesser'in yaşadığı istismarın bir temsildir. Şeftalinin babanın yüzüne bulaşması ve asla yüzünden temizlenmemesiyle pekiştirilen bu istismar oluşumuyla babanın gölgesi verilir. Gölgede kişinin arzuları, dürtüleri, ahlak dışı ihtiyaç ve arzuları yatar. Dolayısıyla

babanın yüzünden temizlenmeyen şeftali parçaları onun gölgesindeki pedofilik cinsel arzularının tezahürüdür.

1.2.8. Eyüp'ün Altına Yapmak Üzere Olduğu Rüya

“Su sesi geliyor... Bir yerlerden şakır şakır sular akıyor. Kendimi onun sesine bırakıp rahatlamak, huzura kavuşmak istiyorum ama mümkün değil. Bütün âlemi sükûnete davet eden bu ses, beni huzurla arkama yaslanmaya değil, aksine kendimi kollamaya, her daim tetikte olmaya çağırıyor. Sakın ha, boş bulunmamamı tavsiye ediyor endişeyle kıvranan bir ses içimde. Kendimi öyle sıkıyorum ki vücudumun her bir kası geriliyor; sinirlerim lime lime oluyor; kollarım bacaklarım tarifsiz bir acıyla sancımaya başlıyor. Başıma bir fenalık gelmeden muhakkak gözlerimi açmam gerektiğini hatırlatıyorum kendime. Uyanmak zorunda olduğumu dinliyorum suyun sesinden. Onun ahengine kapılıp kendimi koyuvermeden, yatakta değil de helâda olduğumun yalancı hayaline aldanıp altına işmeden evvel uyanmalıyım. Muhakkak uyanmalıyım.” (Yıldırım, 2022: 190).

Freud’a göre “rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur.” (Freud, 2021: 51). “Rüyalarda yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir.” (Freud, 2021: 56). Eyüp lisede okurken arkadaşları toplanıp bir kişiye uykusunda altına yaptırma şakası yaptıkları için her gece tetikte kalarak uyumuştur. Bu şakaya maruz kalmamak için yatağa korkuyla girmiştir ve uykuları da hep bölük pörçüktür. Çocukluğundan kalma bu korku yıllarca onun peşini bırakmamıştır. Bu durum hâlâ daha rüyalarında kendine yer bulmaktadır. Eyüp, uykularını bu yaşta dahi düzensiz ve kâbuslarla dolu geçmesinin sebebini de korkuyla yatağa girdiği gecelere bağlar.

1.2.9. Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya

“Bizim lisenin kapısında dikiliyorum. Etrafımda arkadaşlar, gırgır, şamata, kahkahalar. Ama ben sıkıntıyım, kötü bir şeyler olacak, biliyorum. Derken nasıl olduğunu anlamadan aniden bir kâğıt parçasına dönüşüyorum. Hafif bir rüzgâr esiyor ve ben o rüzgârda yırtılıp ikiye ayrılmaktan deli gibi koruyorum. Meğerse henüz hiç yazılmamışım, yırtılmadan evvel az da olsa karalanmak istiyorum. Rüzgârın önünde bir müddet sürüklendikten sonra yine kendi bedenime dönüyorum. Yokluğumu fark etmemiş arkadaşlar eğlenceli sohbetlerine devam ediyor. Onların neşesinden tiksiniyor; yanlarından uzaklaşmak istiyorum. Tam başımı alıp gidecekken, birdenbire önüme yüksek duvarlar örülüveriyor. Olduğum yerde kalakalıyorum. Arkadaşlarıma bakıyorum, benden başka kimsenin umurunda değil duvarların ardında mahsur kalmak. Beni kendilerinden tiksindirecek kadar mutlular hâlâ Mutsuzluğumu göremedikleri için hepsine ayrı ayrı bileniyorum. Öyle öfkeleniyorum ki bir bıçağa dönüşüyorum bu kez. Ama sadece kendimi kanatabiliyorum.

Derken adımları sesleniyor biri. Heyecanla dönüp bakıyorum. Duvarın ardında durmuş beni seyreden abimle karşılaşıyorum. Aramızdaki duvara rağmen onu görebiliyorum. Gözlerindeki ayıplamayı, öfkeyi ve hatta nefreti de. Bana öfkeli, etrafımı daran duvarlara öfkeli, onları delip yanına gitmiyor oluşuma öfkeli. Aramızdaki duvarda öfkesinin çiçekleri filizlenmeye başlıyor. Duvar inatçı bir sarmaşıkla sarmalanıyor. Bir anda yeşile kesiyor her yer ve abimi göremez oluyorum. Oysa ona söylemek istediğim bir şeyler vardı. O

şeyler mutlaka konuşulmalıydı. Duvarın arkasına doğru adını sesleniyorum. Cevap vermiyor.” (Yıldırım, 2022: 214-215).

Eyüp burada ağabeyiyle olan bir anını rüyasında görüyor. Arkadaşlarıyla birlikte okulu kırdığı bir gün okulun kapısının önünde ağabeyine yakalanıyor. Veysel babasının ölümünden sonra evin bütün sorumluluğunu üstüne almış biridir. Eyüp’ün okuması için kendi okulundan vazgeçmiş ve evi geçindirmek için çalışmaya başlamıştır. Eyüp ise okul hayatı boyunca bu gerçeğe yaşamış ve hep daha iyisi olmaya çalışmıştır. Bu sebeple okulu astığı gün ağabeyine yakalanınca suçluluk duymuştur. Ağabeyinin yanından gidip ondan özür dilemek istese de bunu yapamamıştır çünkü aralarında hep var olan mesafe buna engel olmuştur. Veysel hayatı boyunca Eyüp’ün korunması ve ondan daha fazla şeye sahip olması yüzünden Eyüp’e içten içe öfke beslemiş ve kardeşinden uzak durmuştur. Ona göre Eyüp rahat bir hayat sürmektedir. Hiç kimseye hesap vermez, istediği olur. Veysel’in aradığı sevgi ve ihtimam Eyüp’e sorgusuz sualsiz verilir. Eyüp okur, ev geçindirmek zorunda olmaz, istismara uğramaz, dayak yerken ablası tarafından korunan kişidir, babası dahi ona ihtimamlı davranır. Üstelik Eyüp bir şekilde evden uzaklaşabilmiş biridir. Ancak Veysel bırak evden uzaklaşmayı evin tüm sorumluluklarını üstüne alarak eve daha da bağlanmış. İşte tüm bunlar Eyüp ve Veysel arasında kapanmaz bir mesafeye sebep olmuştur. Veysel o gün Eyüp’ün kapının önünde okulu asmış ve arkadaşlarıyla birlikte olduğunu gördüğünde Eyüp’e kızar. Çünkü o, Eyüp okusun diye hayatından ve hayallerinden vazgeçmiştir ama ona göre Eyüp bunun kıymetini bilmeyerek okulu asmıştır.

Eyüp ise ağabeyinin bu fedakârlığının farkındadır ve bu fedakârlığın altında ezilmektedir. Hep daha iyisi olma çabası da bu yüzdendir. Amacı ona verilen emeğin hakkını vermektir. Ancak ne kadar iyisini yaparsa ağabeyi ondan o kadar uzaklaşmaktadır. Bu sebeple bir yerden sonra Eyüp de minnet duygusuyla yaptıkları ters teptiği için çabalamayı bırakmıştır. Sadece kendine odaklanmıştır. Bu da iki kardeş arasındaki uçurumu daha da derinleştirmiştir.

İşte Eyüp tüm bunların bilinç dışında yatmasını bir tezahürü olarak bu rüyayı görür. Rüyada kardeşler arasındaki uzaklık duvarla simgelenir. Eyüp rüyasında da ağabeyinin ona kızgınlığını görür ve ondan özür dilemek ister ancak aralarındaki duvarı aşip ağabeyine ulaşamaz. Eyüp’ün kendini değersiz hissediş rüyasında kâğıda dönüşmesiyle simgelenir. En ufak bir rüzgârda dahi yırtılacak kadar değersiz görür kendini. Değer hissini bir kere bile hissedemeyiş ise kâğıdın hiç yazılmamış olmasıyla verilir.

Adler’e göre düşün temelinde kişinin yaşam karşısındaki tutumu saklı yatar (Adler, 2024: 138). Eyüp hayatı boyunca ağabeyi de dâhil olmak üzere herkese karşı mesafeli bir tutum içinde olmuştur. Bu sebeple rüyasında her ne kadar ağabeyine gitmek ve kendini açıklamak istese de araya giren duvarlar sebebiyle bunu başaramaz. Gerçek hayatta insanlarla arasına ördüğü duvar rüyasında ağabeyiyle arasına da girmiştir.

1.2.10. Eyüp’ün Yemek Masası Rüyası

“Soğuk bir kış akşamı... Annem sofraya tabak taşıyor. Bir, iki, üç...

Biri abimin, biri ablamın, biri annemin. Peki ya ben, benim tabağım bir türlü masadaki yerini almıyor. Boynum bükülüyor, kalbim kırılıyor. Bana ait bir tabak taşımaya lüzum görmeyen sofraya bakmayı yediremiyorum kendime. Unutulmanın mahcubiyetiyle eğiyorum başımı. Hemencecik pınarlarında biriken yaşları dışarı salmamak için savaş veren gözlerim halının püsküllerinde geziniyor; bir, iki, üç, dört... Püsküllerini saymaya başlıyorum halının. Ama hep dörtte kalıyorum.

Başımı kaldırdığımda annemle göz göze geliyorum. Annem gözlerinin dikmiş dümdüz bakıyor. İncindiğimi fark edip şefkat göstermeye çabaladığını düşünüyorum önce. Sanki azıcık seviyorum bile. Ama hemen anlıyorum sonra, şefkat değildi gözlerindeki!

Üstelik geç de olsa anlıyorum ki o gözlerin yolu benimkilerle hiç kesişmiyor. Annem beni görmüyor, ezip geçiyor yüzümü, arkamda bir yerlere bakıyor. Gözlerini diktiği yeri bulmak için arkamı dönüyorum. Babamın duvardaki siyah beyaz fotoğrafıyla karşılaşıyorum. Fotoğraftaki babam, salondaki üçlü koltuğun ortasına oturmuş bana bakıyor.” (Yıldırım, 2022: 231).

Freud’a göre uyanık yaşamdaki izlenimler rüyalarda başka ve daha derin bir değişime uğrar. Eyüp’ün rüyasında da durum bu şekilde gerçekleşmiştir. Rüyada Eyüp masaya oturur ama onun için masaya bir tabak konmaz. Annesi ise onunla ilgilenmek yerine gözlerini kocasının fotoğrafına dikmiş haldedir. Eyüp bu rüyayı defterine not aldıktan sonra ilerleyen kısımlarda çocukluğunun, annesinin onu kardeşlerinden daha az sevdiği düşüncesiyle geçtiğini söyler. Ona göre annesi ve kardeşleri arasında bir bağ, bir sır vardır ve Eyüp bunları aşip onlara yakın olamıyordur. O bir şekilde aileden hep dışarıda tutulmuştur. Bu bazen ailenin vesilesiyle bazen de kendi isteğiyle olmuştur. Aslında küçükken ailesi tarafından ona hissettirilen dışlanmışlık hissi, büyünce kendini ailesinden soyutlamak olarak cevap bulmuştur.

Rüyada masaya konulan üç tabak anneyi, Veysel’i ve Müesser’i temsil etmektedir. Yemek sofrası ise aileyi temsil eder. Bu sofrada Eyüp için bir tabak bulunmaması ise Eyüp’ün dışlanmışlık hissini bir tezahürüdür. Eyüp halıların püsküllerini sayarken hep dörtte kalır, daha fazla sayamaz. Bu da ailedeki sırrın dört kişiyle ilgili olmasındandır. Bu sır Eyüp’ün annesi, babası, ablası ve ağabeyi

arasındadır. Bu sebeple Eyüp burada çocukluk yaşantısının, bilinç dışına yerleşen dışlanmışlık duygusunun bir tezahürü olarak bu rüyayı görmüştür.

1.2.11. Eyüp'ün Babasını Gördüğü Rüya

“Sise batmış bir gecenin ortasında korka korka yürüyor; bir yerlere takılıp düşmemek için babamın eline yapışıyorum. Var gücümle sıkıyorum onun kocaman ellerini.

Sisten göz gözü görmüyor. Etrafımızda dolanan köpekleri ancak burnumun dibine geldiklerinde fark edebiliyorum. Tehlikeyi görememek kadar tehlikelisi yok, biliyorum. Ama yine de güvendeyim, babamın ellerindeyim.

Vaktinde fark edemediğim bir taşa takılıp tökezliyorum. Önce havaya doğru yükseliyor; sonra tekrar yere yaklaşıyorum. Her bir saniye onla, yüzle çarpılıyor; yerden havalanışım, bir kuş gibi bir film karesi gibi uzadıkça uzuyor. Sıkı sıkı umuyorum gözlerimi, çığlık atmak istiyorum ama boğazımdan sadece çaresiz hırıltılar çıkıyor. Yere kapaklanmak üzereyken bir büyüücü kuş tutup beni çekiyor. Kaldırıp göğe doğru yükseltiyor. Gözlerimi açıyorum, babamın kollarındayım. Beni kucağına almış, sağlam adımlarını yere pat pat vurarak yürüyor. Geceyi ve sisi ikiye bölüyor. Düşmedim. Babamın kucağında, arzın merkezindeyim. Güvendeyim.” (Yıldırım, 2022: 251).

Eyüp, diğer kardeşlerine nazaran babasıyla arasında daha iyi bir bağ kurmuştur. Çünkü kardeşlerine babası tarafından yapılan hiçbir şey Eyüp'e yapılmamıştır. Bu sebeple Eyüp, babasına kardeşleri gibi öfke beslemez. Onun için babası onun sığınacağı liman, tehlikelere karşı koruyucusudur. Kardeşleri için güvensizliğin merkezi olan baba figürü Eyüp'de güven olarak nitelendirilir. Burada ise rüya vesilesiyle babanın personası verilir. Persona *“analitik psikolojide insanın kendisi olmayan bir karakteri yaşaması anlamına gelir. Bir başka deyişle persona toplumun onayını sağlamak amacıyla insanın dış dünyaya karşı taktığı maske ya da takındığı kimliktir.”* (Gençtan, 2022: 168). Burada da gölgesinde cinsel ihtiraslar taşıyan baba, gölgesiyle hiç tanışmamış olan oğlu Eyüp'de yansıttığı personasıyla güvenin temsili olmuştur. Eyüp rüyayı gördükten sonra babası öldüğünde beş yaşında olduğunu söyler. Aralarındaki ilişkinin onda kalan hatıralarından yola çıkarak babası eğer yaşasaydı daha farklı bir hayatı olabileceğine inanır. Bunun sebebi ise babasının personası sayesinde Eyüp'ün zihninde güzel bir şekilde ve güven hissiyle yer etmiş olmasıdır.

1.2.12. Eyüp'ün Ablasıyla Sinemada İzlediği Filmi Gördüğü Rüya

“Rüyamda İstanbul'daki evin eşiğinde durmuş içeri bakıyorum. Akşam yemeğine geç kalmışım, azarlanmaktan korkuyorum. Yok, kimse azarlamıyor. Beni içeri çağıran bir ses bekliyorum. Kimse çağırmıyor. Çamurlu ayakkabılarımı kapıda bırakıp eve giriyorum. Her şey ne kadar da yabancı... Salondaki laleli Hereke halısı gitmiş, yerine satranç tahtası desenli siyah beyaz karolar gelmiş. Duvarlardaki bütün fotoğraflar aşağı inmiş, yerlerine tanımadığım yüzler yerleşmiş. Çaresizlikle bakıyorum

çocukluğumun geçtiği eve. Kaçırılmış bir akşam yemeğinden daha fazlasına geciktiğimi düşünüp üzüliyorum.

Sonra yeniden sokağa çıkıyorum tanıdık bir şeyler görmek umuduyla. Küçük bir çocuk görüyorum karşımda. Cılız, hasta, bitkin. Soğuktan morarmış minik ellerini pantolonunun ceplerine sokmuş, dünyanın en güzel manzarasını izler gibi bakıyor önünde dikildiği vitrine. Sonra her biri birer kar tanesine dönüşen ellerini ceplerinden çıkarıp, bir gazeteden kupon kesmeye başlıyor. Üzerinde en tatlı hayallerin resmedildiği irili ufaklı kuponlar uçuşuyor havada. Elimi uzatıp birini yakalamaya çalışıyorum, dokunduğum an avucumda küle dönüşüyor. Uzaklardan tanıdık bir melodi duyuluyor; içimi lime lime eden bir gitar sesi bu. O ses beni alıp çok eskiden tanıdığım bir İstanbul'a götürüyor. Birden o çocuk ben oluyorum. Merakla bakıyorum vitrinden içeriye. Ama içeriyi değil, sadece vitrin camına dışarıdan yansıyanları görüyorum. Derken birsinema perdesine dönüşüyor vitrin. Önce elinde kan dolu plastik torbalarla Metin Akpınar'ı görüyorum orada. Sonra Adile Naşit, endişeli adımlarla geçip gidiyor perdeden. Derken Halit Akçatepe bir pavyondan çıkıyor, başı önünde. Arkasından başında eski bir kasket, üzerinde soluk bir mont, Tarık Akan görünüyor. Sonra sinema perdesi yeniden vitrin camına dönüşüyor ve kulağımdaki o gitar sesi gittikçe yaklaşıyor. Ben de vitrine iyice yaklaşıp kirli cama ellerimi dayıyorum. Soluğum, camın üzerinde buğulanıyor. O buğunun arkasından görüyorum içeridekini. Orada, yüksek bir platformun üzerinde, ekranında karıncaların dans ettiği küçük bir televizyon duruyor. Sonra bir ılıklik yayılıyor tüm bedenime. Uzun bir yolculuğa çıkıyorum. Keşke hiç olmasa dönüşsüz yolculuklar diyorum içimden. Keşke herkes her istediği zaman dönebilse gittiği yerlerden. Derken derinden gelen bir ses duyuyorum:

'Dur. Kuralım çalıştıralım da sonra uyandırırız.'" (Yıldırım, 2022: 266-267).

Eyüp rüyalarını yazmaya başladığından bu yana aslında ailesiyle daha fazla ilgilenmiş, onları daha fazla düşünmüştür. Çünkü rüyalarında hep ailesinden izler barınmaktadır. Başlarda bu rüyaları gördüğünü kendi de belirtir. Ancak bir psikoloğa gidene kadar kimse ona rüyalarını not almasını ve rüyaları üzerine düşünmesini söylememiştir. Bu sebeple Eyüp rüyalarını yazmaya başladığından beri rüyalarının ana kahramanı olan aile üyeleri hakkında daha fazla düşünmeye onlara zihninde daha fazla yer ayırmaya başlamıştır. İşte bu sebepler onu ailesiyle olan anılarına yavaş yavaş daha fazla götürmektedir.

Bu rüyada da Eyüp yine geçmiş yaşantılarının izini sürer. Ablasıyla birlikte gittiği bir sinema filmini hatırlar ve bu vesileyle ablasına, ailesine duyduğu özlemin ve merakın daha fazla arttığını fark eder. Onlara dair hislerini göz ardı edememeye başlamıştır. Rüyalarını yazarak başladığı bu yolculuk onu mânen ailesine yaklaştırmış, bilinç dışında ailesiyle ilgili olan hususlar rüyalarında daha fazla yer alır hale gelmiştir. Dolayısıyla bu rüyada Freud'un rüyalarda çocukluk yaşantılarının yeniden üretildiği görüşünün yansımasını görülmektedir.

1.2.13. Eyüp’ün Babasının Ölümünü Gördüğü Rüya

“Geceyi zifirinden bölen incecik bir çığlıkla uyanıyorum. Ablamın sesi bu. Titreyerek doğruluyorum yattığım yerden. Ablamın yatağı boş. Birkaç kere kırıştırtıp odanın karanlığına alıştırıyorum uykulu gözlerimi. Sonra ürkek adımlarla alt kattan gelen çığlığın kalbine yöneliyorum.

Merdiven tırabzanının başına getiriyor beni uykulu bacaklarım. Uykuyla uyanıklık arasında bir yerlerde çıktığım bu yolculuğa devam edecek takati bulamayıp usulca oracığa çöküveriyorum. Yeniden uykunun tembel kucağına düşmeden evvel, bir rüya perdesine süzülür gibi, ahşap korkulukların arasından aşağıdakileri seyrediyorum. Annem, babam, ablam, abim, hepsi bir arada. Bir de deliksiz uykular için yumuşacık yastıklar...

İki yastık var. Biri ablamın yüzünde. Elleriyle yüzüne bastırıldığı yastığa ağlıyor ablam.

Öbür yastık uzun üçlü koltukta boylu boyunca uzanmış babamın yüzünde. Yastığın bir yüzünde babamın yüzü, öbür yüzünde onu babamın yüzüne doğru bastıran annemle abimin elleri. O eller tek bir yastıkla kesiyor babamın nefesini. Babamın nefesi benim uykuya teslim olmuş kesik nefesime karışıyor. Beraberce dalıyoruz en derin uykulara...” (Yıldırım, 2022: 290).

Eyüp rüyaları vesilesiyle geçmişine ve çocukluğuna daldıkça bilinç dışının derinliklerinde kaybolmuş anıları daha da gün yüzüne çıkar hale gelmiştir. Bir müddet evvel gördüğü “Yemek Masası Rüyası”nda Eyüp ailesinin aralarında kendinin bilmediği bir sırta ortak olduğunu belirtmişti. Bu rüya ise aslında Eyüp’ün de o sırta ortak olduğunun bir ortaya çıkışıdır.

Rüyada Eyüp bir gece, uykusundan ablasının çığlığıyla uyanır ve salona gittiğinde ablasının yüzünü bir yastığa bastırarak ağladığını, babasının yüzünde ise bir yastığın bulunduğunu görür. Aslında burada gördüğü şey ailesinin babasını öldürdüğüdür. Eyüp’ün çocukluk yaşamında karşılaştığı bu olay daha sonra onun rüyalarında da karşısına çıkmıştır. Ancak Eyüp bunu annesine anlattığında annesi tarafından rüyaların kimselere anlatılmayacağı hususunda uyarılmış ve azarlanmıştır. Ancak zamanla yazdığı rüyaları onu aslında kâbuslarının başlamasının kaynağına götürür. Eyüp’ün çocukluk yaşamında karşılaştığı bu durum onun rüyalarının itkisini oluşturmuştur.

1.2.14. Eyüp’ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya

“İstanbul’daki evdeyiz, okula başlamadan evvel ablamla beraber kaldığım odada. Gecenin bir yarısı kapının sesiyle açıyorum gözlerimi. Karanlığa alışamayan gözlerim kapıda kocaman bir gölge görüyor, korkuyorum. Gölge odanın içine dikçe bu kocaman doğru ilerle cüssenin babama ait olduğunu anlayıp rahatlıyorum. Oysa benim uyandığımı farkında bile değil. Ses çıkarmaktan kaçınır gibi ayaklarını usulca sürüyerek ablamın yatağının başına varıyor babam. Gece yarısı misafirimizden bihaber ablamı omzundan dürtüp uyandırıyor. Sıçrayarak kalkıp doğruluyor ablam. Saçları, uzun ırmaklar gibi omuzlarından aşağı dökülüyor. Kapıya doğru yöneliyor babam, sanki ardından gelip gelmediğini kontrol eder gibi bir

yandan da dönüp ablama bakıyor. Ablamsa, omuzlarını düşürüyor, sıcak yatağından çıkardığı ayaklarını haliye yerleştiriyor. Sonra babamın peşi sıra bir hayalet gibi ağır ağır süzülüyor. Odada yalnız kaldığımı anlayınca korkuyorum. Uykuyla uyanıklık arasında, “Abla” diye mızıldanıyorum. Ablam bir koşu yanıma gelip pışpışlıyor beni. Öyle hemen durulmuyorum, sakinleşebilmem için yanıma uzanması gerekiyor. Babam kapıda durmuş bize bakıyor. Çok beklemiyor ama orada, sürüdüğü adımlarının sesini duyuyorum. Adımları hemen yanımdaki odaya kadar gidip, abimin kapısının önünde duruyor. Açılan kapının gıcırtilı sesini dinliyorum yeniden uykuya dalmadan evvel. Ablama sıkı sıkı sarılıyorum.

Yeniden uyandığımda ablam yatağına oturmuş saçlarını tarıyor. Hem tarıyor hem ağlıyor. Onun incecik titreyen omuzlarını görüyorum. Açık pencereden içeri rüzgâr üflüyor. Perdeler gebe kadınlar gibi şişip şişip iniyor. Bahçedeki ağacın dalları pencereleri dövüyor. Ablam omuzlarını titreterek saçlarını tarıyor.” (Yıldırım, 2022: 305-306).

Jung’a göre “unutmak doğal bir olgudur: bu durumda kimi bilinçli düşünceler, dikkatimiz başka bir yere çekildiği için kendilerine özgü enerjilerini kaybetmişlerdir. İlgi başka yöne çevrildiğinde daha önce ilgi gösterilen şeyler gölgede kalır, tıpkı bir el fenerini yere doğrulttuğumuzda daha önceki yerin gölgede kalması gibi. Bu kaçınılmaz bir şeydir, çünkü bilinç her seferinde ancak bir imajı açık bir şekilde –bu açık görme durumu inişli çıkışlı olmakla birlikte- görebilir.

Ama unutulmuş düşünceler varlıklarını sürdürmeye devam ederler. İstenildiği zaman yeniden üretilmeseler bile subliminal (bilinç eşiğinin altında) durumda varlıklarını sürdürürler. Bazen yıllarca unutulmuş olduğu zannedilen düşünceler bir anda kendiliğinden ortaya çıkabilir.” (Jung, 2020: 30).

Bu rüyada da sonunda Eyüp, başlangıçta sonunu hatırlamadığı rüyayı görür. Eyüp rüyayı hatırlamamaktadır çünkü ilgisi annesi tarafından başka yöne çekilmiştir. Eyüp babasının öldürüldüğüne şahit olduktan sonra rüyasında bu durumu görür ve annesine anlatır. Ancak annesi ona “Rüyalar anlatılmaz.” diye kızarak rüyasını unutmamasını ve kimseye anlatmamasını söyler. Böylece Eyüp annesinin yönlendirmesiyle rüyalarını unutmaya başlar.

Romanın başında, sonunu hatırlamadığı bu rüyada ablası saçlarını tararken babası gelir ancak Eyüp uyanınca ağabeyinin odasına gider. Bu rüya Eyüp’ün evde babasının neden öldürüldüğünü anladığı rüyadır. Çocuk yaşta karşılaştığı gerçeklerin zamanla bilinç dışında yer ettiği Eyüp, bu gerçeklerin gölgesi olarak kâbuslar görür hale gelmiştir. Ancak rüyaları not alıp yavaş yavaş geçmişe giderek altta yatan gerçeğe ulaşmış ve ailesiyle arasındaki sis perdesini aralamıştır.

“Tek bir rüya yerine rüyalar dizisinin yorumlanması gerektiğini söyleyen Jung, bilinç dışında sürekliliğe sahip rüyaların merkezi bir tema etrafında oluştuğunu düşünmektedir. Rüyaların seri olarak yorumlanması rüyaların etrafında oluştuğu merkezi faktörü keşfetme imkânını bize sunmaktadır.” (İmamoğlu, 2010: 28).

Eyüp'ün gördüğü rüyalar bir rüya dizisidir. Aslında Eyüp bu rüya dizileri vesilesiyle yavaş yavaş bu dizinin etrafında oluştuğu temaya doğru gider. Eyüp'ün gördüğü bu son rüya ile birlikte bu dizinin teması da ortaya çıkmış olur. Eyüp'ün bütün bu rüyaları görmesindeki tema babasının pedofilik istismarıdır ve öldürülmesidir. Romanın genelinde Eyüp aile bireyleriyle yaşadığı anıları görmektedir. Anılar rüyalarda git gide derinleşerek derin anlamlarını gün yüzüne çıkarmaya başlarlar. Böylece rüyalar Eyüp'ün bilinç dışındaki oluşumlara erişimi sağlar. Jung bir metin oluşturabilmek amacıyla rüyaların kaydedilmesini ister. Eyüp de bunu yapmıştır. Bu sayede geçmişine doğru akan bir metin ortaya çıkar. Metnin sonunda ise Eyüp'ün bilinç dışında tüm bu rahatsız edici rüyaları tetikleyen ana unsura gidilir.

1.3. SAKLI BAHÇELER HARİTASI'NDA RÜYALAR

İlk baskısı 2013 yılında Doğan Kitap tarafından yapılan eser, 2018 yılında Hep Kitap'ta basılmaya başlanmıştır. Burada 8. baskıya ulaşan eserin basımına 2025 yılında Everest Yayınları'nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir. Eserde başkahraman Rıdvan'a isimsiz mektuplar gelmeye başlar. Bu mektuplar elli iki yıl öncesine aittir. Mektuplar Suat ve Behiye adlı iki kardeş arasında geçmektedir.

Suat küçükken kardeşi Fuad'ı bahçelerinde otururken kuyuya iterek ölmesine sebep olmuştur. Bu andan itibaren kendine Behiye adında hayali bir kız kardeş yaratmış ve yıllarca onunla yaşamıştır. Behiye ise Suat'ın âşık olduğu adamla evlenip Almanya'ya gitmiş ve orada A.I. adlı bir kişinin peşine düşmüştür. Bu uğurda ülke ülke gezmiş, eşinden ayrılmış ve başından geçenleri kardeşine anlatmıştır. Suat ise ailesi tarafından zorla sevmediği bir adamla evlendirilmiş ve ondan bir çocuk sahibi olmuştur. Kocasıyla evliliği ona psikolojik olarak ağır geldiği için morfinlerle sakinleştirilmiş, morfinlerle bağımlı hale geldiği anlaşıncı da hastanede psikolojik tedavi görmüştür. Daha sonra bu yaşadıkları yüzünden kocasından daha çok nefret ettiği için onu yavaş yavaş zehirleyerek öldürmüştür. Bir müddet sonra Suat, Behiye'yle mektuplaşmalarının sonuna gelmiş ve kardeşine veda ederek intihar etmiştir.

Rıdvan mektupların sonuna geldiğinde mektupları kapısına Kevork'un bıraktığını öğrenir. Mektuplar, Kevork'a babaannesinden kalmıştır. Kevork'un yaptığı araştırmalarda aslında Suat'ın Behiye adında bir kardeşi olmadığı, Behiye'yi hayali olarak tasarladığı ortaya çıkar.

Eserde Behiye'ye ait iki rüya bulunmaktadır. Bununla birlikte Behiye ve Suat arasındaki mektupların geldiği Rıdvan'ın da iki rüyası bulunmaktadır. Bu rüyalar dört başlık altında incelenmiştir. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.3.1. Behiye'nin Kornelia'nın Yandığını Gördüğü Rüya

“O gece rüyamda Kornelia'yı alevler içinde gördüm. Hızla etrafını saran kıvılcımlardan kaçmıyor, yüzünde tuhaf bir gülümsemeyle olduğu yerde sabitlenmiş, yalımların arasından bana bakıyordu.” (Yıldırım, 2022: 149).

Bilindiği üzere Freud'a göre rüya görülen günün kalıntıları rüyaların malzemesini oluşturmaktadır. Bu sebeple bir rüya yorumlaması yapılmadan önce rüyanın görüldüğü güne bakılır. Behiye de rüyasında Kornelia'nın yandığını gördüğü gün Kornelia ile Kornelia'nın gettoya gitmesi hakkında konuşurlar. Kornelia, içinde sıkıntı olduğunu söyler. Behiye de zaten gitmesi hususunda endişe duyduğu Kornelia'ya bunu duyduktan sonra gitmemesini söyler. Ancak Kornelia hislerle hareket edemeyeceğini belirtir. Hislerden konu açılınca çocukluğunun geçtiği evdeki kalfanın hislerinin kuvvetliliği hakkında konuşurlar. Kornelia da ona eskiden tanıdığı bir kadının babaannesinin de su falı baktığını, falda kızının öldüğünü görünce bu acıya dayanamayacağını düşünüp intihar ettiğini ve kızının da onun cesedini bulduğunu anlatır. İşte bu olayların Behiye'nin bilinç dışında yer edinmesi üzerine Behiye rüyasında Kornelia'nın yandığını görmüştür.

“Gündüz engellemeye ve baskıyla depolanan ruhsal enerji, gece rüyaların itkisini oluşturur.” (Freud, 2021: 119). Behiye gündüz Kornelia'nın gettoya gitmesinden endişe duymaktadır. Ancak buna rağmen Kornelia oraya gitmekte istekli ve karşılaşabileceği tehlikeler hususunda oldukça sakin. Gündüz Behiye'nin bastırmaya çalıştığı bu endişeleri gece rüyasının içeriğine yansımıştır. Rüyanın görünür içeriğinde her ne kadar Kornelia mahsur kaldığı alevlerin arasından sakince bakıyor gibi görünse de gizil içerikte durum farklıdır. Rüya, Kornelia'nın alevlerin içinde kalması hususundaki imgeyi Kornelia'nın, arkadaşının babaannesini Behiye'ye anlatmasından almıştır. Bahsi geçen anlatımda babaanne falda kızının yanarak öleceğini görür ve bu tehlikeli bir durumdur. İşte bu tehlike hissi rüyada Kornelia'nın alevler arasında olması şeklinde simgeleştirilmiştir. Rüya, Kornelia'nın alevlerin arasından sakince Behiye'ye bakıyor olması da Behiye'nin tüm endişelerine rağmen Kornelia'nın karşı karşıya kaldığı tehlikeli durum hakkındaki sakinliğinin bir yansıması olarak verilmiştir.

1.3.2. Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya

“Her yanımda derin derin kuyular vardı rüyamda. Ağzına kadar insanla doluydu kuyular. Çok yağmur yağıyordu ve sular yükseldikçe kuyulardaki kan taşıp köpürüyordu. Sana söylemek doğru değil belki ama Fuad da bu insan kalabalığının içinde yatıyordu. Yaklaşıyordum. Eğilip kuyunun içine bakıyordum. Fuad'ın karnında uzun bir kiraz ağacı büyüüyordu; dallarından havalanan kuşlar bir tuhaf ötüşüyordu: Tak. Tak. Tak. Tak. Kiraz ağacından bir yaprak düşüyordu yere. Eğilip alıyordum. Derken birdenbire senin ürkek yüzün belirliyordu yaprağın üzerinde.” (Yıldırım, 2022: 165).

Freud'a göre rüyaların içeriğini oluşturan malzeme geçmiş yaşamın yeniden üretilmesiyle oluşur ve bu üretim çocukluk yaşantısından gelir (Freud, 2021: 51-56).

Suat küçükken kardeşini kuyuya iterek ölümüne sebep olmuştur. Behiye'nin gördüğü rüya da bu anının yeniden üretimidir. Bir arketip olarak karşımıza çıkan *“kuyu dinsel ve mitolojik anlatılarda genel olarak bitişi ve başlangıcı, ölüm ve yeniden doğuşu simgelemektedir.”* (Polat, 2021: 123). Burada da kuyu Fuat'ın ölümünün simgesidir. Behiye bu rüyayı mütekerrir olarak görmektedir ve Freud'a göre tekrarlayan rüyalar, rüyaların çocukluğa dair malzeme içerdiğinin göstergesidir.

Suat küçükken annesi kardeşini ona emanet etmiştir. Kardeşi kiraz ağacının altındaki bir kuyunun başında oynamaktadır. Suat ise kardeşini kuyuya itmiş ve ölümüne sebep olmuştur. Bu durumdan oldukça etkilenen Suat yaşamının her anında kardeşinin ölümünden dolayı suçluluk duymuştur. Kardeşinin öldüğü gün kendine Behiye'yi hayali kardeş olarak yaratmış ve Fuad'ın yokluğunu ve ona karşı duyduğu suçluluk duygusunu Behiye ile hafifletmeye çalışmıştır. Ancak her ne yaparsa yapsın kuyu ve Fuad'ın ölümü Behiye'de de kendini göstermiştir. Behiye her ne kadar suçun Suat'ta olmadığını iddia etse de Suat bunu hiçbir zaman kabul etmemiştir. Behiye'ye göre Fuad'ı kuyuya Suat itmemiştir. Fuad kuyuya düşmüş, Suat ne kadar uğraşsa da Fuad'ı yakalamaya yetişememiştir. Ancak Suat Behiye'nin bu söylediklerini kabul etmiş ve kardeşini kendinin ittiğini iddia etmiştir.

1.3.3. Rıdvan'ın Birinin Onu Öldürdüğünü Gördüğü Rüya

“Yerde yüzüüstü yatıyordu Rıdvan. Ağzı çamur ve kan doluydu. Çamur soğuktu, kansa sıcak; ikisini birbiriyle ılıştırıp öyle yutkundu. Tepesindeki Allahsız, ağır botlarını sırtına dayamış, ha babam bastırıyordu.”

“Bırak beni” diye haykırmak istedi ama sesi çıkmadı. Soluğunu kesmişti herifçiğünün botları. Yoksa botlar değil, kalbine çöreklenen korku muydu soluğunu kesen? Biliyordu, korku her şeyden daha ağırdı.

“Kalk!” diye kükredi tepesindeki adam. Sonra kıpırdayacak gücü olmayan Rıdvan’ı sürükleyerek ilerideki duvarın dibine taşıdı. Rıdvan, ense kökünde metal soğukluğu duyunca az sonra öleceğini anlayıp beklemeye başladı. Yıllarca süren birkaç saniye boyunca, geride bırakacaklarını düşünmeye çalıştı. Ama film şeridi bomboş aktı. Ya hiç çekilmemişti film ya da çoktan yanmıştı. Derken aklındakiler ensesinde patlayan silahın küstah sesiyle dağıldı. Örs, çekiç ve üzengi şiddetle birbirine çarptı, etraftaki bütün sesler kesildi, geriye sadece korkunç bir uğultu kaldı. Boynundan aşağı ılık bir şeyler aktığını hissetti Rıdvan. Kan mı?” (Yıldırım, 2022: 167).

Bilindiği üzere rüyalar kendilerine malzeme olarak son günün izlerini seçerler. Rıdvan da bu rüyaya gördüğü geceden önceki günlerde sürekli olarak Behiye ve Suat arasındaki mektuplaşmaları okumaktadır. Behiye İkinci Dünya Savaşı esnasında Nazilerin yaptığı katliamlı dönemde kendi siyasi durumun içine atılmaktan çekinmemiştir. Almanya’dan Polonya’ya geçtiği dönemde Suat’a yaşadıklarını anlattığı mektubuyla fazlaca haşır neşir olan Rıdvan, bu durumu rüyalarına da taşımıştır.

1.3.4. Rıdvan’ın Kendini Nazım’ın Muayenehanesinde Gördüğü Rüya

“Rıdvan, Nâzım’ın muayenehanesindeki nefli koltuğa uzanmış, kim bilir kaçınıcı kez annesini göçük altından çıkardığı günü anlatıyordu. Derken yine kim bilir kaçınıcı kez kendini tutamayıp ağlama krizine girdi. Ama Nâzım bu defa her zaman kinden farklıydı sanki. Hastasının sakinleşmesini beklemek yerine, gözlerinde tuhaf bir parıltıyla yaklaşmış elindeki enjektörü gösterdi.

“Bu sefer başka bir şey deneyeceğiz. Madem konuşmak işe yaramadı, acılarını morfinle dindireceğiz.” Rıdvan’ın ıslak gözleri kocaman açıldı. “Ama” dedi, “ama benim bir arkadaşım.. arkadaşım değil de tanıdığım... yani tanıyor gibi olduğum bir kadın... Lafını tamamlamaya çalışırken içeriden gelen tıkırtılarla irkildi.

“Ne oluyor orada? İçeride biri mi var?” diye sordu korkuyla. Nâzım’ın cevabı buz gibiydi: “Biz seslerini duysak da duymasak da, içeride her zaman birileri olmaz mı?”

Bunu söylerken gözlerindeki parıltı kararmış, elindeki şırınganın içindeki sıvı köpürmeye başlamıştı. İçeriden gelen sesler de yükselmeye başladı ama burnunun dibine kadar gelen Nâzım’ın iri bedeni çelik bir kapı gibi üzerine kapandığından, Rıdvan hiçbir şey göremiyor, neler olup bittiğini anlayamıyordu Dikkatinin dağılmasından faydalanan Nâzım’ın iğneyi koluna saplamasıyla birlikte müthiş bir acıyla haykırdı ve can havliyle yerinden sıçradı...” (Yıldırım, 2022: 246-247).

Suat gerek sevmediği bir adamla evlenmesi gerek ondan çocuk sahibi olması gerekse kardeşinin ölümünün getirdiği acı yüzünden sinir krizleri geçirmektedir. Bu sebeple eve çağrılan doktor ona morfin vererek onu sakinleştirir. Ancak Suat git gide morfine bağımlı olur. Rıdvan’ın gördüğü rüyada ona getirilen son mektupta Suat’ın bu durumunun izleri vardır. Rıdvan rüyayı görmeden önceki gece kendisine getirilen mektupları okumuştur. Rüyalar son günün izlerini taşıdığından gece okuduğu mektuplar

rüyasında yeniden üretilmiştir. Ancak bu üretim Rıdvan'ın geçmiş anılarını da kendine dâhil etmiştir. Rıdvan annesini ve kardeşini depremde kaybetmenin acısıyla yaşamaktadır. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın depremde kardeşini ve annesini enkazdan çıkarmayı başaramamıştır. Bu durum onun ruhunda derin izler bıraktığı için kalan ömründe nerede bir deprem vuku bulsa kendini oraya atmış ve oradaki insanlara yardım etmekle uğraşmıştır. Ancak ne yaparsa yapsın annesinin ve kardeşinin acısı içinden gitmemektedir.

Rüyalarda gizil içeriğin görünür içeriğe dönüştüğü mekanizmalardan biri de daraltmadır (Gençtan, 2022: 27). Daraltma birden fazla oluşumun tek bir simgeye aktarılması durumudur. Bu sebeple rüyanın görünür içeriğinde Nâzım'ın Rıdvan'a morfin verirken acısının dineceğini söylemesi rüyanın gizil içeriğinde hem Suat'ın mektuplarına hem de Rıdvan'ın geçmişinden duyduğu acıya temas ederek rüyada bir daraltma gerçekleşmesini sağlamıştır.

Rüya görülen gün yaşananlarla daha eskiden yaşananlar arasında düşünsel bir bağ olduğu sürece rüya malzemesi yaşamın herhangi bir döneminden olabilir (Freud, 2021: 210). Rıdvan'ın rüyayı gördüğü gün okuduğu mektuplar depremde yakınlarının kaybıyla düşünsel bir bağ oluşturduğu için Rıdvan, rüyasında Suat'ın morfinlerle acısının geçmesini beklemesi gibi kendi acısının da morfinlerle geçmesini beklemiştir.

Jung'a göre bakıldığında rüyalar eğer bir dizi halindeyse onlar bir bütün olarak incelenmelidir. Romanda Rıdvan'ın rüyaları da bir dizi halindedir. Rıdvan'ın rüyaları incelendiğinde ana tema olarak annesi ve kardeşinin kaybı görülür.

1.4. UNUTMA DERSLERİ'NDE RÜYALAR

İlk baskısı 2015 yılında Doğan Kitap tarafından yapılan eser, 2020 yılında Hep Kitap'ta basılmaya başlanmıştır. Burada 5. baskıya ulaşan eserin basımına 2025 yılında Everest Yayınları'nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir. Eserde, başkahraman Feribe'nin kocasını aldatması üzerine duyduğu pişmanlıktan dolayı Mazi İmha Merkezi (MİM) adlı bir kuruma gidip geçmişini imhâ etmeye çalıştığı süreç anlatılmaktadır. Feribe burada gördüğü seanslarla hem eşine yaptığı haksızlık dolayısıyla kendini hem de küçükken annesini aldattığı için annesinin intiharına sebep olan babasını affetmiştir.

Eserde Feribe'ye ait üç rüya bulunmaktadır. Bununla birlikte Feribe'nin MİM'de tanıştığı diğer bir danışan olan Gönül Hemşire'ye ait bir rüya bulunmaktadır.

Bu rüyalar üç başlık altında incelenmiştir. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.4.1. Gönül Hemşire'nin Rüyası

“Anlattığına göre, bebeğin masum yüzü de, evladının hastanede kaybolduğunu gören zavallı annenin kan çanağı gözleri de zihnine saplanıp kalmış, rüyalarında fınk atmaya başlamıştı. Geceleri yatağında dönüp duruyor, sabaha kadar türlü eziyetler çeken sabinin feryatlarını dinliyordu. Bebek bazen ateşlerde yakılıyor, bazen buzlu sulara sokuluyor, bazen de yüksek binalardan aşağı atılıyordu. Annesi ise kanlı süt fışkıran memesini uzatmış yavrusunu arıyor, ama memeye sadece yılanlar, çıyanlar, tiksiniç sürüngenler yapışıyordu.” (Yıldırım, 2022: 43).

Feribe, Gönül Hemşire ile MİM'deki bekleme salonunda tanışmıştır. Gönül Hemşire orada Feribe'ye MİM'e zamanında yaptığı bir hatayı unutmak için geldiğini söyler. Gönül Hemşire hastanede çalışırken oraya doğum için bir aile gelir. Doğacak bebek ailenin beşinci çocuğudur ve ailenin maddi durumu kötüdür. Bu esnada Gönül Hemşire'nin de kredi borçları vardır. Gönül Hemşire'nin tanıdığı zengin bir kadın vardır ve kadının çocuğu olmuyordur. Para karşılığında Gönül Hemşire'den çocuğu kendisine vermesini ister. O da hem ailenin durumu kötü olduğu için hem de annenin durumu ağır olduğu için bebeği doğumdan sonra kaçırarak zengin kadına verir. Ancak daha sonra annenin kaybolan bebeğinin ardından çektiği acıyı görünce yaptığından pişman olur. Bebeği verdiği kadına ulaşmak ister lâkin kadın sırta kadem basmıştır.

Gönül Hemşire bu durumu geri alamadığı, yaptıklarını telafi edemediği için derin bir vicdan azabı çekmeye başlar. Her gün yaptığı şeyi düşünür ve suçluluk duyar. Rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih ettiği için Gönül Hemşire rüyalarında sık sık sattığı bebeği ve annesini görmektedir.

Rüyaların görünür içeriğinde bebeğin ateşlerde yanması, buzlu sulara sokulması, yüksek binalardan aşağı fırlatılması ya da annenin yavrusunu arayarak uzattığı kanlı süt fışkıran memesine yılanların, çıyanların gelmesi rüyanın gizil içeriğinde Gönül Hemşire'nin çektiği vicdan azabının simgeleşmesidir.

1.4.2. Feribe'nin Nedim'i Gördüğü Rüya

“Rüyamda onca zaman sonra ilk defa Nedim'i gördüm. Herhalde mektuptaki sitemime dayanamayıp gelmişti. Su kenarı ağaçlık bir yerdeydik. Gözlerinde ürkütücü bir ifade vardı. Ağzı kıpırıyor, fakat sesi çıkmıyordu. Yine de anlıyordum ne dediğini. Çok ama çok üzüliyordum. Üzülme ne kelime, kahroluyordum. Sonra öfkeyle itiveriyordum onu. Zarar vermek için değil, kendimden uzaklaştırmak için. Ama o, konuştuklarıyla incittiği

yetmezmiş gibi bir de yere düşüp üzüyordu beni. Yere düşüyordu, kafası bir taşa çarpıyordu; taş, kafa ve niyeysen pat diye ortaya çıkan bir de makas, baştan aşağı kana bulanıyordu. Normalde kan görünce bayılırım, ama rüyada sadece içim çekiliyordu.

“Nedim, öldün mü?” diye soruyordum. Tek gözünü açıp cevap veriyordu.

“Ben ölmedim, sen öldürdün!”

“Ondan mı hiç aramıyorsun?” diyordum. Gözlerini kapıyor, kafasını sallıyordu.” (Yıldırım, 2022: 110-111).

Nedim, Feribe’nin kocasını aldattığı kişidir. Feribe Nedim’den ayrıldıktan sonra bu durum onda bir yara açar. Bu sebeple MİM’e gitmeye karar verir. MİM’deki görevli Feribe’ye Nedim için bir mektup yazmasını söyler. Feribe bunun üzerine Nedim’e onu ne kadar özlediğine dair bir mektup yazar. Bu mektubu yazdığı gece rüyasına Nedim girer. Nedim’in Feribe’nin rüyasına mektup yazdığı gün girmesinin sebebi her rüyanın uyarısının rüya görülmeden önceki son günün yaşanan olayı olmasıdır. Çünkü Freud’a göre *“uyanık yaşamda bizi etkileyen şeyler, rüya düşüncelerine de hâkim oluyor ve biz de, gündüz bizi düşündüren malzemeyi rüyamızda görmeye uğraşıyoruz.”* (Freud, 2021: 215).

“Rüyalar geçerli ruhsal oluşumlardır, yani bir isteğin, arzusun gerçekleşmesidir.” (Freud, 2021: 161). Feribe yazdığı mektupta Nedim’le ayrılığının acısını sadece kendinin yaşayıp yaşamadığını ve Nedim’den ona bir telefon ya da bir mesaj dahi gelmediğini sorgular. Rüyanın görünür içeriğinde Nedim’e onu neden hiç aramadığını sormasının sebebi de aslında gizil içerikte bu sorulara muhatabından bir cevap almak istemesidir.

1.4.3. Feribe’nin Suni Rüyası

“On yedi yaşındayım Edebiyat dersinden çıkmışım. Dışarıda yağmur...Küçük, muttarid, muhteriz darbeler..

Coğrafya boş olunca doğruca eve koşmuşum. Yolda hem çok ıslanmışım, hem de hiç ıslanmamış gibi kupkuruyum. İçim pürneşe.. Henüz kötü hiçbir şey olmamış hayatımda. Büyüyorum ve bunun bile kötü olduğunun farkında değilim daha. Hayallerim var, hayal kurmak güzel. Dersler iyi gidiyor, sınava da hazırım. Onun tam bir okulu yok galiba ama, umurunda değil, her şey bittikten sonra, yani her şey başladığında, yazar olacağım. Geleceği düşünmek içimi kamaştırıyor. Uçsuz bucaksız, pırıltılı bir kumsalım. Mutluyum!

Anahtarım elimde, kapıyı açıyorum Anahtarın üzerinde ‘Kale’ yazıyor. Güvendeyim.

İçeriden televizyonun sesi geliyor. Salona bakıyorum, annem televizyondaki filme dalmış. Arkasından yaklaşıp boynuma sarılıyorum, Beni görünce gülümsüyor, yanağıma koca, sulu bir öpücük konduruyor.

“Gel otur yanıma” diyor annem. Üzerinde en sevdiğim elbisesi. Su yeşili, Gözlerinin uzak yeşilini ortaya çıkarıyor. Annem çok güzel kadın,

Sophia Loren'e benziyor. Gözlerinin altı morarmamış daha. Yüzü çökmemiş. Zayıflayıp iskelete dönmemiş. İlaçlar almaya, hep uyumaya da başlamamış. Essiz bir mücevher uzatır gibi, kabuğunu zarıfça açan bir istiridye gibi gülümsüyor. Dişleri, inci taneleri. Henüz ilaçlardan sararıp kahverengiye çalmamış hiçbiri. Annem mutlu Ben mutluyum Mutluyuz.

Elimi tutuyor annem, avuçlarının içine saklıyor. Nasıl özlemişim! Sanki daha sabah evden çıkarken görmedim. Sanki onlarca yıl geçmiş elimi son tutusunun üstünden Hasret garip bir deniz; med-ceziri bol, ne kolay taşıyor. Gözlerimden bir damla yaş süzülüyor. Yas yanaklarımı ıslatınca huzursuzlanıyorum. Mutluyduk, hani mutluyduk? Olduğum yerde kıpırdamıyorum, bileklerim acıyor. Bileklerim acıdıkça, annem, üzerinde oturduğu koltuk, salon bir sis deryasında kaybolur gibi dalga dalga uzaklaşmaya başlıyor. Onlar uzaklaştıkça ben iyice huzursuzlanıyorum. Bileklerim daha çok acıyor.

"Şşt! Nereye gittiniz? Anne? Yine mi gittin?"

Tas gibi bir beyazlığın içindeyim. Bulut mulut değil. Sert dümdüz, kaya gibi bir şey bu sefer. Uzaktan annemin sesi yankılanıyor.

Sakin ol. Anahtarını çıkar ve kapıdan içeri gir yeniden. Korkma. Üzülme. Üzülecek bir şey yok. Sadece konuşacağız. Söylediklerini yapıyorum. Yine salondayım. Annem de yine üçlü koltukta Bu kez televizyona değil, bana bakıyor. Gülümsüyor. İstiridyeler...

Yanına oturuyorum. Elim avuçlarının arasında alıyor. Yine kalbimden acıklı bir deniz yükselecek gibi oluyor. Ama bu kez ağlamıyorum Hasret sevinci kepeklendirse de, onu gördüğüm, yanında olduğum için mutluyum Minnet ve şükran doluyum. "Feribe" diyor. "Kızgın mısın kızım bana?" İçimde garip bir ferahlık var. Hayatta kimseye kızmamışım, kimseye kızamamışım gibi. Ama ona kızdığımı biliyorum. Gülümseyerek, "Evet" diyorum. "Beni bıraktın Kendini bıraktın.

Her şeyi bıraktın."

"Özür dilerim."

Yumaktan çözülen ip gibi. Havalanan kuş, kıyıya vuran dalga gibi. Kolayca Hiç zorlanmadan söylüyor. "Affet beni." Affetmek kolay mı öyle? Derin bir yara minicik bir sözle temizlenir mi? Peki ya onu açan? "Affettim" diyorum ama. O nasıl kolayca af diliyorsa, ben de öyle kolayca affediveriyorum. Hep bu anı beklemişim gibi.. Süratle, inanarak.

"Ben mutluyum, Feribe. Sen de ol, e mi?"

Aslında mutluyum. Mutlu olduğuma eminim ama gene de soruyorum nedense.

"Nasıl?"

"Kendini de affet."

"Peki sen beni..affedebilecek misin anne? Ben çünkü... aynı babam gibi..."

Saçmalama” diyor annem. “Hiç kızmadım ki sana. Babana bile kızgın değilim. Öfkeliyken ve üzgünken çünkü, dik yürüyemiyorum ben. Boynumu, belimi ağrıtıyor. Seninkiler ağrıyor mu?”

Çok” diyorum. “Hep.”

“Ondandır. Babanı da affet, geçer. “

“Kızmaz mısın?”

“Sevinirim bile. Boynun belin ağrısın istemem.”

“Tamam” diyorum ‘Babamı da affettim O zaman. Annem gülümsüyor. Sahiden mi, der gibi bakıyor. Ben de durup içime bakıyorum İçimde bir ferahlık. O sırada babam pat diye ortaya çıkıveriyor. Bacak bacak üstüne atmış üçlü koltukta, diğer yanımda oturuyor.

“Aferin Feri. Aslan kızım benim.”

Bakıyorum, neşeli görünüyor, En son gördüğüm halinden daha genç. Daha sağlıklı. Daha mutlu.

“Naber baba” diyorum. “Elin nasıl oldu?”

Elini gösteriyor. Hiçbir şeyi yok.

Taş gibiyim.

“Acımış mıydı?”

“Boş ver. Senin duyduğun acının yanında sinek ısırığıydı.”

“Affettin mi yani beni?”

“Hiç gücenmedim ki,”

Boğazımda taşlaşmış bir yumru yavaşça aşağı iniyor. Gözümden bir damla yaş akıyor.

“Geçti mi Feribe?” diyor annem, sesinden yasemin kokuları taşarak.

“Ne geçti mi anne?”

“Kalbindeki ağırlık.

“Herkes hata yapar, Feri” diyor babam da.”Hayat dediğin hata zaten. Y’yi çıkar, harflerin yerini değiştir, göreceksin bak. Kelimeler var ya, hepsi şifreli.”

Yaa, hayat hata” diye onaylayıp gülümsüyor annem.

“Ohoo, bir bilsen ben neler yaptım.”

Çok komik bir şey işitmiş gibi hep beraber gülmeye başlıyoruz. Gülerken annemin dizine koyuyorum başımı. Bir eliyle saçlarımı okşuyor; diğer eliyle elimi tutuyor. Öbür elim de babamın elinde. Nasıl mutluyum. Nasıl genç, nasıl çocuk, nasıl hiç kırılmamışım gibi...

Affettin mi kendini?" diyorlar.

Bakıyorum, yüzleri ıslıl ıslıl. Öfke, acı hiç uğramamış sanki. Kalbime soruyorum önce. Gelen sesi dinliyorum Sonra cevap veriyorum.

"Affettim."

"Affettin mi kendini?"

"Affettim."

"Affettin mi kendini?"

"Affettim."

Kahkahalarla gülüyoruz. Hem nasıl gülmek. Karnımızı tuta tuta. Altımıza işeyeceğiz neredeyse. Neredeyse altıma işeyeceğim yani ben. Öyle çok gülüyorum. Gözlerimden yaşlar geliyor. Kahkahalarla gülüyorum Kahkahalarla. Derken kahkahalar güneşte eriyen sakızlar gibi pis pis uzamaya başlıyor. Bir şeyler oluyor kahkahalara. Acılaşıyorlar. Hıçkırığa, hatta ulumaya dönüyorlar. Yanaklarım sırılsıklam. Çok mu yağmur yağdı?

"Çok mu ıslandım anne? diye soruyorum. Annem cevap vermiyor. Çok ıslanmış olmalıyım yağmurla. Yanaklarım sırılsıklam çünkü. Yanaklarım sırılsıklam. Yanaklarımda... küçük, muttarid, muhteriz darbeler.." (Yıldırım, 2022: 196-200).

Mazi İmha Merkezi'nde mâzînin imhâ ediliş yolu aslında kişinin kendini affetmesidir. Kişi kendini affettiğinde ona yük olan mâzîsinden de kurtulmuş olacaktır. Feribe'ye de merkezde kendi mâzîsiyle yüzleşmesi için yetkililer tarafından bir seans uygulanır. Bu seansta Feribe suni yollardan uyutulacak ve uykusunda rüya görmesi sağlanacaktır.

Feribe'nin imhâ edilmesi gereken mâzîsi babasının annesini aldatması ve annesinin dayanamayıp intihar etmesidir. Bununla beraber Feribe zamanında babasının yaptığı ve bu yüzden babasını hiç affetmediği şeyi kendisi de yapmıştır. O da eşini Nedim ile aldatmıştır.

Rüyanın içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. Rüyalarda yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir (Freud, 2021: 51-56). Feribe'nin rüyasında da çocukluk yaşamına dair bir yeniden üretim söz konusudur. Rüya, Feribe'nin annesini evde intihar etmiş olarak bulduğu gün

ile başlar. Feribe o gün olduğu gibi rüyasında da on yedi yaşında edebiyat dersinden çıkıp eve gelmiştir. Ancak bu sefer annesi evin salonunda beklemektedir.

Rüyalar bir isteğin, arzusun gerçekleşmesidir (Freud, 2021: 200). Feribe annesine onu bırakıp gittiği için kızgındır. O, bu kızgınlığını annesine hiç yansıtamamıştır. Bu sebeple rüyasında evvela annesiyle bu durum hakkında hesaplaşır ve annesi onu bırakıp gittiği için ondan özür diler. Feribe önce annesini affeder. Daha sonra affetme sırası kendine gelir. Yıllarca babasını suçladığı şeyi kendisi de yaptığı için kendisini affetmesi gerekmektedir. Böylece özür dileme sırası Feribe'ye gelir. Annesinden babasının yaptığı şeyi yaptığı için af diler. Rüyanın sonunda Feribe, annesi ve babası bir araya gelirler. Mutlulardır. Yıllardır mutlu bir aile olabileceklerken olamamalarının acısını içinde taşıyan Feribe rüyasında bu arzusunu gerçekleştirerek ailecek bir arada mutlu olduklarını görür ve içten içe kendini affedip yaptıklarının ağırlığından kurtulma isteği rüyasına yansır. Annesi defaatle ona kendini affedip affetmediğini sorar. Feribe de affettiğini söyler.

Rüyalarda birtakım uyarım kaynakları vardır. Bunlardan bir tanesi de dış uyarımlardır. Dış uyarımlar uyku sırasında aldığımız duyuşsal uyarımlardır. Bunlar rüyalarımıza kaynaklık eder ve rüyalarımızın şekillenmesinde etkindir (Freud, 2021: 62). Feribe de rüyası esnasında yüzünde ıslaklık hissederek. Rüya ailesiyle kahkahalarla güldüğü esnada gözlerinden yaşlar geldiğini belirtir. Kahkahalarla gülmeye devam ettiklerinde gülüşleri acılaşmaya başlar. Kahkahaları hıçkırıklara döner ve Feribe yanaklarında ıslaklık hissederek. Feribe rüya görürken gerçek hayatta ağlamaktadır. Bu sebeple gözlerinden süzülen yaşlar ve yanaklarındaki ıslaklık bir dış uyaran olarak rüyasında görülmüş ve rüyasında kaynaklık etmiştir.

“Rüyanın işlevi ruhsal yapıyı temizlemek, derleyip toparlamaktır.” (Freud, 2021: 118). Bu sebeple MİM’de Feribe’nin suni rüya görmesi sağlanarak kendini affetmesi ve ruhunu geçmişinin, yaptıklarının yükünden arındırması amaçlanmıştır. Feribe de rüyasında annesini görerek önce annesinden intiharına dair bir özür duyup annesini, daha sonra da babasını ve kendini affetmiştir. Bu şekilde ruhunu arındırmayı başarabilmiştir.

Adler’e göre ise *“Sorunlarımızı çözemeyeceğimizden emin olduğumuz durumlarda düş görürüz. Uykuda bu güçlüklerle nasıl başa çıkabildiğimizi görürüz. Düşte, güçlükler, olduğundan daha hafif gelir.”* (Adler, 2019: 114). *“Düşler yaşamda*

karşılaştığımız sorunlarla boğuşurken gereksindiğimiz duyguları üretilip bize buyur eder.” (Adler, 2019: 117). Burada da Feribe yaşamında babasının annesine ihaneti, annesinin intiharı ve tıpkı babası gibi kocasını aldatmış olduğuyla baş edememektedir. Bu yüzden Feribe’ye gördürülen suni rüya vesilesiyle onun bu durumlarla nasıl baş edebileceği ona gösterilmiştir. Ferbie’nin baş etme yolu ise affetmektir. Rüyası vesilesiyle hem annesini hem babasını hem de kendisini affetmeyi başarmıştır. Bu sayede yaşamında ihtiyacı olan ancak edinemediği duyguyu rüyası vesilesiyle edinmiştir. Rüyası onun suçluluk duygusunu yitirmesini ve huzura kavuşmasını sağlamıştır.

1.5. DOKUNMADAN’DA RÜYALAR

İlk baskısı 2017 yılında Hep Kitap tarafından yapılan eser, burada 18. baskıya ulaştıktan sonra basımına 2025 yılında Everest Yayınları’nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir.

Eserde başkahraman Adalet küçükken mahallesindeki zekâ engelli Mahsun adlı bir çocuğun oyuncağını elinden alır. Her ne kadar ailesi oyuncağı geri istese de Adalet oyuncağı geri vermez. Daha sonra Adalet bir gün babası ve babasının Salih adındaki bir arkadaşını gece evlerinin balkonunda öpüşürken görür. Bunun üzerine mahallelerindeki bir duvara gördüğü durumu yazar. Bütün mahalle durumdan haberdar olur. Bir müddet sonra babası ölür ve babaannesi Adalet’e oynaması için oyuncaklarını getirdiğinde Adalet hepsini sobaya atıp yakmaya başlar. Ancak içlerinden Mahsun’dan aldığı oyuncağı sobaya atarken oyuncağın yüzü sobaya değer ve yanar. Bu andan itibaren Adalet oyuncakla konuşmaya başlar.

Aradan yıllar geçer Adalet yakın zamanda hastalığından kurtulduğunu öğrenir ve ileriki yaşamı için günahlarından kurtulmak ister. Bu hususta aklına ilk gelen de Mahsun olur. Mahsun’dan çaldığı oyuncağı Mahsun’a götürmek üzere bir yolculuğa çıkar ve bir şekilde oyuncağı ona ulaştırır. Ancak Mahsun oyuncağı gördükten sonra Adalet’e saldırır ve Adalet başına aldığı bir darbe yüzünden ölür.

Eserde Adalet’e ait rüyalar dört başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklardan bazılarında Adalet’in rüyalarının içeriklerine dair verdiği bilgiler, bazılarında da Adalet’in gördüğü rüyalar verilmiştir. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.5.1. Adaletin Rüyaları

“Gündüzleri, Hülya’nın son ses seyrettiği izdivaç, moda ve yemek programlarının patirtısı refakatinde, gazetelerden kestiğim haberleri defterime yapııştırıyor; geceleri, rüyamda ellerini uzatıp, nerede kaldın diyen melalli bir nazarla yüzüme bakan Mahsun’un gazabından kurtulmaya uğraşıyordum. Bazı geceler elleri sarmaşık olup boynuma dolanıyordu. O sıktıkça soluğum kesiliyor, ağzım karanlık bir mağara gibi aralanıyor, dilim zehirli yılanlar misali raks ederek dışarı çıkıyordu.” (Yıldırım, 2022: 42).

Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme geçmiş yaşam olduğundan ve bu yaşam da çocukluk olduğundan Adalet rüyalarında sık sık Mahsun’u görmektedir. Çünkü Adalet’e göre hayatındaki tüm ipler Mahsun’un oyuncağını aldığı anda kopmuştur. Adalet’in Mahsun’u konu edinen rüyaları tekrarlı rüyalarlardır. Gördüğü rüyanın tekrarlayan bir rüya olması da rüyanın kaynağını çocukluk yaşamından aldığına dair yeterli bir sebeptir. Adalet rüyalarında da Mahsun’un onu cezalandırdığını, oyuncağını aldığı için ellerini boğazına dolayarak onu boğmaya çalıştığını görür. Bu şekilde bilinç dışında yatan suçluluk duygusu rüyalarında Mahsun’un onu cezalandırması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Jung’a göre ise eğer rüya kişiye ne tarz bir hata yaptığını gösterirse, ona davranışını düzeltme fırsatı verir ki bu bir avantajdır (Jung, 2018: 69). But tip bir durum öznel seviyede yorumlamayla elde edilir. Burada Adalet’in rüyası ona her daim Mahsun’un oyuncağını çaldığını ve böylece ne tür bir hata yaptığını anlatır. Adalet bu rüyayla her daim hatasını görür ve onunla yüzleşir. Böylece ölmeyeceğini öğrenmesinin ardından günahlarını telafi etmeye çalışmasındaki ilk adımı Hülya’yı (oyuncak) Mahsun’a götürmek olmuştur.

1.5.2. Adaletin Yusuf’u Gördüğü Rüya

“Sonra gece, tam da başıma gelmesinden korktuğum gibi, aklımın karanlığından süzülüp, usulca rüyama sızdı Yusuf. Alnına dökülen, kıvrır kıvrır saçları vardı. Kocaman ela gözleri, upuzun kirpikleri. Ben, Yusuf’un yüzüne bakarken parmaklarını doğrayan kadınlar gibi, onun kırılğan güzelliğine dalıp gitmişken, şarr diye bir kova dolusu su döküldü başından aşağı. Dökene göremedim ama Yusuf’un kıvrıcık saçlarının ıslanıp dümdüz olduğunu gördüm. Üşüdüm. O vakte dek hep yüzüne bakmışım. Bakışlarımı boynundan aşağıya çevirince, çırılçıplak olduğunu fark ettim. Utandım.

Bir sandalyede oturuyordu, elleri arkasından bağlanmıştı. Derken korkunç bir gümbürtü koptu. Sonra derin bir uğultu. Kulağımda nefes gibi buğulanan nemli bir sıcaklık hissettim. Çekiç, örs ve üzengi şiddetle birbirine vurdu. Fısıltılar duydum, içim ürpertiyle doldu.

“Konuşmayacağım. Hiçbir şey söylemeyeceğim onlara. Dilimi ısırđım. Bir et parçası gibi kanatıp kopardım dişlerimle. Ses yenir mi? Ben yedim. Çiğneyip tükürdüm sesimi. Bu hücrede sesimi bıraktım. Kulaklarım sessizliğı duyuyor ama. Etim acıyı duyuyor. Kalbim sızıyı duyuyor. Burası karanlık. Gözlerim bağılı kadar karanlık. Kulakların sağır kadar karanlık. Dışarıda ışık var mı? Sahi, sen beni duyuyor musun? Sesimi gören var mı?”

Sonra annem göründü. Üzerinde şilebezinden uzun, beyaz bir gecelik vardı. Yusuf ortadan kaybolmuştu. Ben yatakta yatıyordum. Annem kulağıma eğilip sordu.

“Neden yaptın?”

Sustum. Uyuyormuş gibi davrandım. Başımı pembe kalpli nevresime gömerken, son anda azıcık araladığım kocaman gözlerimle, kapı aralığında dikilen babamı gördüm. Omuzları çökük, gözlerini yere dikmiş sigara içiyordu. “Sildim ben” diyen sesini duydum babaannemin. Annem beyaz geceliğini hışırdatarak odadan çıktı. Ardından kapıyı kapattı.” (Yıldırım, 2022: 64-65).

Rüyalarda bilinç dışındaki oluşumların bilinç düzeyine çıkması simgeleşme ile gerçekleştirilir. Çünkü kişinin uykudayken bilinç dışı ile bilinç arasında zayıflayan sansür mekanizmasından geçmeye çalışan bilinç dışı düşünceler kendine bilinç âleminde ancak rüyalarda simgeleşerek yer bulabilir (Gençtan, 2022: 26).

Adaletin gördüğü rüyada Mahsun’un ağabeyi Yusuf sandalyede elleri bağılı bir şekilde oturmaktadır. Adaletin geçmişine dair duyduğu suçluluk duygusunun bir hesaplaşmasının verildiğı rüyada Adalet kendini simgeleştirme yoluyla Yusuf olarak görür.

Freud’a göre *“bireyin rüyalar dünyasını kendine özgü özelliklere donatma ve böylece başkalarına anlaşılmaz kılma özgürlüğüne rağmen, belli rüyalar vardır ki herkeste aynı anlama gelirler.”* (Freud, 2021: 276). Bunlardan biri “utandıran çıplaklık rüyaları”dır. Bu rüyalarda kişi kendini çıplak olarak görmekten utanır ve rüyaların temelinde yine ilk çocukluğu ait anılar yer almaktadır (Freud, 2021: 277-278).

Adalet, rüyasında Yusuf’u çıplak olarak görmektedir ve onun çıplaklığından utanır. Aslında burada çıplak olan kişi Adalet’tir. Ancak rüyası yer değiştirmeye uğradığı için kendisi yerine Yusuf’u görür.

“Rüyalar karşıtlıkları bir araya getirmeyi ya da bunları aynı şey olarak göstermeyi çok sever; rüya herhangi bir ögeyi, arzu giderici karşıtıyla temsil etme özgürlüğüne sahiptir.” (Freud, 2021: 347). Bu sebeple Adalet, sandalyede elleri bağılı bir şekilde suçlu gibi oturan kişiyi kendisi olarak değil de Yusuf olarak görmüştür. Yusuf rüyada bir anda konuşmayacağını, bir şey söylemeyeceğini sayıklar. Daha sonra Adalet annesini görür. Burada Yusuf’un sayıklamaları Adalet’in babası ve Salih Amca

arasındaki durumu mahalledeki herkesin duymasına sebep olması yüzündendir. Adalet, Yusuf üzerinden bu gerçeği açığa çıkarmanın pişmanlığını yaşar ve söylemeyeceğini sayıklar.

Annesi Adaletin karşısına geldiğinde Yusuf gider ve Adalet artık bir yataktadır. Annesinin ona neden yaptığını sorması ve daha sonra babaannesinin “Sildim ben.” demesi gibi hususlar rüyada çocukluk yaşamının yeniden üretimi olarak Adaletin yaptığı şeye göndermedir. Bu rüya üzerinden okura Adalet’in bilinç dışında babasının ve Salih Amca’nın gerçeğini ortaya çıkarmaktan duyduğu pişmanlık verilmiştir. Burada Adalet’in başta kendini Yusuf olarak görmesi de Mahsun’a yaptıklarından dolayı duyduğu suçluluk yüzündendir. Dolayısıyla bu açıdan tek rüya üzerinden Adalet’in Mahsun ve babasına yaptıklarından duyduğu pişmanlık verildiği için rüyanın görünür içeriğinde bir daraltmaya gidildiği görülür.

Tüm bunlara ek olarak burada Jung’a göre rüyası Adalet’e ne tür bir hata yaptığını hatırlatır konumdadır. Rüyasında hem Yusuf üzerinden Mahsun’un oyuncağını aldığı verilir hem de annesi ve Yusuf’un sözleri üzerinden babasıyla Salih Amca’nın durumunu herkese ifşalaması verilir. Böylece Adalet rüyaları vesilesiyle hatalarıyla tekrar tekrar yüzleşir.

1.5.3. Adaletin Bir Gencin Öldürüldüğünü Gördüğü Rüya

“Buz gibi bir rüzgâr esiyor, içim üşüyor. Sesler seslere karışıyor. Dallarda yapraklar çıtırdıyor, vadilerde çayırklar hışırdıyor, göllerde sazlıklar fısıldaıyor. Hepsinin sesini sırtlanmış rüzgâr, kulağımın dibinde ısılk çalıyor.

Ağlayışlar yakarışlarla, hırıltılar çığlıklarla kucaklaşıyor. Tekmili, kalbi kırık bir koro ahengiyle kulağıma üflüyor.

‘Sabah dersi vardı, yetişemedi. Sabah, sabah, dersi, dersi. Sevdiği kızı, sevdiği... hiç öpemedi. Doktor olacaktı, öyle istemiş annesi. Olamadı, yetişemedi. Gör onu! Bak, gör, gör onu!’

Ansızın nereden geldiğini anlayamadığım bir ışıkla kamaşıyor gözlerim. Gündüzki o soluk fotoğraf canlanıyor yine. Daracık bir sokak görüyorum. Hava kararmış. Sokak lambaları yamıyor. Üç, dört, beş, altı adam... Hayır, yedi, sekiz, dokuz... Bir daire kurmuş, oyun oynuyor gibiler.

‘Yaklaş’ diye çağırıyor beni, rüzgâra karışmış fısıltılar. ‘Oyunlarına yakından bak.’

Yaklaşıyorum. O zaman görüyorum. Yerde, adamların ortasında, gencecik, incecik bir delikanlı, başı ellerinin arasında, dizlerini kendine çekmiş yatıyor. Tekmeler iniyor yüzüne, göğsüne. Her yanı kan içinde. Az evvelki uğursuz koro yeniden kulaklarıma yükleniyor.

‘Duy onu! Hadi duy, duy onu!’

Sonra kocaman, geniş bir sessizlik. Dünya yokmuş, insan yokmuş, Allah yokmuş gibi bir sessizlik...

Sadece kendi kalp atışlarımı duyuyorum. İçimde bir uçurum açılıyor, atlayıp düşüyorum.

Derken dağlardan, ovalardan, sazlıklardan, yapraklardan, kuşlardan, sincaplardan, tırtıllardan, nehirlerden süzülüp gelen incecik bir inilti, usulca orta yerinden kesiyor sessizliği. Apaçık duyuyorum, genç bir erkek sesi.

‘Ölüyorum ben, ölüyorum ben. Neden?’

Rüzgârın serin elleri boğazıma yapışıyor o zaman. Sıkıkça sıkıyor, sıkıkça sıkıyor. Gırtlığımdan hırıltılar yükseliyor. Nefesim, nefesim daldaki kuş...

Bir mantra gibi tekrarlıyorum. ‘Ölüyorum ben, ölüyorum ben.’”
(Yıldırım, 2022: 117-118).

Adalet uzun zamandır gazetelerde gördüğü birtakım haberleri bir defterde biriktirmektedir. Burada gördüğü rüya ise o defterde yer alan gazete haberlerinden biridir.

Adalet gazetede gördüğü ölüm, tecavüz ya da psikoza olabilecek inanların yaptığı şeyleri konu alan haberler gibi haberleri bir defterde biriktirmektedir. Bu defteri yanında taşır ve ara ara açıp okur.

Her rüyanın uyararı rüya görülmeden önceki son günün yaşanan olayıdır (Freud, 2021: 187). Bu rüyayı gördüğü gün Adalet, Mahsun’u bulmak için çıktığı yolculukta Çaybeli’ne gitmiştir. Rüyasında öldürülen çocuk da Çaybeli’nde öldürülmüştür. Bu sebeple Adalet’in gerçek hayatta Çaybeli’nden geçmesi, bilinç dışında yatan gazete haberini uyararak rüyasında onu görmesini sağlamıştır. Adalet de uyandıktan sonra rüyasında o çocuğu görmesini Çaybeli’ne gelmesiyle açıklamıştır.

“Bir gün içinde rüyaya kaynaklık etmeye uygun iki ya da daha fazla şey yaşanmışsa, rüya bunun ikisine de değinerek onları birleştirir; bunu yapmak zorundadır.” (Freud, 2021: 219). Adalet, hayatında onu aniden ele geçiren halüsinasyonlarla mücadele etmektedir. Çaybeli’ne geldiğinde yine halüsinasyon görür ve o esnada kulağına “Ölüyorum ben! Ölüyorum ben!” şeklinde hırıltılı sesler gelir. Adalet “Ölüyorum ben!” sözlerini Çaybeli’nde öldürülen çocuğun gazete haberinde görmüştür ve bu sözler Adalet’in halüsinasyonunda yer almıştır. Adalet’in halüsinasyonundaki bu sesler ve okuduğu gazete haberi bir günde maruz kaldığı iki ayrı uyarıcı olarak rüyasında birleşmiş bir şekilde görülmüştür.

Jung’a göre küçük rüyaların anlamları günlük olaylarla sınırlıdır. Burada da Adalet’in bu rüyası bir küçük rüya örneğidir. Çaybeli’ne gitmesi onda gazetede gördüğü bir haberi depreştirmiştir. Rüyasının psikolojik bir derinliği yoktur.

1.5.4. Adaletin Feraye'yi Öldürdüğü Rüya

“Süzülüp karanlıktan, Feraye girdi düşüme. Baktım, yatakta sırtüstü uzanmış yatıyor. Sarı çiçekli bir yastık var benim elimde. Kirlenmiş çiçekleri avuçlarıma dökülüyor. Sonra var gücümle bastırıyorum yastığı Feraye'nin yüzüne. Feraye çırpınıyor. Elleri, kolları, bacakları yatağı dövüyor. Boğuk boğuk bağılıyor yastığın arkasından.

‘Ölüyorum ben, ölüyorum ben.’

Rüzgâr ellerini boynuma doluyor. Nefesim daralıyor. Başımda taç niyetine sarı çiçekli bir yastık. Çiçekler kir içinde. Çiçekler alnıma dökülüyor.” (Yıldırım, 2022: 206).

Feraye Sisilya’da, on iki yaşındayken iki sene boyunca pek çok kişinin tecavüzüne maruz kalmış bir çocuktur. Daha sonra ona yapılanlar ortaya çıkmış ve pek çok kişi tutuklanmıştır. Bu durum haberlere yansımıştır. Feraye’nin bu haberi Adalet’in gazete haberi biriktirdiği defterinde kendine yer bulmuştur. Adalet Sisilya’ya geldiğinde bir kadının bir adamı eve davet ettiğini görünce tekrar halüsinasyon eşliğinde defterindeki bir habere gider. On iki yaşında bir genç kız, yatak ve sarı çiçekli bir yastık görür. Bu olaydan sonra Adalet’in aklına Feraye’nin haberi gelmiştir. Hülya’nın (oyuncak) isteği üzerine defteri açıp Feraye’nin haberini okur.

Adalet onu Yula’ya götürecek otobüse biner ve orada uyur. Rüyaların uyararı rüya görülmeden önceki son günün yaşanan olayları olduğundan Adalet’in uyumadan önce Feraye ile meşgul olması Feraye’yi rüyasında görmesi için bir uyarıcı işlevi görmüştür. Bununla beraber Adalet’in otobüste mezarlığın önünden geçmesi onun gazete haberlerinde ve halüsinasyonunda gördüğü “Ölüyorum ben!” sözleri için bir uyarıcı görevindedir. Bu sebeple bir günde gördüğü iki uyarıcı rüyasına kolektif bir şekilde yansımıştır.

Rüyanın görünür içeriğinde Adalet Feraye’yi sarı çiçekli kılıfı olan bir yastıkla boğarak öldürmektedir. Rüyanın görünür içeriğindeki bu simgeleşmenin sebebi gizil içerikte Adalet’in haberi okuyunca Feraye’ye bunu yapan insanlara duyduğu öfkedir.

Bununla beraber Jung açısından küçük rüya örneği olan bu rüya da yine Jung’a göre sadece günlük olaylarla sınırlı kalmıştır. Adalet’in Sisilya’ya gitmesi bu rüyayı aklına getirmiştir ve Adalet bunun tezahürü olarak bu rüyayı görmüştür.

1.6. MİSAFİR'DE RÜYALAR

İlk baskısı 2018 yılında Hep Kitap tarafından yapılan eserin basımına 2025 yılında Everest Yayınları'nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir.

Eserde başkahraman Esin ve Rikkat'ın hikâyeleri ayrı ayrı verilmektedir. Rikkat bir akıl hastanesinde hemşiredir. Esin ise aynı hastanede hastadır. Esin bir eylem sırasında yaralandığı için hastaneye getirilir. Burada Canan'la arkadaş olur. Bir gün Canan'ın Adalı Yakıp adında biri tarafından takip edildiğini görür ve Adalı ile bu sayede tanışarak arkadaş olur. Ancak bir müddet sonra Canan'ın tuvalette intihar etmiş olması onların hastaneyi sorgulamalarına sebep olur ve hastaneden kaçma planları yapmaya başlarlar.

Rikkat ise doktor bir babanın ve şifacı bir annenin kızıdır. Annesi evde otlarla karışımlar yaparak hastaları iyileştirmektedir. Rikkat babasının izinden giderek hemşire olmuştur. Annesinin ölümünden sonra hayatını yapayalnız geçiren Rikkat altmış yaşına geldiğinde bir gün eve annesinin hayaleti gelir ve Rikkat her akşam onunla konuşmaya başlar. Bu şekilde devam ederken hastanede Canan'ın ölmesi Rikkat'i hastaneyi sorgulamaya iter. Bu sorgulama zamanla Rikkat'in kendi hayatına da sirayet eder ve böylece Rikkat geçmişini sorgulamaya başlar. Bir gün eve eski bir arkadaşı olan Asım gelir ve bu gelişle Rikkat'in sorgulamaları son bulur. Ardından Adalı ve Esin'in kaçacağını anlayan Rikkat onların kaçışına yardım eder ve sonra kendisi de bir haftalık tatile çıkar.

Eserde Esin, Rikkat ve Rikkat'in annesine ait rüyalar beş başlık altında incelenmiştir. Bu rüyalardan bir tanesi Rikkat'in annesine ve bir tanesi Esin'e aittir. Kalan üç rüya ise Rikkat'in rüyalarıdır. Rüyaların genelinde ortak olarak görülen izlek ise “düşme”dir. Rikkat bütün rüyalarında düşmektedir. Esin de aynı şekilde rüyasında düştüğünü görür. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.6.1. Rikkat'in 1. Düşme Rüyası

“Kendimi düşerken gördüğüm rüyalardan, yere kapaklanmadan uyanmayı alışkanlık haline getirdiğim için, zaten ne zamandır bölük pörçüktü uykularım.” (Yıldırım, 2018: 92).

Rikkat rüyalarında sık sık düştüğünü görmektedir. Adler' e göre rüyalarında düştüğünü gören insanlar “*güçlükleri kolları sıvayıp yenmeye çalışmaktan çok ayakta kalma kaygısının ve yenilgi korkusunun insan ruhunu daha çok uğraştırdığını gösterir.*” (Adler, 2019: 123). Burada da Rikkat hayatı boyunca yaşadığı her şeye rağmen ayakta kalmaya çabalayan bir kadın olarak verilmiştir. Hayatta herkes kendini bir yere oturtmuşken Rikkat yaşamın içinde savrulup gitmiştir. Lâkin yine de ömrü boyunca bir şekilde ayakta kalmaya çalışmıştır. Bu sebeple rüyalarında da sürekli olarak düştüğünü görmektedir.

1.6.2. Rikkat’ın Annesinin Rikkat’ın Doğumunu Gördüğü Rüya

“*Önce, ağaçlara su yürüdüğü gece, içimden bir kapı açıldığını gördüm rüyamda. Eşiğinden yıldızlarca ışık saçıyordu kapı. Sonra üçüncü cemrenin toprağa düştüğü gün, sen de revnaklı bir yıldız parçası gibi rahmime düştün.*” (Yıldırım, 2018: 237).

Rüyalarda bilinç dışı olguların simgeler aracılığıyla bilinç düzeyine aktarıldığı görülür. Rikkat’ın annesi geleneksek bir kadındır ve elbette bir çocuk sahibi olabilmek her daim aklının bir köşesindedir. Jung’a göre rüyalarda ileri bir süreklilik görülmektedir. Rüyalardaki bu süreklilik bir kehanet gibi değil de daha ziyade hayatın akışı doğrultusunda olabilecekleri tahmine dayanan bir sezi şeklindedir (Jung, 2018). Rikkat’ın annesi de gerek şifacı olmasıyla gerekse hayatın akışı doğrultusunda rüyasında hamile olduğunu görmüştür. Bu sebeple Rikkat’ın annesinin rüyası ileri bir rüyadır. Bununla birlikte rüyadaki kapı sembolü Rikkat’ın annesinin rahmidir. Kapının eşiğindeki yıldız ise rahimdeki bebektir. Bu açıdan hamilelik ve bebek kapı ve yıldızlarla simgeleştirilmiştir.

1.6.3. Rikan’ın 2. Düşme Rüyası

“*Yıllardır gördüğüm rüyalardan birini göreceğim birazdan, biliyorum. Birazdan annem gidecek ve ben her zamanki gibi düşüşe geçeceğim.*” (Yıldırım, 2018: 279).

Jung’a göre tekrarlayan rüya “*genellikle rüyayı görenin hayata karşı tavrındaki bir eksikliği hatayı telafi etme çabasıdır.*” (Jung, 2020: 49). Rikkat burada da hayatın karşısında dik durma telaşı sebebiyle düşme rüyası görmüştür. Onun geçmiş yaşamına bakıldığında kararlarının arkasında duramadığı, istediği hayatı savunamadığı hatta istediği bir hayat dahi olmadığı görülür. Babası ağabeyinin doktor olmasını ister ve

Rikkat, babası ağabeyinden bunu istediği için hemşire olur ya da Asım ona ilân-ı aşk ettiğinde ailesinden çekindiği için cevap dahi veremez. Aslında bir nevi hayatında insanlara karşı hiç sağlam bir duruş sergileyememiştir. İşte bu yüzden bu rüya onun hayata karşı tavrındaki bir eksikliği telafi etme çabasıdır. Bu rüya hususi olarak onda tekrarlayan bir haldedir. Freud’a göre tekrarlayan rüyaların temeli çocukluğa dayanır (Freud, 2021) ve Rikkat’ın bu rüyayı sürekli görmesinin temelinde de onun çocukluk yaşamı yatmaktadır. Çünkü o, çocukluğundan beri dik durmak üzere yetiştirilmiş biridir. Onun hayatında düşmek, yıkılmak gibi durumlara yer yoktur, çünkü annesinden bunu görmüştür. Ancak her ne kadar bu düsturla yetiştirilse de bu duruşunu ailesine karşı sergileyememiştir.

1.6.4. Esin’in Rüyası

“Gece avlunun duvarına tırmanıyordum. Adalı aşağıda durmuş talimatlar veriyordu:

“Taşa bas, ayağını kaldır, elini kaydır, kendini yukarı çek.”

Böyle böyle, gittikçe daha yukarı tırmanıyor ama yükseldikçe de düşmekten daha beter korkuyordum. Yine de güveniyordum Adalı’ya. Düşsem bile beni tutacağını biliyordum. Sonra birden yılanlar, akrepler, türlü çeşit sürüngeçerler belirdi duvarın dibinde. Hareket ettikçe, birbirine sürtünen naylon poşetler gibi hisirdiyorlardı. Kımıl kımıl, mide bulandırıcı. Derken onlar da duvara tırmanmaya başladı. Ben ne olduğunu anlayamadan yaklaştılar. Ödüm koptu, çılgılık attım. Adalı talimatlarını sürdürüyordu:

“Korkma, tırmanmaya devam et. Sana bir şey yapamazlar.” Sonra Canan’ın sesini duydum. Kendisini göremiyordum, ses duvarın arkasından geliyordu.

“Düşenlerin son duyduğu buydu” diye inliyordu Canan.

Derken yeşil bir kertenkelenin ayağıma sokulduğunu gördüm. Önce çorabama dokundu, sonra çorabın bittiği yere, bileğime, çıplak tenime. Bacağımı silkeleyerek kertenkeleyi düşürmeye çalıştım. Naylon terliğe dönüşüp düştü. Ama bu arada dengem de bozuldu ve sallanmaya başladım.

“Sıkı tutun” diye bağırdı aşağıdan Adalı. Duvarın öbür yanından yine Canan’ı duydum.

“Düşenlerin son duyduğu buydu.”

Sonra burnumun dibindeki begonvili fark ettim, ince uzun bir ip gibi örmüştü kendini duvarın üstüne. Can havliyle ona tutundum. Begonvil çıt diye kırıldı. Ben de elimde kalan dal parçasıyla birlikte düşüp yere yuvarlandım. Adalı beni tutmamıştı. Ama sandığımın aksine canım da yanmadı. Yine de avucumda kan vardı. Begonvilden süzülen kıpkırmızı kan... Sonra soluk soluğa uyandım.” (Yıldırım, 2018: 281-282).

Bilindiği üzere rüyalar son günün kalıntılarıdır. Esin bu rüyayı görmeden önceki gün Adalı ile hastaneden kaçmaya karar verir. Adalı ona hastaneden kaçmanın bir yolu olduğunu ve ona yardım edeceğini söyler. Esin ise yakalanmaktan korkmaktadır. Bu sebeple bunun bir tezahürü olarak rüyasında hastaneden kaçmaya çalışırken düştüğünü

görür. Burada hastane çalışanları böceklerle simgelenmiştir. Esin'in kaçtığına erişeceğini düşündüğü hayat ise begonvil ile temsil edilmiştir. Esin'in içindeki kaçma ve başarısızlık korkusu rüyasında begonvile tutunduğunda düşmesiyle gösterilmiştir.

1.6.5. Rikkat'ın 3. Düşme Rüyası

“Rüyamda beyaz tombul bir buluttan aşağı süzülüp, uzun uzun düşmüş, kendimi çimdikleyip apar topar uyanmadığım için de bir güzel yere çakılmışım.” (Yıldırım, 2018: 292).

Rikkat, bu rüyayı gördüğünde ertesi gün Asım'ın geleceğini bilerek uyumuştur. Rüyasında her zaman düşmeden uyanan Rikkat bu rüyasında düşmüştür çünkü Asım onun hayatında yanında dik durmak zorunda olmadığı bir kişidir. Rikkat gençken Asım'a âşık olmuştur ve bu aşk karşılıklıdır. Asım ona bunun için bir şiir vererek aşkını itiraf eder. Ancak Rikkat annesinden korktuğu için şiiri açamamış ve cevap verememiştir. Asım da onun rahatsız olduğunu düşünüp bir daha Rikkat'le iletişime geçmemiştir. Rikkat Asım'ı sevmektedir ve Eğer Rikkat Asım'la birlikte olabilseydi hayatının daha güzel geçebileceğini bilmektedir. Her ne kadar kavuşamamışlar da Asım Rikkat için dik durmak zorunda olmadığı, kendi olabildiği bir limandır. Bu sebeple onun geleceği güne uyandığı bir gecede rüyalarında düşerek derin bir uyku çekebilmiştir.

1.7. EV'DE RÜYALAR

İlk baskısı 2020 yılında Hep Kitap tarafından yapılan eserin basımına 2025 yılında Everest Yayınları'nda devam edilmeye başlanmıştır ve baskısına adı geçen yayınevinde devam edilmektedir.

Eserde başkahraman Seher annesi tarafından terk edildikten sonra dedesiyle kalmaya başlamıştır. Dedesi de ölünce üniversiteye kadar hayatının farklı dönemlerinde farklı şehirlerdeki akrabalarının yanında kalmıştır.

Üniversiteye geçince Kader adlı bir arkadaşıyla aynı evde kalmaya başlar. Bir müddet sonra Kader öldürülür. Seher de okulu bitirip senaryo yazarlığı yapmaya başlar. Lâkin kendini hayata ait hissetmediği için arkadaşı Ogo ile beraber Camino de Santiago'daki hac yolculuğuna gider. Burada amacı “dünyanın sonu” olarak bilinen Finisterra'ya gidip orada intihar etmektir. Ancak yolun sonuna yaklaştığında intihar etmekten vazgeçer, kendi evini kendinde bulur ve Ogo ile beraber İstanbul'a döner.

Eserde Seher'e ait rüyalar beş başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklardan bazılarında Seher'in rüyalarının içeriklerine dair verdiği bilgiler, bazılarında da Seher'in gördüğü rüyalar değerlendirilmiştir. Eserde verilen rüyalar ve incelemeleri şu şekildedir:

1.7.1. Seher'in Ev Yaktığı Rüya

“Son damlasına kadar boşalttığım benzin bidonunu fırlatıp cebimdeki kibrit kutusunu çıkarıyor ve içinden çektiğim kibriti kutunun yanındaki sert yüzeye sürtüyorum. Bu kahverengi yüzeyde kırmızı fosfor ve cam bulunduğu televizyondaki bilgi yarışmalarından birinden öğrenmiştim. Kibrit alev alırken bunu düşünüyorum, kahverengi maddenin bileşenlerini. Bir de Jim Jarmusch'un filmindeki otobüs şoförünün Ohio Blue Tip marka kibrit kutusuna bakarak yazdığı şiiri. Bir de adamın esmer güzeli karısının diktiği siyah beyaz perdeleri. Bunları düşünüyorum işte. Derken ev alev alıyor. O koca bina, kâğıda çizilmiş bir ev gibi buruşarak yanmaya başlıyor. İçeridekileri dışarıdakilerden saklayan perdeler, kimsenin düşemediği balkon korkulukları, hiçbir yere varmayan merdivenler, hiç kimseyi saklayamayan çatı, içinde huzurla uyunamayan yataklar, döşekler, halılar, üçlü koltuklar, tekli berjerler, yemek masaları. Evden yükselen uğultular, hayaletlerin böğürtülerine dönüşüyor, içeride ölen gölgeler görmek istiyorum ama gölgeler hâlâ alevlerin etrafında dans ediyor. Elimde turuncu bir maşrapa beliriyor birden, ağzına kadar su dolu. Suyu döksem alevler sönecek biliyorum ama dökmüyorum. Soluğum kesiliyor. Göğsümden boğazıma doğru karanlık, kırçilli bir şey yükseliyor. Nefes almak için ağzımı açıyorum, nefes yerine alevler giriyor soluk borumdan. Kırmızı, fosfor, cam, bidon, siyah beyaz perdeler ve evle birlikte gırtlığımı tutuşuyor. Etin cızırtılı korkunç bir yanık kokusuna karışıyor. Canım yanıyor. Ev yanıyor. Evi ben yakıyorum.” (Yıldırım, 2020: 174-175).

Freud'a göre rüyalar bastırılmış bir arzunun kılık değiştirerek gerçekleşmesidir. (Freud, 2021: 200). Rüyaların oluşmasına neden olan iki psikolojik güç vardır: Arzu ve sansür sayesinde rüyanın söylediği şeyin çarpıtılmasını zorunlu kılan güç. Birinci sistemdeki hiçbir şey ikinci sistemden geçmeden bilince ulaşmaz. Her rüya birinci sistemden doğduğu sürece arzu rüyasıdır; ikinci sistem ise sadece direnir, rüya açısından yaratıcı bir işlevi yoktur (Freud, 2021: 184-186). Rüyalardaki bu bastırılmış arzunun kılık değiştirmesi rüyalarda bilinç dışındaki arzunun bilinç boyutuna simgelerle örtülü olarak gelmesine yol açar. Arzuların doyurulmasının örtük olmadığı rüyalar da vardır ancak örtülü rüyalarda arzu çarpıtılmış olarak ifade bulabilir (Freud, 2021: 182).

Seher beş yaşındayken annesi tarafından terk edilmiştir. Babasıyla da görüşmediği için dedesinin evinde kalmaya başlar. Ancak bir müddet sonra dedesi de ölünce Seher dönem dönem akrabalarının evlerinde kalır. Seher'in kendini bir eve ait hissettiği tek yer dedesinin evidir. Dedesi de ölünce gittiği hiçbir ev onun evi olmaz. O artık evsizdir. Çünkü gittiği her evde misafirdir. Bu duygu zamanla Seher'de derinden derine oturmaya başlar.

Seher, gördüğü bu rüyada bir evi yakmaktadır. Rüveyı gördükten sonra kendi içindeki bütün mikropların ölmesini istediğı için evi yaktığını söyler. Seher'in içindeki mikroplar Seher'in geçmişidir. Onun geçmişı ise ailesiz, kimsesiz yaşadığı evlerdir. Bu geçmiş, içinde hiç kapanmayan bir yara olarak kalmıştır. Bu sebeple içindeki yaradan kurtulma arzusu rüyasında kendine bir evi yakmak şeklinde yer bulmuştur.

Rüyada arketipsel bir unsur olarak karşımıza çıkan ateş; koruyucu, cezalandırıcı, arındırıcı yönleri olan bir elementtir. Bununla beraber temizleyici bir rol de üstlenen ateşte bu temizleme maddesel olabileceğı gibi ruhsal da olabilmektedir (Örücü, 2014: 18). Seher de rüyasında ev yakarak çocukluğunda ona bir ev ve aile vermeyen insanları cezalandırmaktadır. Bu cezalandırmada ateş, onun ruhunu temizleyici bir görevdedir. Çünkü ev insanın düşünceleri, anıları ve düşleri için en büyük birleştirici güçtür (Bachelard, 1996: 34). Seher de kaldığı evlerde hiçbir şekilde iyi bir düşünce yahut anı edinememiştir. Bu sebeple bu kötü düşünce ve anıları yok etmesi, o evleri yakmasıyla gerçekleşir.

Freud, bir dizi rüya analiz edildikten sonra rüyanın kaynağı olan ve giderilmesini sağladığı arzunun çocukluktan kaynaklandığını, bu durumda çocukluğun dürtüleriyle birlikte rüyada yaşamaya devam ettiğini söyler (Freud, 2021: 230).

Seher'in çocukluğu asla ona ait olmayan evlerde ve asla dâhili olmadığı ailelerin yanında geçmiştir. Tam bir ailenin yanında kalmaya alıştığında başka bir şehre, başka bir akrabasının yanına gitmek zorunda kalmıştır. Çocukluğu şehirden şehre, evden eve gezerek geçmiştir.

Seher'in rüyasında yaktığı evin kâğıda çizilmiş bir ev gibi hemen yanması, evde hiçbir yere varmayan merdivenler, hiç kimseyi saklayamayan bir çatı, huzurla uyunamayan yataklar vs. olması aslında Seher'in kaldığı evlerin onda hissettirdiğı duygulardır. Seher'in bu evlerde kaldığında kendini kimsesiz, yalnız ve eve ait hissetmeme durumu rüyasının görünür içeriğinde yaktığı evin kâğıda çizilmiş bir ev gibi hemen yanması, evde hiçbir yere varmayan merdivenler, hiç kimseyi saklayamayan bir çatı, huzurla uyunamayan yataklar vb. şeklinde simgeleştirmeye uğramıştır.

Seher bu rüveyı sürekli görmektedir. Freud'a göre tekrarlayan rüyalar, rüyaların çocukluğa dair malzeme içerdiğinin kanıtıdır (Freud, 2021: 228). Bu sebeple Seher'in bu rüveyı aleddevâm görmesi rüyasının kaynağının çocukluğu ve çocukluğundaki evler olmasındandır.

1.7.2. Seher'in Yeniden Ortaya Çıkan Rüyaları

“Çıldırıncı çalışma temposu mu, yazdığım bıçak sırtı mevzu mu, yoksa ikisi birden mi tetikledi bilmem ama yıllar sonra yeniden yoğun nefes problemleri yaşamaya, hortlayan paranoyalarla uğraşmaya, kâbuslar yüzünden doğru dürüst uyuyamamaya, uyuduğumda da rüya içinde rüya görerek, sancıları sancılara karıştırmaya başladım.” (Yıldırım, 2020: 184).

Seher'in senaryosunu yazdığı son dizi olan “Evi Yak”ta başrol Çiğdem büyüdüğü evi yakmaktadır. Daha sonra da kadınların, çocukların acı çektiği evleri yakmaya devam etmiştir. Seher'in uzun müddet bu konuyla alakalı yazılar yazması onun atlattığını sandığı rüyalarının geri gelmesine sebep olmuştur.

Freud'a göre *“uyanık yaşamda bizi etkileyen şeyler, rüya düşüncelerine de hâkim oluyor ve biz de, gündüz bizi düşündüren malzemeyi rüyamızda görmeye uğraşıyoruz”* (Freud, 2021: 215). Bununla beraber *“yakın tarihli, ama önemsiz bir izlenimin düzenli olarak temsil ettiği içsel bir olay”* da rüyanın kaynağı olabilmektedir (Freud, 2021: 220). Seher, yazdığı senaryoda uzun süre ev yakma hususuyla meşgul olmuştur. Bu, Seher'in “yakın tarihli ama önemsiz izlenimi”dir. Seher'in bilinç dışında yatan ve bir dönem rüyalarına konu olan “ev yakma” metaforu, uzun süre bu metaforla eşleşen bir konuda senaryo yazmasıyla tekrar rüyalarına girmeye başlamıştır. Ki bu da Seher'in “önemsiz izlenim”inin temsil ettiği “içsel olay”ıdır.

Seher tekrar bu rüyaları görür çünkü *“insan zihni, geçmişte yaşanan travmatik tecrübeleri, bunlardan kaynaklanan duygusal ıstırap veren veya utanılacak olan halleri bilinç dışında tutar, bunların bilince çıkmasını engeller.”* (Akot, 2010: 219). Ve biz de bu durumların rüyayla bilinç düzeyine çıkabildiğini bilmekteyiz. Seher bilinç dışında yatan ve “ev yakmak” şeklinde simgeleşen çocukluk travmalarını uzun süre ev yakma konulu bir senaryo yazarak tetiklemiştir. Bu sebeple uykularında tekrar ev yaktığına dair kâbuslar görmeye başlamıştır.

1.7.3. Seher'in Aile Fotoğrafı Rüyası

“Evlerden birindeyim. Ailelerden biriyle. Özel bir gün, bayram belki de. Herkes özene bezene giyinmiş. Benim de üstümde yakası kat kat dantelli beyaz bir bluz, altımda sarı balon etek var. Saçlarımı yandan ayırıp güzelce taramışım. Kara kuru çirkin bir şeyim, hiç beğenmiyorum kendimi ama o gün yeni kıyafetlerimle ortalıkta prenses gibi dolanıyorum. Bayram olmalı, evet, herkesin birbirini öptüğü, kolonyalı, baklavalı bir bayram sabahı. Alt komşu balkondaki teybini son ses açmış. Sezen Aksu'nun sesi yukarı, bizim kata

tırmanmış, perdeleri uçuşan pencereden içeri giriyor: “Tut ki karnım acıktı anneme küstüm, tüm şehir bana küstü.”

Derken ortaya bir fotoğraf makinesi çıkıyor. Kimin elinde hatırlamıyorum, aileden biri değil, belki bir misafir. Aileden biri değil diyorum, çünkü bütün aile kadraja sığacak biçimde yan yana dizilmiş objektife bakıyor. Ben de aralarındayım. Bir, iki, üç, hep birlikte gülümsüyoruz. Gülümsüyorum, nihayet bir aile fotoğrafının parçasıyım. Hele bir tabedilsin, belki çerçeveletip odamın duvarına asarım. Ama hevesim kursağımda kalıyor, çünkü fotoğraf faslı orada bitmiyor. Bir fotoğraf daha çekiliyor, bütün aile yine yan yana diziliyor. Nasıl oldu, biri mi söyledi, yoksa kendim mi çıktım bilmiyorum fakat bu sefer ben kadrajda değilim, kenardayım. Oraya ne ara, nasıl geçtim bilmiyorum. Pencerenin uçuşan perdeleri minik, beyaz bir kedi gibi ayaklarıma dolanıyor. Bir, iki, üç, fotoğrafa girmeye hak kazananlar objektife bakıp gülümsüyor. Esas aile fotoğrafı bu, biliyorum. Bir gün çerçeveletilecek, duvara asılacak olan bu. Boğazımdan yukarı sıcak bir şey yükseliyor. Ama ağlamayacağım. Ağlamamaya kararlıyım. Sezen Aksu aşağıdan kaçınıcı seferdir seslenip duruyor. “Bir kedim bile yok anlıyor musun, hadi gülümse.”

Usluca pencereyi kapatıyorum. Uçuşan perde sönerek iniyor. Gözlerim yanıyor. Gülümsüyorum.” (Yıldırım, 2020: 215-216).

Bilindiği üzere rüyalar kaynağını eski yaşantılardan, çocukluk anlarından alır. Seher’in bu rüyasında onu aile fotoğrafına dâhil etmeyen şey de onun çocukluğudur. Seher bu rüyayı terapistine anlatmaktadır ve rüyayı anlattıktan sonra aslında böyle bir şeyin hiç yaşanmadığını belirtir. Seher’in dâhili olduğu aile fotoğrafları hiçbir zaman bir de Seher’siz çekilmemiştir. Ancak Seher kafasından böyle bir anı kurmuştur çünkü o her ne kadar o ailelerin içinde yaşasa da asla ailenin bir parçasını olduğunu hissetmemiştir. O yüzden bu rüya onun yaşantılarının bizzat değil, temsili bir izdüşümüdür. Bu açıdan Freud’un da dediği gibi uyanık yaşamdaki izlenim rüyada daha derin bir değişime uğramıştır. Seher’in uyanık yaşamında her daim hissettiği aidiyetsizlik duygusu derin bir değişime uğrayarak rüyalarına konu olmuştur.

1.7.4. Seher’in Rüya İçinde Rüyası

“SAHNE 13/SOKAK-EVİN ÖNÜ/

DIS/GECE

Çiğdem elinde benzin bidonuyla kapının önünde durmaktadır. Hipnotize olmuş gibi ağır hareketlerle bidonun kapağını açıp benzini evin etrafına dökmeye başlar.

ÇİĞDEM (kendi kendine mırıldanarak)

Yak ki bütün mikroplar ölsün. Yak ki bütün mikroplar ölsün.

Ekrandaki Word sayfasının çiğliği gözlerimi acıtıyor. Yorgunluktan bayılmak üzereyim. Zihnim bulanıyor, hareketlerim yavaşlıyor. Kendimi şeffaf bir ambalajla sarılmış, hareket ettikçe hisirdiyormuş gibi hissediyorum. Tek kelime daha yazacak takatimin kalmadığını kabullenerek, bilgisayarın başından kalkıp yatağa uzanıyorum. Dikenlerle delik deşik olmuş gözlerimi yumar yummaz yoğun bir sis bulutunun içinde düşünüyorum. Bir ev görüyorum. Rüya mı bu, yoksa kafamın içinde yazmaya devam mı ediyorum, emin olamıyorum. Eve bakıyorum. Sonra kendime. Elimde bir bidon, içindeki

benzini yere döküyorum. Son damlasına kadar boşalttığım benzin bidonunu fırlatıp cebimdeki kibrit kutusunu çıkarıyor ve içinden çektiğim kibriti kutunun yanındaki sert yüzeye sürtüyorum. Bu kahverengi zeminde kırmızı fosfor ve cam bulunduğunu televizyondaki bilgi yarışmalarından birinden öğrenmiştim. Kibrit alev alırken bunu düşünüyorum niye, kahverengi maddenin bileşenlerini. Bir de Jim Jarmusch'un filmindeki otobüs şoförünün Ohio Blue Tıp marka kibrit kutusuna bakarak yazdığı şiiri. Bir de adamın esmer güzeli karısının diktiği siyah beyaz perdeleri. Sonra ucu alev alan kibriti yere atıp arkamı dönerek hızla koşmaya başlıyorum. Elimde turuncu, plastik bir masrapa beliriyor birden. İçi su dolu. Suyu dökersem yangını söndüreceğimi biliyorum. Dökmüyorum. Ama dönüp alevlere de bakmıyorum. Cılız sokak lambalarının aydınlatmayı beceremediği sokakta yokuş aşağı koşuyorum, koşuyorum, koşuyorum. Arkamdan önce rüzgârın uğultusu, sonra alevlerin çıtırtısı ve derken yanan bir evin böğürtüsü yükselirken, hızımı kesmeden, nefes nefese koşmaya devam ediyorum. Öyle çok koşuyorum ki bir noktada dalağımın şiştiğini, şişip bütün vücudumu ele geçirdiğini hissediyorum. Dalağım kırçılı ve karanlık bir şeye dönüşmüş, alev alev yanıyor. Nefes alamıyorum. Ağzımı sonuna kadar açarak bir soluk zerreciği bulmaya çalışıyorum. Bir yandan koşmaya devam ederken, bir yandan daha çok açıyorum ağzımı. Fakat nefes yerine alevler giriyor soluk borumdan. Kırmızı, fosfor, cam, bidon, ev, siyah beyaz perdeler ve gırtlığım tutuşu yor. Etin cızırtısına eşlik eden keskin bir yanık kokusu duyuyorum. Ter içinde uyanıyorum." (Yıldırım, 2020: 249-250).

Seher'in senaryo yazmasıyla başlayıp bir evi yakmasıyla devam eden bu rüyada Seher rüya içinde rüya görmüştür. Freud'a göre rüya içinde rüya görmekteki amaç, rüyada, "görülen rüya"yı değersizleştirmek ve gerçek olmadığını söylemektir. Kişi rüyasının içinde bir rüya gördüğü zaman bu rüya içindeki rüya onun gerçeğini, rüyası ise arzusunu temsil etmektedir. *"Başka bir deyişle: Belli bir konunun rüya çalışması vasıtasıyla "rüya içinde rüya" olarak ele alınması, bu konunun gerçeğin ta kendisi olduğunun en kesin kanıtı, en güçlü onayıdır. Rüya çalışması bizzat rüya görmeyi bir reddetme biçimi olarak kullanır ve böylece, rüyanın bir arzu giderilmesi olduğu görüşünü kanıtlar."* (Freud, 2021: 366).

Seher'in gördüğü bu rüyada rüya içinde rüya kısmında Seher bir ev yakmaktadır. Rüya kısmında ise senaryo yazmaktadır. Seher bu rüyayı çıktığı haç yolundaki bir hostelde görmüştür. Uyumadan önce Ogo'nun arkadaşı Yakup tarafından kapısına bir mektup bırakılmıştır ve mektubun sonunda hayatın pes etmedikçe güzelleştiği yazmaktadır. Seher bu yolculuğa kendi hayatından ve hayatının gerçeklerinden kaçmak için çıkmıştır. Bu kaçış ise ölümüyle sonlanacaktır. Ancak mektup onu kaçtığı gerçeklere götürmüştür. Seher'e mücadelesini bırakmak için çıktığı bu yolda mücadeleyi hatırlatmıştır. Seher rüyasında da gerçeklerinden kaçır haldedir. O, senaryoları sayesinde içindeki acıdan ve öfkeden kaçmaktadır. Aynı şekilde rüyasında da hayatındaki gerçeklerden senaryoları sayesinde kaçmıştır. Ancak onun asıl gerçeği rüyasının içindeki rüyada yatmaktadır. Bir arketip olarak rüyasında görülen ateş onun

ruhunun arınma aracıdır. Bu yüzden o, özünde ona hayatı boyunca acı veren her evi yakmak istemektedir. Bu durum da geçişini öne çıkarır şekilde rüyasının içindeki rüyaya yansımıştır.

1.7.5. Seher'in Paradise'ı Yaktığı Rüya

“Kader’in ölümüyle düştüğüm çukurda debelenirken, geçmek bilmeyen günlerden birinin sonunda yatağa yatmış, gelmek bilmeyen uykuyu beklemiş, yuvalarında dönüp durmaktan damar damar yanan gözlerimin kapanmasına vesile olabilecek ne varsa denemiş, bolca ot ve kötü şaraptan sonra terlemiş, kusmuş, necasete bulanmış halde en nihayet uykuya dalmayı becermişim. O puslu âleme geçer geçmez de her zamanki rüyalarından biri yapılmıştı yakama. Rüyamda nihayet kararımı vermiş, hazırlıklarımı bitirmiş, filmlerden öğrendiğim gibi kapkara giyinmiş, başıma geçen kış Kader’le Uludağ’a giderken aldığımız kar maskesini geçirmiş, evden çıkıp çok iyi bildiğim o yolu tepmiş, Paradise’in arka kapısına yakın bir yerde gizlenmişim. Korkmuyordum, çünkü kafam korkuları emecek kadar dumanlıydı. İçeri girip çıkanları gözlemeye başladım. Beklediğim gibi sırasıyla, yanında birkaç adamıyla şerefsiz Şeref, sonra kızlar ve en son da müşteriler geldi. İçeride tek bir ışık yanmıyor; daha doğrusu depodaki cayır cayır lambalar elbette dışarıdan görünmüyordu. Zamanlamayı kendi çalıştığım dönemden iyi bildiğimden, hesabımı yaparak şovun başlayıp bitmesini bekledim. İçeriden çıkış sırası da muhtemelen yine hatırladığım gibi olacaktı. Binadan önce müşteriler, sonra kızlar ve en son da adamlarıyla şerefsiz Şeref çıkacaktı. Sahiden de beklediğim gibi oldu, önce müşteriler, sonra da kızlar çıktı. Şerefsiz Şeref herkes gittikten sonra bir şeyler içip hesap kitap yapmaya bayılırdı. Ama ne kadar kalacağından emin olamıyordum. Çok zaman kaybedersem herifi kaçırabileceğimi düşünüp harekete geçtim. Bilmediğim bir şey yapmadım aslında. Daha önce defalarca aynı yapılmışım gibi soğukkanlılıkla, rüyalarımda gördüklerimi harfiyen tekrarladım. Benzini döktüm, kibriti çaktım ve kuduran alevlerin yükselişine baktım. Ateş binayı hızla sarıyor, şerefsiz Şeref’in cehennem bozması cenneti başına yıkılıyor, Paradise cayır cayır yanıyordu. Muhteşem bir manzaraydı. Bir yandan eserimi zevkle seyrediyor, öbür yandan da gördüklerimin rüya olmasına hayıflanıyordum.” (Yıldırım, 2020: 322-323).

Kader, Seher’in üniversite dönemlerindeki ev arkadaşıdır. Seher, Kader’in yönlendirmesi üzere Paradise adlı bir kulüpte çalışmaya başlar. Bu kulüpte Seher kafes dövüşü yapmaktadır. Ancak bir gün Paradise’in sahibi Şeref tarafından ağır bir şekilde dövüldüğü için Kader hesap sormak amacıyla Paradise’a gider. Ancak orada Şeref tarafından intihar süsü verilerek öldürülür.

Kader, Seher için kıymetli biridir. Dedesinden sonra Kader’le bir evi paylaşmış ve kendince aile olmuştur. Bu sebeple Kader’in ölümü Seher’i derinden etkilemiştir onun ölümünün intikamını almak istemiştir. Bilindiği üzere rüyalar bir isteğin, arzunun gerçekleşmesidir. Seher’in rüyasında Paradise’in yakması da onun bilinç dışında Kader’in intikamını almak istemesindendir. Böylece Seher bu rüya vesilesiyle arketipsel açıdan ele alınan ateş olgusunun cezalandırıcı işlevinden faydalanarak Paradise’a ve

patronuna Kader'in ölümünün cezasını vermiştir. Bununla birlikte ceza yöntemi olarak kullanılan ateşle kendi ruhunu ve ruhundaki intikam isteğini arındırmıştır.

1.7.6. Seher'in Turuncu Maşrapa Rüyası

“Rüyamda turuncu maşrapayı gördüm. Eski usul bir banyodaydık. Maşrapayla ben. Yerler kara taşı. Küvet yoktu. Altındaki sobada odunların çıtırdadığı kocaman bir termosifon gürül gürül yanıyordu. Kadının teki, “Su bitecek, ay su bitecek, çabuk” diye diye başımdan aşağı turuncu maşrapayla sular döküyordu. Su gittikçe biraz daha soğuyordu. Üşüyen ellerime baktım. Ellerim küçüktü. Parmaklarımın eklemleri boğum boğumdu, gamzeliydi. Ellerimden, çocuk olduğumu anladım. Maşrapayı tutan else ince uzun parmaklıydı. Uzun tırnakların üstünde beyaz sedefli ojeler vardı. Elin bağlandığı kola, kolun bağlandığı omza, omzun bağlandığı boyna ve boynun bağlandığı başa baktım. Annemin yüzü çıktı karşıma. Maşrapayı tutan annemdi. Beni yıkayan annemdi. Bir ölü yıkama töreni miydi bu, yoksa sadece hatıra zerreciği mi? İkisi de aynı şeydi, ikisi de aynı şey miydi? Kendime bunu sorarak uyandım.” (Yıldırım, 2020: 416).

Rüyalar ilk çocukluğumuza ait izlenimler içermektedir. Dolayısıyla rüyaların kaynağında çocukluk anıları da rol oynar. Seher beş yaşında annesi tarafından terk edilmiş bir çocuktur. Annesi ve babası gittikten sonra dedesinin yanında kalmış ve dedesini aile olarak görmüştür. Ancak dedesi de öldükten sonra Seher tamamen konargöçer bir hayat yaşamış ve aile kavramından uzak kalmıştır. Burada da rüya, kaynağını Seher'in çocukluğundan alarak annesiyle banyodaki bir anını bilinç düzeyine taşımıştır.

2. NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDA GÜNDÜZ DÜŞLERİ

Freud, “Yaratıcı Yazarlar ve Gündüz Düşleri” başlıklı yazısında çocuk oyunları ile gündüz düşleri arasında bir bağ kurar. Ona göre çocuk kendi arzularını tatmin etmek için oyunlar kurar. Ancak burada çocuğun oyun kurmadaki amacı bellidir: büyük ve yetişkin olmak. Dolayısıyla kendi içinde tatmin etmek istediği arzuyu dışa vurmaktan çekinmez. Yaratıcı yazarlıkta da durum bir nevi böyledir. Sanatçı kendi arzularını bir gündüz düşü gibi eserlerine yansıtır. Lâkin burada çocukların oyunlarından farklı olarak sanatçının arzusu dışa vurulabilir nitelikte değildir, aksine saklanmaya muhtaçtır. *“İnsanların düşlemleri çocukların oyunundan daha güç gözlemlenir. Çocuğun kendi başına oynadığı ya da bir oyunun amaçları için diğer çocuklarla kapalı bir ruhsal sistem oluşturduğu doğrudur; ama onu yetişkinlerin önünde oynamasa bile öte yandan bunu onlardan gizlemez. Oysa yetişkin düşlemlerinden utanır ve onları diğer insanlardan saklar.”* (Freud, 1999: 127). Dolayısıyla yazar bastırdığı bu arzularını bir yapıt üzerinden doyuma ulaştırabilir. *“Freud’a göre gerçek olmaları halinde hiçbir haz vermeyecek olan pek çok şey, düşlem oyununda verebilir ve kendi içinde gerçekten sıkıcı*

olan pek çok heyecan bir yazarın yapıtının gösteriminde hazır bulunan dinleyici ve izleyiciler için bir hoşnutluk kaynağı haline gelebilir. Freud kişinin gerçekte asla hiçbir şeyden vazgeçmediğini sadece, onu bir diğeri ile değiştirdiğimizden söz eder.” (Aliçavuşoğlu, 2012: 5).

2.1. UNUTMA BENİ APARTMANI’NDA GÜNDÜZ DÜŞLERİ

Nermin Yıldırım’ın ilk romanı olan eserde gündüz düşleri yaratıcı yazarlık üzerinden verilir. Kahraman kendi travmalarını ve çevresindeki insanlarla olan etkileşimlerini, yazdığı iki roman üzerinden işler. Bu durum romanda şöyle verilir:

2.1.1. Süreyya’nın Romanı: Roman-tik Tren

Nermin Yıldırım’ın Unutma Beni Apartmanı adlı romanında da başkahraman Süreyya’da yaratıcı yazarlık üzerinden gündüz düşü görülmektedir. Süreyya NY için iki roman yazmıştır. Bu romanların ilki olan *Roman-tik Tren*’de Çiğdem adlı karakter sorunlu bir ailesi, serseri bir sevgilisi ve travmaları olan biridir. Çiğdem romanın kurgusunda kürtaj yaptırır, öfkeli ve geleceğe dair kaygılıdır. Romanda Süreyya, yazdığı eseri tanıtırken kendinden ve tanıdığı herkesten bir parça taşıdığını belirtir. Roman, Süreyya’nın yaratıcı yazarlığı ile kurgulanarak kendi arzularının bir nevi tatminidir. Zirâ kendisi de öfke ve geleceğe yönelik kaygı taşıyan ailevi sorunları olan biridir. Kendi varoluşsal sıkıntılarını romanında Çiğdem karakteri üzerinden işlemiş; duygularını, hırslarını, dertlerini roman üzerinden doyuma ulaştırmıştır.

2.1.2. Süreyya’nın Diğer Romanı

Süreyya’nın ikinci romanı ise bir cambazla ilgilidir. Bu cambazın adı Kasım’dır. Kasım on dört yaşındayken üvey babasını öldürüp sirklerde çalışmaya başlamıştır. Ancak bir gün gösteri esnasında seyirciler arasında üvey babasını görür ve ipin üzerinde dengesini kaybederek aşağı düşüp ölür. Romanda Süreyya, Kasım üzerinden kendine değinmektedir. Zirâ Kasım, ustasının öğüdünü dinleyerek ipin üzerinden yürüdüğü esnada hayatta en çok korktuğu şeyi düşünmektedir. Süreyya’nın hayatı da ince bir ipin üzerinde en büyük korkusunu düşünerek geçer. Kasım’ın korkusu üvey babasıdır. Süreyya’nın korkusu ise hayattır. O kendi hayatından korkmaktadır. İçten içe yanlış olduğunu bildiği bir hayatı yaşamaktadır. Ancak yine de bir şekilde yaşadığı için geri dönmez çünkü etrafında onu hayatta tutan bir şeyler vardır. Ancak bu yanlışın onu bir gün yarı yolda bırakmasından korkmaktadır. Tek başına yaşadığı bu hatta düşerse onu

kaldıracak kimsesinin olmadığını bilir. Bu yüzden romandaki korkularıyla yaşayan ve korkularıyla yüzleştiğinde başına neler geldiğini gördüğü bir kahraman anlatır.

2.2. SAKLI BAHÇELER HARİTASI'NDA GÜNDÜZ DÜŞLERİ

Nermin Yıldırım'ın üçüncü romanı olan eserde gündüz düşü etkin olarak kullanılmıştır. İki kardeşin mektuplaşmalarının verildiği eserde kardeşlerden biri olan Suat, yaşadığı hayattan bunalmış ve kaçmak isteyen biridir. Suat yıllar boyunca sırtında kardeşi Fuat'ı öldürmenin ağırlığıyla yaşar. Aslında onun hayatını yönlendiren yegâne unsurun Fuat'ın ölümü olduğu söylenilebilir.

Genel olarak bakıldığında eserde gündüz düşü olarak incelenilebilecek iki unsur olduğu görülür. Bunlardan birinde Suat, sevdiği şairin katillerini cezalandırır, diğerinde ise sonu ölümle biten ve maceradan maceraya atıldığı ya da farklı kurgularla şekillendirdiği gündüz düşleri görülür. Lâkin burada her ne kadar bu iki gündüz düşü ele alınacak olsa da dikkate değer bir husus daha vardır ki o da Behiye'dir. Behiye Suat'ın Fuat öldükten sonra kurduğu hayalî bir kardeşidir. Dolayısıyla Suat'a gelen mektuplar Behiye'den değil, bizzat Suat'ın kendisindendir. Bu sebeple romanın kurgusunun büyük bir kısmını oluşturan Behiye'ye ait mektuplar Suat'ın gündüz düşlerinden ibarettir. Behiye, tıpkı Suat'ın bahsi geçen iki gündüz düşünde olduğu gibi kahramanca; maceradan maceraya, görevden göreve atıldığı bir hayat yaşamıştır. Yani Suat kendi yaşamak istediği ama yaşayamadığı hayatı Behiye'ye yaşatmıştır. Hep hissetmek istediği sevgi, hayatta var olma ve bir işe yarama duygularının hepsini Behiye'ye tattırmıştır. Behiye kimi zaman ona tavsiyeler vermiş, kimi zaman da onu Fuat'ın ölümü gibi konularda teselli etmiştir. Bu sebeple romanın Behiye ile ilgili olan kısmında Suat kendi bilinç dışında yatan istek ve arzularını Behiye vesilesiyle tatmine ulaştırmıştır.

Romanda verilen Suat'a ait diğer iki gündüz düşünün ilki belirgin bir şekilde verilmiştir. Ancak ikinci gündüz düşünde verilen bilgiler net bir olay hususunda değil de genel bir vaziyetin arz-ı hâli şeklindedir. Burada Suat'ın son dönemlerini yoğun olarak düşlem içinde geçirmiş olmasından dolayı düşlemlerinin hepsine değinilmek yerine konu başlıkları verilmiştir. Buradan hareketle eserde verilen gündüz düşleri şu şekildedir:

2.2.1. Suat'ın Sevdiği Şairin Katillerini Öldürdüğü Gündüz Düşü

“Haberi aldıktan sonra İspanyol bir hafigenin hayatına dadanmış, koca memleketi köşe bucak dolaşıp biricik şairimin katillerini aramıştım. Eli kanlı hainleri,

uzak durmamı salık verdiği kör kuyulardan birinde kısırmayı başarmıştım. Parçalanmış bir çocuk cesedinin üzerinde tir tir titriyordu katiller kardeşinle gurur duy Behiye! Çünkü ben hayalimde bile olsa, Endülü'sün uzak bir köyünde, dilsiz bir su kuyusunun çamurlu dibinde, o uğursuz katilleri kısıvrak yakaladım. Ve bu hayali kurduğum döneme denk düşen pek çok gece, rüyamda kendimi upuzun bir kuyunun dibinde, ellerim ayaklarım bağlı halde, zangır zangır titrerken görüp ağladım.” (Yıldırım, 2022: 117)

Freud’a göre “gündüz düşleri hayallerden hayal gücümüzün ürünlerinden oluşmaktadır. (...) “Gündüz düşleri”nde yaşanan, sayıklanan bir şey değil, hayalde tasarlanan bir şey; hayal kurulduğu bilinir, bir şey görülmez, tasarlanır.” (Freud, 2023: 134). Gündüz düşlerine bakıldığında oluşum olarak rüyalarla benzer olduğu için onlara da rüya denir ve gündüz düşleri özellikleri bakımından rüyalarla benzerlik içindedirler. Onlar da rüyalar gibi kaynağını çocukluktan alırlar ya bastırılmış bir arzuyu gidermeye yönelik çalışırlar. (Freud, 2021: 509).

Suat’ın aile dostu Nevzat Bey bir gün bir yurt dışı seyahatinden dönüşünde Suat’a hediye olarak Fransızca şiir kitabı getirir. Suat kitabı okurken bir şiirde takılı kalır. Bu şiir içinde “kuyu, ölüm” gibi kelimelerin geçirmesi bakımından Suat’ın dikkatini çekmiştir. Suat şiiri okudukça şiir ona kardeşi Fuad’ı çağrıştırmıştır. Bu sebeple de şairin Suat’ta özel bir yeri olmuştur. Ancak bir müddet sonra Suat sevdiği şairin öldürüldüğünü öğrenir. Bu andan itibaren de hayaller kurarak şairin katillerini yakalayıp onları öldürerek cezalarını verir.

Suat’ın hayallerinde şairinin katillerini öldürmesi onun bastırılmış arzusunu doyuma ulaştırma istediğinin bir tezahürüdür. Lâkin her ne kadar görünürde düşlemelerinin amacı bu olsa da düşlemelerinde çocukluk anılarının yansımaları yer almaktadır. Bununla birlikte arketipsel olarak bir su kaynağı ve ceza aracı olarak görülen kuyu (Işık, 2020: 295-296) Suat’ın düşlemelerinde ceza aracı olma yönüyle de ortaya çıkar. Romanda Suat, kurduğu düşlerde sevdiği şairinin katillerini bir kuyuda cezalandırmıştır. Burada katillerin parçalanmış bir çocuk cesedi üzerinde tir tir titremeleri Suat’ın kardeşinin kuyuya düşerek ölmesine göndermedir. Suat’ın bu hayalde cezalandırdığı kişi her ne kadar şairinin katilleri gibi görünse de o, aslında kendini cezalandırmaktadır. Çocukken kardeşini kuyuya iterek ölmesine sebep olan Suat’ın, kendi kuyu şairinin katilleri de bir kuyuda çocuk cesedi üzerinde cezasını bulmuştur. Yani Suat bu vesileyle hayallerinde bir kuyuda kendi kardeşinin cesedi

üzerinde kendini cezalandırmıştır. Çünkü “gündüz düşlerinin kahramanı ya doğrudan ya da bir başkasıyla saydam bir özdeşleşme içinde her zaman kişinin kendisidir.” (Freud, 2023: 135).

Adler’e göre ise çocuklar ve erişkinlerdeki gündüz düşleri diye de nitelenen düşlemlerin tümü insanın kendine özgü bir öngörüyle kurmaya çalıştığı ve ulaşmak için çaba harcadığı geleceğe ilişkin tasarımlarıdır (Adler, 2024: 81). Burada da Suat sevdiği şairin öldürüldüğünü duyması üzerine düşlerinde onun katillerinin peşine düşmüş ve onları yakalayıp cezalarını kesmiştir. Gerçekte bunu hiçbir zaman yapamayacağını bilir, ancak hayatını bunları yapabilecek bir güçte yaşamak istemektedir. Bu sebeple bu kişiyi evvela hayallerine dâhil eder. Böylece aslında ileride ulaşmak ve olmak istediği kişiyi hayallerinde yaşatmaya başlamıştır.

2.2.2. Suat’ın Gündüz Düşleri

“İlk zamanlar sadece geceleri değil, bazen gündüzleri de uykuda gibiydim. Öyle derinlere dalyordum ki bir şey söyleyecekleri zaman kolumdan tutup sarsmaları gerekiyordu. Yine sık sık seni düşünür olmuştum. Sağanak yağmurlar gibi aniden bastırıyordu özlemin, öfken, içimde açtığın yara, kederin... (...) Yine uzun hayallere dalyordum. Ta çocukluğumdan kalan, okuduğum, işittiğim, bildiğim pek çok hikâye aklıma üşüşüyordu. Aralarında hamur gibi yoğrulup şekilden şekle gidiyordum. Aklım sende, fikrim bildiğim bütün hikâyeleri nihayete erdiren ölümlerdeydi. Her gün başka bir kurbanın suretinde başka bir cinayete kurban gidiyordum. Cinayet aleti nedense hep senin elindeydi. Bir gün Korsan Kabasakal oluyordum; şafak vakti kafam vücudumdan ayrılıp geminin burnuna asılı yordu. Vücudumun kalanını denize atıp balıklara yem eden askerin suratında senin gözlerin ışıldıyordu. Başka bir gün Matahari’nin bedeninde kurşuna diziliyor, idam mangasındaki on iki askerin on ikisinde de senin ellerini görüyordum. Ölmek iyiydi de senin elinden gelmesine dayanamıyordum.

(...)

İşte bu yüzden, kaçamadığım ve kaçamayacağımı anladığım için, yıllar boyu oyunlar uydurup durdum. Kendimi terk edemeyince, hiç değilse başka hayatlarda soluklanabileceğim hayaller kurdum. (...) Türlü bahaneyle evden çıkıp, soluğu Haydarpaşa’da alıyordum. (...) Kısacık zaman için bile olsa, kalmaya hazırlanan trenlerin birine binip buradan ve kendimden uzaklara gitmenin hayalini kurardım. Gideceğim yerde, bazen sevdiğim delikanlı bekliyor olurdu beni, bazen gizli bir vazife. (...)” (Yıldırım, 2020: 258-260).

Suat ‘ın kardeşinin ölümünden sonra hassaslaşan ruh sağlığı özellikle sevmediği bir adam olan Sermet’le evlendikten sonra daha da kötülenmiştir. Sermet çocuğu olması için onun odasına her geldiğinde Suat’ın ruhuna bir darbe daha vurulmuştur. En sonunda evvela krizler geçirmeye başlayan Suat, daha sonra akıl hastanesinde tedavi görmüştür. Lâkin ne kadar tedavi görürse görsün Sermet’le aynı evi paylaşmak Suat için hâlâ daha ruhuna ağır gelen bir darbedir. Buna dayanamayan Suat en sonunda kocasını

yavaş yavaş zehirleyerek öldürür. Kocasının ölümünden sonra annesinin evine gider. Bu ölüm her ne kadar Suat’a iyi gelecek gibi görünse de ruh sağlığı daha da kötüye gider. Çünkü kardeşini öldürdüğü yere geri dönmüştür. Bunun etkisiyle iyice kendi içine döner. Bu yüzden hiç kimseyle iletişim kurmaz, hatta çocuğuna bile yaklaşmaz. Çocuğuna hiç yaklaşmadığı için annelik vazifesini yerine getiremez. Ruhuna ağır gelen tüm bu gerçeklerden kaçmak için hayallerine sığınır. Böylece git gide daha fazla hayal kurmaya başlar. Hayaller, yani gündüz düşleri kişinin bastırılmış arzularını gidermeye yönelik oluşumlardır. Suat ise kurduğu hayallerde her defasında kendini farklı farklı senaryolarda farklı farklı kişilere öldürtmektedir. Çünkü Suat’ın iyice kötüleşen ruh durumu onu ölüm fikrine daha da yaklaştırmıştır.

Suat’ın hayaller kurmasının sebebi bulunduğu yerden, yaşadığı hayattan, geçmişinden kaçmak istemesidir. Bu sebeple günlerce, aylarca kendini hayallere vurmuş ve hayallerinde kaçabildiği kadar kaçmıştır. Hayallerinde her seferinde kendine yeni hayatlar kurmuştur. Bazen sevilmiştir, çünkü bu hayatta sevmeyi ve sevilmeyi gerçekten hissettiği hiç olmamıştır. Hatta romanda kardeşi Fuat’ı kuyuya itmesine sebep olarak ailesinin sevgisini paylaşma korkusu ihtimal olarak gösterilir. Bununla beraber bazen de hayallerinde gizli görevlere çıkmıştır. Çünkü bu hayatta kendini bir işe yarar gibi hissetme fırsatı hiç eline geçmemiştir. Hayatı hep başkalarının yaptığı ve yaşadığı şeyleri uzaktan izleyerek ve kendi hayatında buhranlarla boğuşarak geçmiştir. Dolayısıyla uzaktan izlediği bu durumlar bir şekilde onun hayatında yer almıştır ve hep hayallerinde hayattan kaçmıştır. Ancak bu kaçışlarının sonunun ölüm olması Suat’ın intihar düşüncesinin bir yansımasıdır.

Bunlara ek olarak Adler açısından bakıldığında çocuklar ve erişkinlerdeki gündüz düşleri diye de nitelenen düşlemlerin tümü insanın kendine özgü bir öngörüyle kurmaya çalıştığı ve ulaşmak için çaba harcadığı geleceğe ilişkin tasarımlardır (Adler, 2024: 81). Suat özellikle annesinin evine geri döndükten sonra iyice kötüleyen psikolojik durumunun neticesi olarak iyiden iyiye hayallere sığınmıştır. Yaşadığı hayattan kaçamaya ve her zaman olmak istediği kişiye dair duyduğu arzu kendine hayallerinde yer bulmuştur. Lâkin burada dikkat çeken asıl husus Suat’ın, hayallerinin sonunda mutlaka ölmesidir. Onun hayallerinin bu sonu Adler’in açıklamasına göre de onun gelecek arzusunun, yani ölüm arzusunun tezahürüdür.

2.3. EV'DE GÜNDÜZ DÜŞLERİ

Freud'a göre sanatçının yaratıcılığı ile nevroz arasında bir ilişki varsır ve sanatçı bir ruh hastasına yakın görülür. Sanatçı kendi dünyasında bir takım arzular besler ve bunu hayal dünyasına, oradan da yaratımlarına aktarır (Moran, 2021: 150-152). Nermin Yıldırım'ın son romanı olan Ev'de de Seher karakterinde gündüz düşlerine rastlanır. Bu düşler kendilerine yazarlık üzerinden yer bulmuşlardır. Seher senaryo yazarlığı yaparak geçimini sağlamaktadır. Romanda Seher'in yazdığı iki senaryo verilmektedir. Senaryolarda görülen ana izlek ise aidiyetsizliktir. Senaryoların ilkinde bu aidiyetsizliğin getirisi olarak Seher, Çiğdem karakteri üzerinden içinde kadınların acı çektiği evleri yakar, diğerinde ise annesinin gidişine kendi içinde bahaneler arar. Seher'in bu senaryolarının romanda verilışı ise şöyledir:

2.3.1. Seher'in Senaryosu: Evi Yak!

Gündüz düşünün görüldüğü bir diğer roman olan Ev'de başkahraman Seher senaryo yazarlığı yapmaktadır. Yazarlığını yaptığı senaryolardan biri olan "Evi Yak"da başrol Çiğdem doğduğu evi yakar. Daha sonra kendince adalet tahsis etmek için kadınların ve çocukların acı çektiği bütün evleri yakar. Burada Seher'in yazdığı roman Seher'de arzularının bir dışavurumu ve tatmini görevini görmektedir. Seher çocukluğundan beri evsizlik hissiyle mücadele etmektedir. Kendi doğduğu evde yaşayamamış, dedesinin evini kendine ev bilmiş ama dedesi de ölünce her daim birilerinin evinde sığıntı gibi yaşamış biridir. Bu durum zamanla Seher'de öfkeye yol açmıştır. Bu sebeple gece rüyalarında evleri yakarak tatmin ettiği bilinç dışındaki evsizlik hissi daha sonra yazdığı senaryoya da Freud'un gündüz düşü temi dâhilinde açıklayabileceğimiz bir şekilde sirayet etmiştir. Seher'in yazdığı senaryodaki başkahraman Çiğdem'in yaktığı bu evlerin hususi olarak içinde kadınların ve çocukların eziyet gördüğü, acı çektiği evler olmasının sebebi ise Kader'dir. Kader, Seher'in üniversiteden arkadaşıdır. O da Seher de yaşadıkları evde acı çekerek yetişmiş çocuklar ve kadınlardır. Ki Kader yine acı çekerek ölmüş, öldürülmüştür. Bu sebeple Seher senaryosunda bilinç dışında yatan bu adaletsizlik ve acı hissine senaryosunda yer vererek kendi arzusunu doyuma ulaştırmıştır.

2.3.2. Seher'in İkinci Senaryosu

"Benzer bir konuda bir dizi yazdığınızı söylemiştiniz. Bir annenin çocuğunu neden bıraktığını anlatan." (Yıldırım, 2020: 286).

Seher'in annesi bir mecburiyetten ziyâde bir tercihten dolayı Seher'in yanında olmamıştır. Seher küçükken annesini bir kere ziyaret etmiştir. O zamanlar annesinin yanında kalacağına inanmıştır ancak bir müddet sonra annesi onu tekrar göndermiştir ve bir daha annesini hiç görmemiştir. Böylece Seher annesi tarafından ikinci kez terk edilmiştir. Seher her daim bu terk edilişi içinde taşımıştır. Kendi içinde aradığı sebepler ve tekrar tekrar dönerek yaşadığı bu duygu onun yazdığı senaryoda da kendine yer bulmuştur. Bilinç dışında yatan, annesine dair travmatik bu geçmiş kendini Seher'in senaryosunda Seher tarafından tahmin edilen çeşitli sebeplerle dillendirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NERMİN YILDIRIM’IN ROMANLARINDA RÜYALAR VE ANLATI İLİŞKİSİ

Nermin Yıldırım’ın romanlarına bakıldığında rüyaların kurguyu çeşitli açılardan etkiledikleri görülmektedir. Yazar, romanlarda rüyaları kahramanların kurgu içindeki gelişimlerine paralel olarak vermektedir. Eserlerde rüyalar kimi zaman kahramanların psikolojik altyapılarını, kimi zaman geçmişlerini; kimi zaman da travmalarını, seçimlerini, pişmanlıklarını ve kimliklerini vermektedir.

Nermin Yıldırım eserlerinde rüya unsurunun üzerinde özellikle durmuştur. Her romanda rüya unsuruna yer veren yazarın sunduğu bu rüyalar kurgunun arka yüzünü gözler önüne sermiştir. Okur, rüyalar vesilesiyle bazen görülmeyeni görür, bazen de görüleni daha iyi anlar. Bununla birlikte rüyalar aracılığıyla kahramanın konuşmadığı, anlatmadığı şeylerin açıklandığı durumlar da mevcuttur. Bu sebeple rüyalar genellikle romanda kurgunun düğümlerini çözer konumdadır.

Rüyaların anlatıya etkilerinin incelendiği bu bölümde yazarın romanlarında tespit edilen bu etkiler sınıflandırılmış ve sınıflandırmalar incelenen romanlardaki uygun örneklerle beraber açıklanmıştır. Eserlerdeki rüya-anlatı ilişkisine göre yapılan bu sınıflandırmalar ve açıklamaları şu şekildedir:

1. KARAKTERİN PSİKOLOJİSİNİ/ İÇ DÜNYASINI YANSITMA

Eserlerde rüya ve anlatı arasındaki ilişkilerde rüyaların karakterlerin psikolojisini ve iç dünyasını yansıttığı sıkça görülmektedir. Karakterlerin anlatı boyunca bir problemi vardır ve bu problem kendine rüyalarda yer bulur. Problemin kaynağı genel olarak kahramanın geçmişinde yatmaktadır. Onların geçmiş yaşamlarında belleklerinde yer edinen bu problemler bugünlerine de etki eder düzeydedir.

“Bellek geçmişteki bilgi ve deneyimleri kaydetme, saklama ve hatırlama yetisidir.” (Çalıyurt ve Abay, 1995: 261). Kahramanlar geçmiş yaşamlarında her daim ailelerinden kaynaklanan birtakım sarsıcı olaylarla karşı karşıya kalmışlardır. Onlarının yaşadıkları bu olaylar yetişkin yaşamlarında da belleklerinde hâlâ korunduğu için eserlerde melankolik bir ruh yapısı içinde oldukları görülür. *“Melankoli; yoğun bunalımın yarattığı, bireyin zamanla kendine, ait olduğu topluma ve mekânlara karşı hissettiği yabancılaşma duygusudur.”* (Çelikörs, 2019: 325). Kahramanlarda da görülen durum tam olarak budur. İncelenen bütün eserlerde kahramanlar kendilerine, yaşadıkları

hayata ve bulundukları mekânlara yabancı hâldedirler. Bu durum onların bilinçleri kadar bilinçdışlarını da etkilediğinden rüyalarında sık sık bu yabancılaşmanın ve melankolik ruh halinin etkileri ya da sebepleri görülmektedir.

İncelenen eserlerde onların belleklerinde yer edinen, bugünkü kişiliklerinin oluşumuna sebep olan, psikolojilerini ve iç dünyalarını yansıtan bu etmenlerin kaynakları ve bu kaynakların rüya vesilesiyle anlatıya etkileri şu şekildedir:

1.1. RÜYA VE ÇOCUKLUK/AİLE

Freud'a göre rüyalardaki malzeme yaşanmış şeylerin yeniden üretimidir ve bu yeniden üretilen malzeme kaynağını çocukluktan almaktadır. Eserde kahramanların belleklerinde yer edinen çocukluk yaşamları onların rüyalarına giren ve yeniden üretilen malzemedir. Anlatının bütünde verilen çocukluk yaşamları ve bu yaşamdan kaynaklanan travmalarla bir bütün içinde olan rüyalar kahramanın bir ruh çözümü niteliğindedir. Örneğin Unutma Beni Apartmanı romanındaki "Süreyya'nın Yemek Masası Rüyası"nda rüya vesilesiyle Süreyya'nın, yaşamında neden mesafeli biri olduğunun psikolojik altyapısı verilmektedir. Süreyya çocukluğu boyunca insanlarla kaçınan bir bağ kurmuştur. Bu sebeple rüyasında da bu kaçınanlığının iz düşümü görülmektedir. Rüya Süreyya'nın belleğindeki çocukluk yaşamı ve travmaları babaannesinin ona verdiği pembe org ile simgelenmiştir. Süreyya'nın yaşamak istediği hayat ise kuyruklu piyano ile simgelenmiştir. Bu simgelerle okura Süreyya'nın nasıl bir hayat yaşadığı ve nasıl bir hayat yaşamak istediğine dair görüntüler sunulmuştur. Bu rüya Süreyya'nın roman boyunca sürekli olarak insanlardan kaçınmasının ve onlarla bir bütün olamamasının krokisidir. Bununla birlikte romanda alt perdede verilen bir pişmanlık duygusu vardır. Süreyya; içinde bulunduğu durumdan, yaşadığı hayattan, yaptıklarından pişmanlık duymaktadır. Onun pişmanlığını perçinleyen şey ise hayatını değiştirememesidir. Bu pişmanlık hâli de bahsi geçen rüyada Süreyya'nın babaannesine karşı tavrı üzerinden okura sunulur.

Süreyya'nın gördüğü bu rüyalar romanın kurgusunda okurun kahramanın bilinç dışına inebilmesi, kahramanın yaşamı ve yaşamının altında yatan anlam ve arayışları daha iyi kavraması açısından önemlidir. Süreyya gördüğü her rüya ile geçmişinin yükünü omuzlarında ne derece taşıdığını okura göstermiştir. Bu şekilde okur Süreyya'nın kararlarını ve hayatını yönlendiriş biçiminin altında yatan nedenleri derinlemesine anlama fırsatı bulmuştur.

Romanlarda kronik bir melankoli vardır ve bu kronik durumun bir diğer üyesi Rüya Anlatılmaz romanındaki Eyüp karakteridir. Eyüp de çocukluk döneminde aile ortamında yaşadıklarının belleğindeki bir aktarımı olarak insanlardan uzak ve kaçınan bir tavır sergiler. Romanda verilen rüyalarda zaman, Eyüp'ün bugününden geçmişine doğru gitmektedir. Bu rüyalarda geçmişe gidilen her bir rüyada Eyüp'ün psikolojik alt yapısına biraz daha inilmiştir. Eser adından da anlaşılacağı üzere neredeyse tamamen rüyalarından oluşmaktadır. Bu oluşumdan dolayı rüyalar romanın ve kahramanın psikolojik alt yapısının yönlendiricisi konumundadır. Örneğin “Eyüp'ün Hatırlamadığı Rüya” bir yarım rüyadır. Eyüp asla rüyasının sonunu hatırlayamaz ve bu rüya mütekerrirdir. Rüya romanın başında verilmiştir. Romanın sonuna doğru gidildikçe görülen her rüya başlangıçtaki rüyayı tamamlamaya yönelik atılan bir adımdır. Çünkü rüya Eyüp'ün beş yaşlarındayken yaşadığı bir ana dayanmaktadır. Eyüp rüyalarında geçmişe doğru gittikçe rüyadaki hatırlamadığı kısma biraz daha yaklaşır. Romanın sonunda ise Eyüp'ün hatırlamadığı kısım “Eyüp'ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya” ile verilir.

Eyüp'ün melankolik yanını destekleyen diğer bir unsur ailesidir. Ailesi Eyüp'e her daim fazla ilgili davranmıştır. Ancak bu ilgi verilirken Eyüp hep kendini aile dışında kalmış olarak hisseder. Eyüp'ün gördüğü fazla ilgi romanda “Eyüp'ün Kendini Saksıda Bitki Olarak Gördüğü Rüya” ile desteklenmiştir. Herkes bir bitki olan Eyüp'e su verir ancak o bunu istememektedir. Onun aile dışında kalmışlık hissi ise “Eyüp'ün Yemek Masası Rüyası” ile tamamlanır. Masada sadece kendine tabak konmaması ve ailenin diğer üyelerinin onu görmemesi gibi unsurlarla Eyüp'teki dışlanmışlık hissi verilir. Bu açıdan rüyalar kahramanın bugününe şekillendiren çocukluk yaşamında davranışlarının ve hayata karşı tutumlarının alt metnini verir bir işlev taşır. Bununla beraber Eyüp'ün güvensizlik hissinin temeli de aile ve çocukluk yaşamına dayanır ve bu durum da romanda “Eyüp'ün Altına Yapmak Üzere Olduğu Rüya” ile temsil edilir. Bu “*rüyanın kaynağında Eyüp'ün çocuklukta ailesi ile güvenli bir bağ kuramadığının ve sadece fiziksel ihtiyaçlarının karşılandığının- ruhsal ihtiyaçlarının (örneğin onunla konuşmak gibi) karşılanmadığının da- bir göstergesidir.*” (Sönmez, 2023: 90).

Eyüp'ün aile içindeki konumunun en iyi göstergesi Eyüp'ün babası ile ilişkisinin verildiği “Eyüp'ün Babasını Gördüğü Rüya”dır. Bakıldığında romanda ailedeki çocukların içinde bir tek Eyüp'ün babası ile arası iyidir. Jung'un arketiplerinde “*olumlu olarak koruyan, cesur, bilgili ve rehberlik eden baba arketipinin olumsuz tezahürü ise*

kontrol edici ve cezalandıran bir tip olarak görülür.” (Uygur ve Mungan, 2021: 47). Burada Eyüp ve babası arasındaki ilişkiye bakıldığında babanın olumlu bir rol üstlendiği görülür. Eyüp’ün babasıyla arasındaki olumlu ilişki Eyüp’ün rüyasında düşmekten son anda babası tarafından kurtarılmasıyla birlikte karanlık ve ıssız yolda yanına babasının olduğunu fark edince kendini güvende hissetmesi şeklinde verilir. Ancak diğer iki kardeş için bakılacak olunursa baba olumsuz rolüyle ailede şiddetin başat ögesidir. Çünkü baba, ailede her daim cezalandıran ve bunu şiddete başvurarak yapan kişidir. Bununla beraber “Veysel’in Rüyası” ve “Müesser’in Rüyası” ile iki kardeşe baba tarafından sadece fiziksel değil cinsel şiddet de uygulandığı görülür. *“Bir çocuğun gelişimi çokluk babasının kendisine ilişkin görüşüne uygunluk içinde gelişir.”* (Adler, 2020: 32). Bu sebeple romanda Eyüp babasından gördüğü ilgi üzere kendini daha fazla geliştiren çocuk olmuştur. Ancak Müesser ve Veysel her daim evde fiziki ve cinsel şiddete maruz kalan çocuklar oldukları için yetişkin hayatlarında da bunun gölgesinde yaşamışlardır. Dolayısıyla romanda çocukların bu durumları temel alınarak rüyalar aracılığıyla babanın iki yüzü, yani gölgesi ve personası, okura verilir. Babanın görünen yüzü ve görünen altında yatan kişiliğinin çözümlenmesi bu rüyalar sayesinde gerçekleştirilir.

Romanda rüyalar çocukluk malzemeleriyle diğer kahramanların da psikolojik altyapılarına ışık tutmaktadır. “Veysel’in Rüyası” ve “Müesser’in Rüyası” ile aslında romanın sonunda verilecek olan gerçekliğin bir fragmanı okura sunulmuştur. Rüyalarda Veysel bir silahla, Müesser de bir kralla babası tarafından uğradığı istismarı simgeleştirmiştir. Bu simgeler vesilesiyle romanın sonunda “Eyüp’ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya” ile ortaya çıkacak gerçeğe Müesser ve Veysel’in perspektifinden bakılmıştır.

Romanda travmaların kaynağı aile ve çocukluk yaşamı olduğundan rüyalarla bu travmatik aile hayatına bir bakış sunulmuştur. Örneğin “Perihan’ın Rüyası” ile Perihan’ın roman boyunca hissedilen aşağılık kompleksinin iç yüzü verilmiştir. Adler’e göre her çocuk doğduğunda zayıf, savunmasız ve yardıma muhtaç olduğu için otomatik olarak bir aşağılık duygusu taşır. Çocuğun yaşamında aşağılık duygusu zaman içinde nötralize edilmezse bu duygu giderek kompleks halini alır (Topçu, 2018: 106). Perihan’da da aşağılık duygusu zaman içerisinde giderek kompleks halini almıştır. Bu kompleksin kaynağı olan çocukluğu ve çocukluğunda kompleksin nasıl geliştiği rüyalarında kendini gösterir. Perihan büyüdüğü ailede her bakımdan en sonuncu kişidir.

Her şeyin en kötüsü onundur ve her bakımdan aşağılanarak büyümüştür. Babası öldüğü için annesiyle beraber dayısının evinde kalır. Dayısı ve kuzeni tarafından her zaman aşağılanır ve buna annesi de dâhil olur. Perihan'ın maruz kaldığı aşağılanma, gördüğü rüyada yemek istediği baklavaların kuzeni tarafından yere çivilenmesi şeklinde verilir. Bu bakımdan rüya vesilesiyle Perihan'ın iğneleyici ve yer yer saldırgan davranışlarının altında yatan neden gösterilir.

Kahramanın psikolojik altyapısının şekillenmesinin çocukluk anılarına dayandırılması Saklı Bahçeler Haritası romanındaki Suat karakterinde de görülür. Suat'ın bütün roman boyunca psikolojisinin git gide kötüleşmesinin sebebi küçükken kardeşi Fuat'ı kuyuya iterek ölümüne sebep olmasıdır. *“Bu hazin olay Suat'ın karakterini biçimlendirmiştir. Hayattan bir beklentisi olmayan pasif bir karakter olan Suat, zihinsel ve ruhsal kayboluşunun çıkış yolunu çoğu zaman hayalinde var ettiği Behiye'de bulmuştur.”* (Demirkıran ve Gürbüz, 2023: 30). Behiye, Suat'ın gerçeklerden kaçtığı bir gündüz düşüdür. Onun bu gündüz düşünü oluşturmasının temelinde ise kardeşini küçükken kuyuya itmesi yatmaktadır. Suat'ın psikolojisinin hem Suat hem Behiye üzerinden verilmesi sebebiyle eserde kuyu motifi sık sık geçmektedir ve bu durum kendine *“Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya”*da yer bulur. Behiye bu rüyasında Fuad'ın kuyuya düşerek öldüğünü görmüştür. Bir motif olarak ele alındığında kuyu; su kaynağı olma, ceza aracı olarak kullanılma, karanlık duygu ve düşüncelere ev sahipliği yapma gibi işlevlerle kültürümüzde yer alır (Işık, 2020: 295-296). Kuyu motifinin üstlendiği bu ceza aracı olarak kullanılma işlevi Suat'ın gündüz düşlerinde de kendine yer bulur. Suat sevdiği şairin katillerini hayallerinde yakalar ve bir kuyuda onları cezalandırır. Dolayısıyla romanda verilen bu rüya ve gündüz düşü Suat'ın çocukluk yaşamının psikolojik altyapısını verir. Romanda Suat'ın kardeşinden dolayı duyduğu pişmanlık hissi Behiye'nin rüyasına ve kuyu motifine yüklenir.

Yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü üzere romanlarda kurgunun önyüzünde verilen kahramanın ruhsal durumunun ardında her daim çocukluk yaşamları yatmaktadır. Çünkü romanlarda rüyalar genel itibarıyla yaşamın geçmiş dönemlerinden kalma bir travmanın bilinç düzeyine ulaşması şeklinde görülür. Onların çocukluklarını geçirdikleri çalkantılı aile ortamları belleklerinde travma şeklinde yer edinerek romanın kurgusunun zeminini oluşturur. Romanlarda kahramanın yolculuğu, çocukluk yaşamının yer aldığı bu zemin üzerine kurulmuştur. Onların bu zemin üzerindeki yolculukları bugünlerinde taşıdıkları melankolik psikolojinin yaratıcısıdır.

1.2. RÜYA VE ARZU GİDERME

Freud’a göre rüyalar bilinç dışında bastırılmış bir arzunun kılık değiştirerek bilinç düzeyine ulaşmış halidir. Rüyalarda bilinç dışındaki bu arzular bilinç düzeyine geldiklerine kişide bir doyum oluşur. Eserlerde kahramanların rüyalarının bir işlevi de onların bilinçdışlarındaki arzularını doyuma ulaştırmalarıdır. Kahramanlar rüyaları sayesinde eserde kendi içlerinde gerçekleştirmek istedikleri lâkin yapamadıkları şeyleri gerçekleştirirler. Böylece rüyaları onların psikolojilerinde arzu giderici bir işlev kazanır.

Eserlerde rüyaların arzu giderme işlevine bir örnek olarak Unutma Dersleri romanı verilebilir. Romanda Feribe; babasını annesini aldattığı için, annesini intihar ettiği için, kendisini de babası gibi eşini aldattığı için affedememektedir. Bu yüzden mâzisini sildirmek için gittiği MİM’de ona suni yollardan rüya gördürülür. “Feribe’nin Suni Rüyası”nda Feribe annesi ve babasıyla yıllardır kendi içinde sürdürdüğü hesaplaşmayı yapma imkânı bulur. Bununla birlikte rüyada annesi ve babası Feribe’ye defaatle kendini affetmesini söylerler. Böylece Feribe, annesi ve babasıyla beraber kendini de affederek bilinç dışı arzularını doyuma ulaştırır. Bu arzu giderme sayesinde rüya, romanda kişinin kendiliğini kabulünde ve kendiyle barışması noktasında mentor rolü üstlenir.

Arzu gidermenin bir diğer örneği olan Ev romanında Seher tüm çocukluğunu evsizlik ve ailesizlik hissiyle geçirmiştir. Bu sebeple çocukluğundan beri belleğini işgal eden ailesizlik hissi doğrultusunda rüyalarında evleri yakmaktadır. Romanda “Seher’in Ev Yaktığı Rüya”da Seher bir evi yaktığı görülür. Bununla beraber “Seher’in Paradise’ı Yaktığı Rüya”da ise Seher daha evvel çalıştığı ve içinde en yakın arkadaşının öldürüldüğü Paradise’ı yakmaktadır. Romanda Seher ona verilmeyen aileye ve eve kinlidir. Ayrıca Paradise’a karşı da en yakın arkadaşı patronu tarafından öldürüldüğü için bir kin taşımaktadır. Bu sebeple rüyalarında evleri ve Paradise’ı yakarak kendince içindeki kinini doyuma ulaştırmaya çalışır. Aslında Seher buraları yakarak kendince geçmişinden intikam alır. Dolayısıyla bahsi geçen bu rüyalar romanda bir nevi intikam işlevi kazanır. Rüya, romanda Seher’e verilmeyenlerin ve ondan alınanların cezasının kesildiği mekanizmadır.

Eserlerde rüyalarla beraber gündüz düşlerinde de bir arzu giderme söz konusudur. Freud’a göre gündüz düşlerinin de arzu giderici işlevi vardır. İncelenen eserlerde Unutma Beni Apartmanı, Saklı Bahçeler Haritası ve Ev romanlarında

kahramanların kurdukları hayaller ve yazdıkları eserler birer gündüz düşü olarak onların kendi bilinç dışlarındaki arzuları giderdikleri kanallardır. Burada kahramanlar kimi zaman kendi gerçeklerinden kaçmak için, kimi zaman kendi gerçeklerini yansıttıkları için, kimi zaman da içlerindeki dürtülerin tatmini için düşlemelerde bulunurlar. Örneğin Saklı Bahçeler Haritası adlı romanda “Suat’ın Gündüz Düşleri”nde Suat içinde sıkışıp kaldığı hayattan bir kaçış yolu olarak düşlemelere başvurur. Burada kendi içinde doyuma ulaştıramadığı sevgi duygusu ya da hayatta bir rolü olması gibi arzularına bir doyum arar. Bu açıdan onun bu düşlemesi romanda ruhundaki dolmayan boşlukları doldurma çabasıdır.

Unutma Beni Apartmanı romanında “Süreyya’nın Romanı: Roman-tik Tren”de Süreyya kendi psikolojik yapısındaki ve hayatındaki eksiklikleri, yanlışları Çiğdem karakteri üzerinden yeniden kurgular. Böylece romandaki bu düşlemeler kahramanın kendini yeniden üretimidir. Bununla birlikte Ev romanında “Seher’in Senaryosu: Evi Yak!”da Seher, her daim eksikliğini çektiği ev ve aile olgusunu evleri yakan bir karakter üzerinden yeniden işler. Böylece rüyalarında olduğu gibi düşlemesinde de ailesizlik ve evsizlik hissinin intikamını alarak bilinç dışındaki bastırılmış arzusunu doyuma ulaştırır.

Görüldüğü üzere eserlerde rüyalar ve düşlemeler kahramanlar için bir arzu doyum ve bilinç dışı dürtülerinin bir boşaltım aracıdır. Kahramanların psikolojik temellerindeki itici güç konumunda olan geçmiş yaşamlarındaki aksaklıklar düşlerde ve düşlemelerde taşıdıkları arzu giderici işlevlerle romanın kurgusunda yer alarak okura kahramanın bugününün altyapısını yansıtır. Böylece okur düşler vesilesiyle kahramanın psikolojisinin ve benliğinin derinini görme fırsatı yakalar.

1.3. RUHSAL YAPIYI TEMİZLEYEN RÜYALAR

Eserlerde rüyaların üstlendiği işlevlerden olan ruhsal yapıyı temizlemede kahramanlar gördükleri rüyalarla ve düşmeleriyle ruhlarını ve psikolojilerini arındırmaktadırlar ki Freud’a göre de rüyanın işlevi ruhsal yapıyı temizlemek, derleyip toplamaktır. Üstlenilen bu işlevle, rüyalar ve düşlemeler kahramanlarda bir nevi tedavi görevini üstlenir. Kahramanlar bu tip rüyaları ve düşmeleriyle ruhlarını ve psikolojilerini iyileştirirler. Örneğin Unutma Dersleri romanında “Feribe’nin Suni Rüyası”nda Feribe, annesinin intiharını, babasının annesini aldatmasını ve kendisinin de babası gibi eşini aldatmasını affedememektedir. Görünüşte Feribe sevgilisinden ayrıldığı için aşk acısı çekmektedir. Bu sebeple mâzisini silmek için MİM’de destek

almaya başlar. Ancak her ne kadar Feribe MİM’e aşk acısı için gitse de onun asıl acısı affedememesidir. Onun annesini, babasını ve kendisini affedememesi sevgilisine duyduğu ayrılık acısının arkasına gizlenmiş haldedir. Bu sebeple MİM’de kendisine gördürülen suni rüya ile annesiyle ve babasıyla görüşme imkânı elde eder. Rüyasında sık sık affettiğini tekrar eder. Feribe’nin bu tekrarlarının her biri onun ruhsal ve psikolojik yapısını temizlemek adına attığı bir adımdır. Bu sebeple burada rüya romanda kahramanın kendiyi ve geçmişiyle yüzleşmesi için gerekli ortamı sunan bir araç olmakla beraber kahramanın tedavi yöntemi olma görevini üstlenmiştir.

Romanlarda rüyalarla beraber düşlemeler de ruhsal yapıyı temizler niteliktedir. Unutma Beni Apartmanı’nda Süreyya yazdığı romanlar ile ve Ev romanında da Seher karakteri yazdığı senaryolar ile kendi ruhsal yapılarını temizler.

Bir filozof olan Aristo, hocası Platon’un sanatçının kişiyi gerçeklikten uzaklaştırdığına, yalan ve sahte bilgiler sunan bir varlık olduğuna dair görüşlerini reddederek sanatçının yansıttığı şeylerle arınma sağladığını belirtir. Aristo’ya göre sanat kişinin ruhunun arınma (katharsis) vazifesini gören bir yapıdır. Buna göre bir sanat ürününe maruz kalan kişi bir bakıma psikolojik bir terapiden geçer (Kolcu, 2019: 27-28). Bununla birlikte Freud da Sanat ve Edebiyat adlı kitabında yaratıcı yazarlar ve gündüz düşlerine değinerek yazarın ortaya koyduğu ürünün bir gündüz düşü olduğunu ve temelinde arzu gidermenin yattığını belirtmiştir (Freud, 1999: 125-130). Sanatçı kendi bilinç dışındaki aruzlarını bir sanat eserinde doyuma ulaştırır ve böylece kendi arınmasını gerçekleştirmiş, ruhsal yapısını temizlemiş olur. Burada da “Süreyya’nın Romanı: Roman-tik Tren”de Süreyya kendini ve çevresindeki insanları romanına dâhil eder. Romanda Çiğdem karakterinin sorunlu aile yapısı, gelecek kaygısı ve çocuğundan vazgeçiş gibi hususlar Süreyya’nın hayatıyla bağdaşıklık göstermektedir. Bu sebeple Süreyya’nın, romanında bu konuları işlemesi kendi ruhundaki yaraları ve pişmanlıkları arındırmaya yöneliktir. Bununla birlikte “Süreyya’nın Diğer Romanı”nda Süreyya cambaz olan Kasım karakteri üzerinden kendi korkularını ve pişmanlıklarını alt metin olarak ele alır. Bu sebeple romanda Kasım, Süreyya’nın bu duygularını arındırdığı mekanizmadır.

Ruhsal yapının temizlendiği bir başka roman olan Ev’de Seher yazdığı senaryo üzerinden kendi ruhundaki yaralara değinir. Kendi hayatında ev ve aile olgusundan uzak yaşadığı için içinde acıyla beraber gizli bir öfke vardır. Bu öfkenin getirisi olarak Seher,

içinde aile olarak hissedemediği o evlere ceza vermek ister. Böylece öfkesini ve acısını ve vereceği cezayı senaryolarına yansıtarak ruhunu arındırır.

Seher'in senaryolarından ilki olan "Evi Yak!"da Çiğdem karakteri önce kendi evini, sonra da içinde kadınların ve çocukların acı çektiği evleri yakmaktadır. Seher çocukluğunda kaldığı evlerde fiziksel olarak acı çekmese de ruhsal olarak acı çekmiş bir kişidir. Bu sebeple içindeki acısını Çiğdem karakteri vesilesiyle evleri yakarak yansıtır. Bununla beraber "Seher'in İkinci Senaryosu"nda yine çocuğunu bırakan bir anneye değinilir. Seher de gerçek hayatında annesi tarafından terk edilmiş bir çocuktur. Bu sebeple kendi terk edilmesini senaryosuna yansıtır. Romandaki senaryolar bu açıdan bakıldığında Seher'in iç dünyasının, hayal kırıklıklarının birer açılımıdır.

Romanlarda kahramanların bir problemi vardır. Bu problemler onların ruhlarında yaralar açmıştır ve yetişkin yaşamlarını bu yaralar yönetmektedir. Bu sebeple kahramanlar düşleri ve düşlemelerinde bu yaraları konu edinen şeyler işlerler. Böylece romanlarda kahramanların düşleri ve düşlemeleri onların ruhlarındaki acıyı yönlendirebilecekleri birer kaynak halini alır. Kahramanlar bu yönlendirmelerle kendi 'katharsis'lerini sağlayarak ruhsal yapılarını arındırırlar.

1.4. RÜYA VE DİRENİŞ

İncelenen eserlerde rüyaların kahramanın psikolojisine ışık tuttuğu bir diğer konu da direniştir. Bu direniş olgusu Misafir romanındaki Rikkat karakteriyle rüyalara taşınmıştır. Rikkat rüyalarında sürekli olarak düştüğünü görmektedir. Adler'e göre rüyalarda düşme, ayakta kalma kaygısının bir göstergesidir. Esere bakıldığında Rikkat'in hayatı kendi yönlendirmeleriyle gelişmemiştir. O, babası için hemşire olmuş, ailesinden çekindiği için sevdiği kişiyle olamamış ve sonunda yalnız kalmıştır. Etrafında onu ister istemez yönlendiren herkes hayatını kurmuşken Rikkat kendi yalnızlığıyla baş başa kalmıştır. Bunun bir izdüşümü olarak son zamanlarda evde annesinin ruhuyla konuşmaktadır. İşyerinde ise birtakım dâhil olmak istemediği durumlar vardır. İşte Rikkat tüm bunlara karşılık olarak hayatta kalma çabası göstermektedir. Onun bu çabası kendisine rüyalarında da yer bulur. Bu sebeple romanda Rikkat'in düşme rüyaları onun hayata karşı direnişinin temsilcisidir.

1.5. RÜYA VE İNSANLARDAN KAÇIŞ/ İÇE KAPANMA

Romanlarda kahramanların melankolik ruh halleri sosyal hayatlarında insanlardan kaçış ve içe kapanıklık şeklinde karşılık bulur. Kahramanlarda çalkantılı

aile hayatları ve çocukluk yaşamlarının getirisi olarak bağlanma problemleri gözlenmektedir. Bu kaçınan bağlanmalar onların insanlarla ilişkilerini de etkiler boyutta olduğu için kahramanlar içe kapanık ve sosyal ilişkilerini minimum düzeyde tutar halledirler. Romanlardaki bazı rüyalar ise onların kaçınanlıklarının sembolü niteliğindedir.

Örneğin Süreyya'nın hayatına giren hemen herkesten kaçışının işlendiği Unutma Beni Apartmanı romanı tamamen insanlardan kaçış üzerine kurulmuştur. Süreyya roman boyunca çocuğu dâhil olmak üzere duygusal bağ kurma ihtimali olan herkesten kaçmıştır. Onun bu kaçma durumu “Süreyya'nın Rüyalarının Diğer İçerikleri”nde kesekâğıtlı insanlar tarafından kovalanmasıyla verilir. Bu bakımdan rüya Süreyya'nın içindeki kaçışın temsilcisidir. Rüyada insanların kafasında kesekâğıdı olması ise kovalayan kişinin kim olduğunun bir önemi olmamasındadır. Süreyya kim olduğu fark etmeksizin herkesten duygusal olarak kaçır. Onun bu kaçış psikolojisi rüyalarıyla desteklenir.

Kaçış dürtüsünün bir diğer temsilcisi ise Rüyalar Anlatılmaz romanındaki Eyüp karakteridir. Eyüp'ün insanlardan kaçışı ve içe kapanıklığı evvela ailesinde başlamıştır. Eyüp zamanla ailesinden hem ruhen hem fiziken uzaklaşmıştır. Romanda “Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya”da Eyüp'ün aile üyeleriyle arasındaki manevi uzaklığın bir tablosu çizilmiştir. Rüyada Eyüp ağabeyine yakalandığında ona gitmek istese de aralarına örülen duvarlar sebebiyle gidemez. Dolayısıyla bu rüya Eyüp'ün mesafeli yapısının nerede başladığının cevabını verir. Eyüp'ün mesafeli yapısının nedeni ise “Eyüp'ün Yemek Masası Rüyası” ile verilmiştir. Rüyada masaya Eyüp için bir tabak konulmaması ve kimsenin Eyüp'le ilgilenmemesi Eyüp'ün aile içinde nasıl hissettiğini gösterir. Bu sebeple Eyüp'ün bu rüyası asıl mesafenin aile üyeleri tarafından Eyüp'e karşı konulduğunun açıklayıcısıdır. Böylece rüyalar romanda Eyüp'ün kaçınanlığının bir krokisini çizer. Kurgu dâhilinde rüyalar vesilesiyle Eyüp'ün neden içe kapanık biri olduğunun, bu içe kapanıklığı neyin başlattığının açıklamaları yapılır.

Eyüp'ün insanlardan kaçışının ve içe kapanıklığının onda nasıl bir seyirde izlediğinin tanımını ise “Eyüp'ün Kürk Mantolu Madonna Rüyası” yapar. Rüyada Maria Puder, Eyüp'ün hayatındaki sevdiği insanların temsilidir. Eyüp rüyasında Maria Puder'den kaçmaktadır. Onun bu kaçışı gerçek hayatının izdüşümüdür. Çünkü o, gerçek hayatta da onu seven insanların ona kucak açacağını bildiği halde onlardan kaçmaktadır.

Eyüp'teki kaçınanlığın seyri bir de “Eyüp’ün Kendini Hamile Olarak Gördüğü Rüya”da çizilir. Eyüp bağlanma problemleri ve duygusal kaçınanlığı sebebiyle bir çocuğu olmasını istemediğinden karısı kürtaj olur ve Eyüp, rüyasında kendini hamile olarak görür. Her ne kadar Eyüp’ün kaçınan kişiliği ve bağlanma problemleri onun baba olmasına engel bir durum olarak görülse de onun baba olmaktan kaçınma durumunun temelinde yatan sebep bilinç dışında babasının nasıl biri olduğuydu yani babasının gölgesiyle tanışmış olmasındandır. Çünkü hatırlamadığı yarım rüyasından da anlaşılacağı gibi bilinç dışında aslında babasının nasıl biri olduğunu bilir. O, babalık tanımıyla ilk defa kendi babasında tanışır ve babalığın tanımı onda biraz farklı gelişir. Bu sebeple kendini bu tanıma sokmaz istemez.

Romanlardaki kahramanların kaçınan ruh halleri rüyalarla birlikte daha net bir şekilde ortaya konulmaktadır. Rüyalar kahramanların içe kapanık ruh hallerini sebep-sonuç dairesi içinde açıklar. Kahramanların geçmişlerine giden ve geçmişlerinden bugünlerine doğru uzanan bir çizgide hareket eden rüyalar kahramanların kaçış psikolojilerinin izleklerini sunar.

1.6. RÜYA VE SUÇLULUK DUYGUSU

Psikanalitik olarak egonun süperego tarafından yargılanışından kaynaklanan suçluluk duygusu bireysel bir oluşumdur. Bize üzüntü veren herhangi bir durumda bizim de sorumluluğumuz varsa ve bu üzüntü veren olumsuz durumun düzelmesi için bir şey yapmıyorsak suçluluk duyarız (Örs Gevrekci ve Çırakoğlu, 2017: 90).

İncelenen eserlerde kahramanlar hayatlarında çalkantılı çocukluk yaşamlarının ekseninde kararlar aldıkları ve hayatlarını bu kararlarla geliştirerek yaşadıkları için onların bu davranış biçimleri ve kararları geride birtakım pişmanlıklar bırakmıştır. Kahramanlarda eser boyunca bu pişmanlıklarının izi olarak suçluluk duygusu görülmektedir. Suçluluk duygusu kahramanların hayatlarının geneline yayılan bir olgu olduğundan bu durum bilinçdışlarının etkisiyle onların rüyalarına da yansımıştır.

Suçluluk duygusunun ve pişmanlığın baskın hissedildiği eser örneklerinden biri olan Unutma Dersleri’nde Feribe, babasının yaptığı gibi eşini aldattığı için roman boyunca suçluluk duymakta ve kendini affedememektedir. Başlangıçta aşk acısı için gittiği MİM’de seanslar ilerledikçe temelde suçluluk duyduğu ortaya çıkar. Eserde “Feribe’nin Suni Rüyası” ile Feribe’nin suçluluk duygusu net bir şekilde okura sunulur. Bu bakımdan rüya Feribe’nin Mim’e gelişinin altında yatan sebebin açığa çıktığı

kısımdır. Çünkü bu rüyada annesi Feribe'ye kendini affetmesini söyler ve Feribe rüyada defaatle kendini affettiğini tekrar eder. Bu rüya sayesinde Feribe'nin suçluluk duygusu verilir ve bu duygudan arınması sağlanır.

Romanda suçluluk duygusu taşıyan diğer bir kişi olan Gönül Hemşire de hemşirelik yaparken yasadışı yollarla bir çocuğu evlatlık vermiştir. Bu sebeple rüyalarında sık sık bebeğin eziyet çektiğini ve annenin bebeğini aradığını görür. Romanda Gönül Hemşire'nin hikâyesine fazla yer verilmediği için rüyası onu MİM'e getiren bu vicdan azabının derinliğine inildiği kısımdır.

Eserlerdeki suçluluk duygusuna örnek verilebilecek diğer bir roman olan Dokunmadan'da Adalet, küçükken Mahsun'un oyuncağını zorla aldığı için pişmanlık duymaktadır. Çünkü hayatında ters giden her şeyin başlatıcısının Mahsun'un oyuncağını alması olduğuna inanır. Bu sebeple rüyalarında sık sık Mahsun'un onu boğduğunu görür. Bununla beraber babasının eşcinsel ilişkisini açık ettiği için ailesinde bir yıkıma yol açmış olan Adalet bu durumla da rüyalarında karşılaşmaktadır. “Adaletin Yusuf’u Gördüğü Rüya”da annesi Adalet’e “Neden Yaptın?” diyerek babasını açık etmesinin hesabını sormaktadır. Bu bakımdan Adalet kendi vicdanının sesi olarak rüyalarında kendini cezalandırmakta ve yaptıklarına dair hesaplar sormaktadır. Roman genelinde Adalet'in vicdanının ve yaptıklarından duyduğu suçluluğun en net yansıtıcısı rüyalarıdır. Bu bakımdan rüyalar romanda Adalet'in vicdanı olarak görev alırlar. Ayrıca rüyalar onun bu hatalarından ötürü cezalandırıldığı, kendini hesaba çektiği mekanizmalardır.

Verilen eserlere ek olarak Saklı Bahçeler Haritası'nda Suat'ın kardeşi Fuad'ı kuyuya iterek ölümüne sebep olmasından dolayı duyduğu suçluluk bütün roman boyunca alt metinde işlenmiştir. Bu suçluluk duygusunun yansıtıcısı olarak romanda sık kullanılan “kuyu” imgesi “Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya”da da yer almıştır. Romanda Behiye Suat'ın bir hayali, hatta gündüz düşüdür. Suat'ın düşlemesi olan Behiye bu rüyayı görmesinin ardından Suat'a bir suçlu olmadığına dair telkinlerde bulunur. Bu sebeple romanda hem bu rüya hem de Behiye, Suat'ın suçluluk duygusunun aynası ve yatıştırıcısı konumundadır.

Unutma Beni Apartmanı (Süreyya) ve Rüyalar Anlatılmaz (Eyüp) romanlarında ise kahramanlar hayatlarına dair yaptıkları tercihlerden pişmanlık duymaktadırlar. Kahramanlar çocukluklarındaki aile yaşamları yüzünde git gide içlerine kapanık,

insanlardan ve aile üyelerinden uzak bir şekilde yaşar haldedirler. Örneğin Süreyya çocukken terk edilmesi ve babaannesinin sert biri olması sebebiyle bağlanma problemleri çeker ve babaannesini, sevgilisini, çocuğunu terk eder. Ancak verdiği kararlarla yürüdüğü bu yoldan emin olamayan ve içten içe pişmanlık duyar. Süreyya'nın bu pişmanlık hissi romanda okura “Süreyya'nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kazım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya” ile verilir. Bir ipin üzerinde düşme ihtimaline karşın kendi sonuna yürüyen Süreyya'nın yürüdüğü ip, hayatını temsil eder. Süreyya bu ipte artık ne olursa olsun yolun sonuna kadar yürümesi gerektiğini belirtir. Bu durum Süreyya pişman olsa da bu şekilde devam edeceğinin temsilidir. Seçimleri dolayısıyla hayatında yalnız oluşu rüyasında da yalnız olduğunu vurgulamasıyla verilir.

Bir diğer örnek olarak Eyüp ise aile içinde dışlanmış hissettiğinden zamanla ailesinden ve buna mukâbil etrafındaki insanlardan fiziken ya da ruhen uzaklaşır. Bunun bir temsili olarak “Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya” romanda verilir. Rüya ağabeyiyle arasında beliren duvar Eyüp'ün ailesiyle arasındaki mesafenin temsilidir. Rüya vesilesiyle Eyüp'ün mesafeli halinden pişman olduğu anlaşılır. O içten içe ailesini özler. Onun bu özlemini de romanda “Eyüp'ün Ablasıyla Sinemada İzlediği Film Gördüğü Rüya” ile verilir. Bununla beraber iki romanda da kahramanlar rüyalarından önce ya da sonra pişmanlıklarını dile getirirler. Bu açıdan rüyalar romanda kahramanların pişmanlıklarını dile getirmeleri için birer vesile aracı olmakla birlikte pişmanlık duygularının ve pişmanlıklarını değiştirememelerinden kaynaklanan suçluluk duygularının psikolojik derinliğini gözler önüne serer.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi romanlarda rüyalar genel itibariyle yaşamın geçmiş dönemlerinden kalma bir travmanın bilinç düzeyine ulaşması şeklinde görülürler. Kahramanlar hayatlarındaki seçimleri ve onlara sunulan çocukluk yaşamları sebebiyle belleklerinde barınan travmatik durumları rüyalarına da taşırlar. Onlar bilinç dışlarındaki bu durumlar yüzünden hayatlarını yaşayış şekillerinin ve seçimlerinin getirisi olarak suçluluk duygusu ekseninde rüyalar görürler. İşte bu noktada rüya, bu duygunun derinine inen olayların perdesinde kimi zaman kahramanın kendini sorguladığı, kimi zaman cezalandırdığı kimi zaman da içindeki suçluluğa dair duygu yoğunluğunu nötralize ettiği birer aygıt konumundadır.

2. ZAMANSAL GEÇİŞ ARACI OLARAK KULLANIM

Eserlerde rüyaların anlatıya etki ettiği diğer bir unsur bazı rüyaların zamansal geçiş aracı görevi görmesidir. Rüyaların bu etkisiyle romanlarda karakterler rüyaları vesilesiyle geçmişlerine ve çocukluklarına inebilmektedir. Bununla beraber kahramanların bilinç dışlarından bilinçlerine doğru hareket eden olguların kaynağını kahramanların yaşadığı son günden aldığı da görülmektedir. Rüyalara taşınan son gün olgusu sayesinde kahramanın geçmişi, çocukluğu ve travmaları bu son gün olgusunun örtüsü altında simgesel bir anlatımla okura sunulmuştur.

Romanlarda, bahsi geçen rüya ve zaman arasındaki ilişki şu şekildedir:

2.1. RÜYA VE SON GÜN

Sigmund Freud'a göre rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih eder. Kişinin uyku esnasında bilinç dışından bilincine doğru hareket eden olguların itkisi son günün olaylarıdır. Bu sebeple bu son güne dair itki konumuna gelen unsurlar kendilerine rüyalarda yer bulabilirler.

İncelenen eserlerde son günün itkisi üzere görülen rüyalar bulunmaktadır ve bu rüyalar bazen Jung'un tasnifine göre küçük rüya statüsünde kalırlar. Örneğin Dokunmadan romanında “Adaletin Bir Gencin Öldürüldüğünü Gördüğü Rüya” ve “Adaletin Feraye'yi Öldürdüğü Rüya” sadece Adalet'in rüyayı görmeden önceki gün gezdiği yerlerde aklına gelen gazete haberlerinin bir yansımasından ibarettir.

Saklı Bahçeler Haritası romanındaki “Behiye'nin Kornelia'nın Yandığını Gördüğü Rüya” da küçük rüya statüsüne girer düzeydedir. Çünkü rüya gören Behiye, rüyayı görmeden önceki gün Kornelia konuşur ve konuşmada Kornelia'nın gettoya gitmesinden duyduğu endişeyi dile getirir. Onun son güne dair bu konuşması ve korkusu ise rüyasında kendine yer bulur.

Son günün itkisi konumundaki rüyaların geçmiş yaşamla birleşerek kahramanın travmalarına yahut psikolojik durumuna ışık tuttuğu durumlar da romanlarda görülmektedir. Örneğin Ev romanında “Seher'in Yeniden Ortaya Çıkan Rüyaları” onu çocukluğunun travmalarına götürür. Çünkü Seher çocukluğunu evsizlik ve ailesizlik hissiyle yaşayarak, bu hisle mücadele ederek geçirdiği için rüyalarında bu hissin ve çocukluğun acısını çıkarırcasına evler yakmaktadır. Seher'in bu travmatik rüyalarını tetikleyen son günün olayı ise başrolünün içinde kadınların ve çocukların acı çektiği evleri yaktığı bir senaryo olan “Evi Yak!”ı yazmasıdır.

Bunlara ek olarak Unutma Beni Apartmanı romanında “Süreyya’nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kazım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya” ise itkisi son gün olan ve kahramanın psikolojik durumunu su yüzüne çıkaran bir rüyadır. Bu rüya sayesinde romanda Süreyya’nın kaçınan ruh halinin getiririsi olarak insanları terk etmesinden ve bu yüzden etrafında kimsenin kalmamasından dolayı alttan alta duyduğu pişmanlık, Süreyya’nın rüyayı görmeden önceki gün yazdığı romandaki cambaz başkahraman üzerinden verilir. Böylece okur, rüya sayesinde Süreyya’nın psikolojik durumunun ne düzeyde olduğunu ve yaşadığı hayatın onun psikolojisini nasıl etkilediğini görür.

Romanlarda son günün izlenimlerini taşıyan rüyalar sıkça görülür. Bu rüyalar bazen sadece son günün basit bir izlenimiyken ve bazen de kahramana dair daha fazla bilgiyi okura sezdirenen bir araçtır. Rüyalarda son gün rüyanın görünür içeriğini büyük ölçüde etkilemektedir. Kahramanın bahsi geçen psikolojik durumu yahut travmalarına ait mesajlar rüyalarda son gün itkilerinin simgeleştirilmesiyle verilir.

2.2. RÜYA VE GEÇMİŞİN AKTARIMI

Rüyanın içeriğini oluşturan ve kaynağını çocukluktan alan malzeme, çocuklukla beraber yaşamın her hangi bir dönemini kendine kaynak seçmiş olabilir. İncelenen eserlerde de kanyağını geçmişten alan rüyalarda durum bu şekildedir. Lâkin ister çocukluk olsun, ister son gün olsun, ister yaşamın geçmiş herhangi başka bir döneminden olsun rüyaların beslendiği bu kaynak bize kahramanın yaşamıyla ve hâlihazırda bulunduğu psikolojiyle ilgili pek çok veri sağlar.

Örneğin Saklı Bahçeler Haritası romanında “Rıdvan’ın Kendini Nazım’ın Muayenehanesinde Gördüğü Rüya” ile kurguda Rıdvan’ın geçmişi ve psikolojik durumu verilir. Rıdvan annesi ve kardeşini depremde kaybetmiştir. Ne kadar çabalasa da onları enkazın altından çıkaramamıştır. Bu sebeple onun rüyası okura annesi ve kardeşinin ölümünden kaynaklanan travmatik geçmişi hakkında bilgi verir. Ayrıca okur bu rüya sayesinde Rıdvan’ın bu travmasının hâlâ daha hayatını ve psikolojisini etkilediğini görür.

3. SEMBOLİK ANLATIMI GÜÇLENDİRME

Eserlerde rüya ve anlatı arasındaki ilişkinin bir başka boyutu, romanda rüyaların sembolik anlatımı güçlendirdiği durumların bulunmasıdır. Roman boyunca kurguya hâkim olan bir alt metin vardır ve bazı rüyaların bu alt metni daha evvelden okura sunduğu görülmektedir. Bu sunuş sayesinde romana hâkim olan alt metin, kurgunun

devamında kahramanların bugünkü kişiliklerinin ve romandaki anlatı unsurlarının destekçisi olmuştur. Bu durum romanlarda şu şekilde görülür:

3.1. SONUN HABERCİSİ RÜYALAR

İncelenen romanlarda her metnin altında yatan bir problem vardır. Romanlarda bazen bu problem romanın başında okura verilir ve kurgu bunun üzerinde işler. Ancak bu, Rüyalarda Anlatılmaz romanı için geçerli değildir. Eserde başlangıçta verilen problem Eyüp'ün ortadan kaybolmasıdır. Ancak asıl problem Eyüp'ün rüyalarıyla açığa çıkan, babasının ablası ve ağabeyine küçük yaşta uyguladığı cinsel şiddetle birlikte babasının evde kardeşleri tarafından öldürülmesidir. Romanda sonda verilen bu gerçekliğin bir kısmı aslında daha romanın ortasında “Veysel'in Rüyası” ve “Müesser'in Rüyası” ile okura sezdirilir. Çünkü Veysel rüyasında kendine doğru gelip giden bir silah görmektedir ve bunun karşısında hiçbir şey yapamamaktadır. Müesser ise rüyasında ormandaki bir krala arkasındaki şeftali ağacından bir şeftali verir ve kral şeftaliyi yedikçe ondan tiksindir. Romanda, sonunda verilecek olan gerçek problem, romanın ortalarında bahsi geçen rüyalarda sembolik bir anlatımla okura sunulur. Bu açıdan bu iki rüya aslında sonun ve asıl sorunun habercisi niteliğindedir.

4. ÖNSEZİ/ KEHANET GERİLİM UNSURU OLMA

Anlatı ve rüya ilişkisinin bir diğer unsuru ise rüyaların kahramanların geleceğe dair haberler aldığı bir araç konumunda olmasıdır. Bu durum anlatıda şu şekilde görülür:

4.1. RÜYA VE KEHANET

Romanlarda rüyalar yüksek oranda geçmişin taşıyıcısıdır. Ancak Misafir romanındaki “Rikkat'in Annesinin Rikkat'in Doğumunu Gördüğü Rüya” ile rüyanın geçmişin taşıyıcısı olma işlevine yeni bir boyut kazandırılır. Rüyada Rikkat'in annesi hamile olduğunu ve kızı olacağını bir rüya ile öğrenir. Dolayısıyla bu rüya ile rüyalara gelecekte haber verme işlevi yüklenir. Rüyayı gören kişi Rikkat'in annesidir ve Rikkat'in annesi şifacıdır. Bu sebeple onun bu şifacı ve uhrevi yönü vesilesiyle bu tip kehanet unsuru taşıyan bir rüya görmesi onun şifacı kişiliğinin pekiştiricisi olmuştur. Dolayısıyla bu açıdan romandaki bu rüya hem gelecekte haber vermiş hem de kahramanın kimliğini pekiştirmiştir.

5. ANLATIMDA YOL GÖSTERİCİ İŞLEV ÜSTLENME

Anlatı ve rüya ilişkisinin son unsuru ise rüyaların yüklendiği yol gösterici işlevdir. Rüyalar romanda bu işlevi üstlenerek kahramanın hayatını yönlendiren bir konuma ulaşmıştır. Bu durum anlatıda şu şekilde görülür:

5.1. RÜYA VE SORUNLARLA MÜCADELE

Romanlarda kahramanların rüyalar vesilesiyle sorunlarını çözüme kavuşturduğu da görülmektedir. Örneğin Unutma Dersleri romanında Feribe MİM’de kendisine gördürülen suni rüya ile affa kavuşur. Babasını, annesini ve kendini affedemeyen Feribe, rüyasında annesiyle babasıyla konuşur. Rüyada babası ve annesi ona kendisini affetmesini söyler. Feribe de pek çok kez kenmdini affettiğini tekrar eder. Bu sayede anne babasını ve kendini affetmeyi başarır. Bu açıdan Feribe’nin bu rüyası romanda kahramanın sorunlarıyla mücadele ettiği bir mekanizma görevindedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2011 yılında yayın hayatına başlayan Nermin Yıldırım yayımladığı yedi romanında aile, yuva, ev, kadın gibi izlekler üzerinde durmuştur. Bu izlekler genellikle kadın kahramanların hayatı, yaşam tarzı, psikolojisi gibi unsurlar üzerinde şekillenerek okura sunulmuştur. Romanlardaki izlekler bu kişilerin çocukluk yaşamlarındaki birtakım bozukluklar üzere ortaya çıkmaktadırlar. Kahramanlar çocukken aile ortamında ya duygusal ya da fiziksel olarak istismara maruz kalmakta ve böylece travmatik bir geçmişin izlerini bugünlerine taşımaktadırlar. Eserde kahramanların geçmişlerindeki ve bugünlerindeki bu travmatik izler rüyalar aracılığıyla okura iletilmiştir. Romanda tespit edilen rüyalar Sigmund Freud başta olmak üzere Carl Gustav Jung ve Alfred Adler'in rüya yorumları aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu sayede rüyalardan kahramanların geçmişlerine, gizli travmalarına, çocukluklarına ve bilinç dışı oluşumlarına erişim sağlanmıştır. Çalışmada incelenen romanlar ve rüyalarda tespit edilen psikanalitik unsurlar şu şekildedir:

İncelenen ilk roman olan Unutma Beni Apartmanı'nda Süreyya karakteri babaannesi yüzünden çocukluğunu kimsesizlik ve terk edilmişlik hissiyle geçirmiştir. Bu sebeple hayatı boyunca insanlarla ya hiç duygusal bağ kuramamış ya da bir müddet duygusal bağ kurup, terk edilmekten korktuğu için, insanların hayatından çıkmıştır. Süreyya'nın bu kaçma arzusu rüyalarına da konu olmuş ve çeşitli imgelerle bilinç dışından bilince ulaşmıştır. Romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Süreyya'nın rüyaları genel olarak son günün tetiklediği bilinç dışı oluşumların bilinç düzeyine geçmesiyle oluşmuştur.
- b) Rüyalarında çocukluk yaşamı ve travmaları gizil içeriği oluşturmaktadır.
- c) Rüyalarda yetim arketipi bulunur.
- d) Rüyaları gizil içerikten görünür içeriğe geçerken simgeleştirmeye uğrar ve bu simge genel olarak kesekâğıdı ile verilmekle birlikte org, piyano gibi unsurlarla da verilmiştir.
- e) Seher'in özellikle kesekâğıtlı rüyaları tekrarlayan rüyalaradır.
- f) Rüyalarında dış uyaranlardan da etkilendiği görülmüştür.
- g) Süreyya'da gece gördüğü düşlerin yanı sıra gündüz yazdığı romanlarla da gündüz düşü imgesi görülür.

Çalışmanın üçüncü bölümünde farklı başlıklar altında rüyaların romana etkilerine bakılmıştır ve burada Süreyya'nın kaçınanlığının sebebinin çocukluğu olduğuyla beraber Süreyya'nın rüyaları sayesinde geçmişinden ve hayatından duyduğu pişmanlığa erişilir. Süreyya yaşadığı çocukluğun acısını çekmekle beraber daha farklı bir çocukluk yaşayabilme ihtimalinin özlemini duymaktadır. Özellikle “Süreyya'nın Yemek Masası Rüyası” ile birlikte okura onun çocukluğunda daha farklı bir hayat yaşasaydı yetişkinliğinde de daha farklı bir insan olabileceği ve hayatını özlem duyduğu şekilde yaşayabileceği gerçeğiyle yaşadığı verilir. Rüyalarda genel olarak onun yaşadığı hayata dair içinde taşıdığı pişmanlık hissi ve bugününde nasıl bir insan olduğunun tezahürü vardır.

Süreyya bütün bu duygularını yazdığı eserlerle de okura verir. Yazdığı romanlarda ailevi sorunları olan ya da korkularıyla yaşayan karakterler çizen Süreyya böylece kendi iç dünyasını daha derin bir şekilde okura vermiştir. Bu açıda romanda gece düşlerine gündüz düşlerinin de eşlik etmesi önemlidir.

İncelenen ikinci roman olan Rüyalar Anlatılmaz'da Eyüp karakterinin rüyalarını not alması üzerine ablası Müesser'in ve ağabeyi Veysel'in küçüklüklerinde babaları tarafında sistematik olarak cinsel istismara maruz kaldığı ve bunu annelerinin öğrenmesi üzerine üçünün birleşerek babalarını gece evin salonunda yastıkla boğarak öldürdükleri ortaya çıkması anlatılmıştır. Eyüp bu ana şahit olmuştur ancak uyurgezer olduğu için ve yaşı küçük olduğu için olanları unutmuştur. Yıllar sonra tüm hayatını etkileyen bu gerçeğe rüyaları vesilesiyle ulaşmıştır. Romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Rüyalar Eyüp'ün bugününden geçmişine doğru gitmektedir.
- b) Rüyaların kaynağı genelde çocukluk yaşamıdır.
- c) Eyüp rüyalarını, rüyaları ruhsal bir dirençle karşılaştığı için, unuttur. Bu ruhsal direnç çocukken annesinin ona rüyaların anlatılmaz olduğunu söylemesi yüzünden gelişmiştir.
- d) Eyüp ve Veysel tekrarlayan rüyalar görmektedirler ve bu rüyaların kaynağı çocukluk yaşamıdır.
- e) Rüyalarda kalıplaşmış sembollere yer verilmiştir. Örneğin Veysel'in gördüğü rüyalarındaki silah Veysel'in babasının cinsel organıdır.
- f) Rüyalarda gizil içerikten görünür içeriğe geçişte kullanılan mekanizmalardan simgeleştirme görülür.

- g) Rüyalarda içeriği oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve bu şeyler genelde çocukluk yaşamıdır.
- h) Rüyalar genelde son günün tetiklemesiyle oluşmuştur.
- i) Rüyalar unutulsa dahi kahraman üzerinde arkalarından bir duygu bırakmıştır. Kahraman rüya gördüğünün hatırlamasa dahi bu duygu üzerinden rüya gördüğünü bilir.
- j) Büyük rüyalara yer verilmiştir.
- k) Su ve baba gibi arketiplerin bulunduğu rüyalar vardır.
- l) Rüyalar bir dizi halinde olduklarında bütünsel açıdan da incelenmişlerdir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde bulguları verilen bu rüyaların eserin kurgusunda önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Roman tamamen rüyalar üzerine kuruludur. Eserde özellikle “Eyüp’ün Babasının Ölümünü Gördüğü Rüya” Eyüp’ün geçmişine ve travmasına giden sürecin başlatıcısı konumundadır. Çünkü Eyüp’ün hayatına dair şikâyet ettiği ne varsa bu rüyanın gerçekte yaşandığı günle ilgilidir. O, bu rüyasının yaşandığı günden sonra tüm hayatını değersizlik ve dışlanmışlık hissiyle geçirmiştir. Bu sebeple kimseyle bir bağ kuramaz. Bununla beraber “Eyüp’ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya” onun geçmişinin gerçekleri sunan bir perdesidir. Eyüp başta yarım yamalak hatırladığı bir rüya üzerinden onu bu şekilde bir hayata iten gerçeklerle yüzleşir. Rüyalarla birlikte Eyüp’ün iç dünyası ve kimseye hissettirmeden iç dünyasında hayatını nasıl yaşadığı okura verilir. Bununla beraber Eyüp’ün şikâyetçisi olduğu hayatın ne olduğuyla beraber ablası ve ağabeyinde nasıl izler bıraktığı da rüyalarla okura gösterilir. Evdeki herkesin travmatik bir çocukluğu vardır ve rüyalar bu çocukluğun aynası konumundadır.

İncelenen üçüncü roman olan Saklı Bahçeler Haritası’nda Suat adlı bir karakterin küçükken kardeşi Fuad’ı kuyuya iterek öldürmesi ve bunun üzerine kendine hayali bir kardeş yatarak yıllarca onunla mektuplaşması üzerinden Suat’ın ruh durumlarına değinilmiştir. Suat ölene kadar kardeşine yaptığıının suçunu hayatı boyunca hissetmiş ve daha sonra da intihar ederek yaşamına son vermiştir. Yıllarca gördüğü rüyalarda bu anının yükünü sırtında taşımıştır. Eserde Suat’ın Fuat’ı itmesini ve bu olanları kendine gizlice iletilen mektuplardan öğrenen Rıdvan’da da Suat ve Behiye’nin durumlarıyla fazlaca hemhâl olması yüzünden bilinç dışında yatan travmaları rüyalarında kendini göstermiştir. Romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Rüyaların malzemesini rüya görülen günün kalıntıları oluşturur.
- b) Rüyaların içeriği yaşanmış şeylerin yeniden üretimidir.
- c) Rüyalarda gizil içerikten görünür içeriğe geçişte kullanılan mekanizmalardan daraltma görülür.
- d) Arketipsel olarak kuyuya yer verilir.
- e) Tekrarlayan rüyalar bulunmaktadır.
- f) Rüyalara gündüz düşleri de eşlik etmektedir.
- g) Gündüz düşleriyle Suat kendi arzu ve isteklerini doyuma ulaştırır. Bununla beraber gündüz düşleri Suat'ın kendince kurmak istediği geleceğe dair tasarımlar niteliğine de bürünür.
- h) Suat'ın gündüz düşü kurma durumu mütekerrir haldedir.
- i) Dizi halinde rüyalar bulunmaktadır.

Verilen rüyalarla eserde rüyanın iki boyutlu kullanıldığı görülmektedir. Bunlar gece düşleri ve gündüz düşleridir. Eserde gece düşlerini gören kişi Behiye'dir. Ancak Behiye, Suat'ın hayal ürünü olduğu için rüyalar da aslında Suat'a ait birer gündüz düşüdür. Suat'ın kurduğu gündüz düşleriyle aslında Behiye'yi de bir düş olarak kurabilecek kapasitede olduğu hissettirilir. Romanın kurgusu sona yaklaştıkça Suat'ın ruh hali daha kötüye gider ve gündüz düşlerinin sayısıyla beraber yoğunluğu artar. Bu sebeple Suat romanın sonunda günlerini sürekli olarak düş kurarak geçirmiş biri olarak verilir. Bu düşler vesilesiyle de okura Suat'ın ve romanın sonu hissettirilir. Çünkü bu düşlerin sonunda Suat hep kendini ölü olarak hayal eder.

Çalışmanın üçüncü bölümünde romanda Behiye'nin rüyaları okuru bütün romanın kurulmasını sağlayan tek oluşuma götürdüğü görülür: Fuad'ın ölümü. Suat, Fuad'ı öldürdüğü için Behiye'yi kurmuş ve onunla mektuplaşıp ona ait bir hayat hikâyesi oluşturmuştur. Ancak Fuad'ın ölümü okura romanda bir anda verilmediği için rüyalar vesilesiyle hissettirilir. Bununla beraber Rıdvan'ın rüyaları da okuru onun geçmişine ve travmalarının kaynağına götürür niteliktedir. Rüyaların temeli çocukluğu ve aile yaşamıyla beraber suçluluk duygusuna dayanır. Rüyalar bu iki kaynaktan beslenerek romanı şekillendirir.

İncelenen dördüncü roman olan Unutma Dersleri'nde sevgilisinden ayrıldığı için aşk acısı çeken Feribe karakterinin, bu acıyı unutmak için gittiği MİM'de onu annesinin intiharına kadar götüren travmaları yine rüyalarında kendine yer bulmuş ve bu

travmaları rüyalarında iyileştirilmiştir. Romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Rüyalar son günlerin itici gücünü taşır.
- b) Rüyalar bir arzunun ve isteğin doyuma ulaşması görevindedir.
- c) Rüya esnasında dış uyarımların etkisi rüyada da hissedilir.
- d) Feribe'nin rüyaları ruhsal yapıyı temizleme görevi görür.
- e) Rüyalar kahramanın yaşamında çözemediği sorunlara ışık tutarak ona çözüm yollarını göstermiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde eserde rüyaların Feribe'nin MİM'de aldığı seansların tamamlayıcısı konumunda olduğu görülür. Feribe' MİM'de geçirdiği sürede okura onun geçmişi seanslar üzerinden verilir. Bu seansların Feribe'deki etkisi de rüyalar üzerinden görülür ve rüyalar seansların tedavi edici bir parçası konumundadır. Bunun bir getirisi olarak Feribe'nin MİM'de suni bir rüya görmesi sağlanır. Bu sayede Feribe rüyasında travmatik geçmişiyle karşı karşıya gelir. Bu rüya vesilesiyle geçmişiyle, bugününe dair duyduğu suçluluk duygusuyla barışır. Annesine ve babasına sormak istediği soruları sorarak arzularını giderir ve kendini arındırır. Ayrıca romanda rüyalar vesilesiyle Gönül Hemşire karakterinin de psikolojik alt yapısına inilerek pişmanlık duygusuna ulaşılır.

İncelenen beşinci roman olan Dokunmadan'da Adalet'in küçükken Mahsun'un tek oyuncakını elinden alması ve babası ile Salih Amca arasındaki ilişkiyi ifşa etmesi sonucu taşıdığı suçluluk duygusu Adalet'in rüyalarında kendine yer bulmuştur. Romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış olaylardır ve bu olaylar yeniden üretilmiştir.
- b) Tekrarlayan rüyalarla romanda Adalet'in çocukluğuna inilir.
- c) Rüyalarda bilinç dışındaki oluşumlar simgeleşmeye uğrayarak bilinç dışına çıkar.
- d) Tipik rüyaların alt başlığı olarak utandıran çıplaklık rüyalarına yer verilir.
- e) Bir gün içinde rüyaya kaynaklık etmeye değer iki oluşum da rüyada verilmiştir.
- f) Rüyalar kahramana nasıl hatalar yaptığını gösterir niteliktedir.
- g) Küçük gündelik rüyalara da anlatımda yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde eserdeki rüyaların Adalet'in suçluluk duygusunu verir nitelikte olduğu görülür. Adalet hayatı boyunca içinde taşıdığı suçluluk duygusuyla rüyalarında da karşılaşır. Bu rüyalar onun Mahsun'u aramak için çıktığı yolda psikolojik itkisini oluşturur. Bununla beraber bilinç dışında etkin yeri olmamasına rağmen son günün itkisiyle gördüğü rüyaları da bulunmaktadır.

İncelenen altıncı roman olan Misafir'de Esin, Rikkat'in annesi ve Rikkat'in rüyaları okura verilmiştir. Bu rüyalar romanda kahramanların bugünleri ve dünleri hakkında anlatıyı destekleyici niteliktedirler. Buradan hareketle romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Rüyalarda düşme imgesi sık görülmektedir.
- b) Bu imge başarısızlık ve yenilgi korkusunun bir tezahürü şeklindedir.
- c) İleri yaşamdan haber verir nitelikte rüyalar bulunmaktadır.
- d) Rikkat'in düşme rüyaları mütekerrir haldedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde eserdeki rüyaların Rikkat'in hayatta kalma çabasını, Esin'in kaybetme korkusunu, Rikkat'in annesinin ise şifacı karakterini güçlendirir durumda oldukları görülür. Bu rüyalar onların varlıklarının ve amaçlarının birer izdüşümü olma nitelikleriyle anlatıyı desteklemektedirler.

İncelenen yedinci ve son roman olan Ev'de Seher'in küçükken anne ve babası tarafından terk edilmiş olması ve dedesinin de ölmesiyle hayatı boyunca akrabalarının yanında asla onun olmayan evlerde, asla dâhili olmadığı ailelerle yaşamasının öfkesi yine rüyalarında evleri yakmak üzerinden kendine yer bulmuştur. Romanda tespit edilen rüyaların analizinde elde edilen bulgular şu şekildedir:

- a) Rüyalar bir arzuyu giderici işlevdedir ve bu arzunun kaynağı çocukluktur.
- b) Rüyalarda ateş ve ev arketipleri görülür.
- c) Gece düşleriyle beraber gündüz düşleri de yazdığı senaryolarla esere etki etmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde eserdeki düşlerin tamamının Seher'in evsizlik ve kimsesizlik duygusunun tezahürü olarak verildiği görülür. Seher bu hisle yaşadığı için büyük öfke duymaktadır ve bunu hayatında yansıtabildiği, içindeki öfkeyi dindirebildiği tek alan rüyalarıdır. Bu yüzden rüyalarında her daim ev yakmaktadır. Ancak bu rüyaların bazıları tam bir rüya niteliğinde değildir. Çünkü örneğin "Seher'in Paradise'ı

Yaktığı Rüya”da Seher uykusunda Paradise’ı yaktığı bidonu ve kıyafetleri uyandığında evin salonunda bulur. Bu sebeple bu rüya uyurgezerliğinin arda kalanlarıdır.

Seher rüyalarının yanı sıra, bir sanatçının gündüz düşü olan, yazdığı senaryolarda da kendi içindeki öfkeyi yansıtmaktadır. Senaryolarında bir evi, özellikle içinde kadınların ve çocukların acı çektiği evleri yakan bir kahraman işlenmiştir. Yaratıcı yazarlıkta sanatçının eseri bilinç dışında bastırdığı arzuları ve isteklerinin yansımaları olduğu için Seher’in yazdığı senaryolar da onun arzularının bir tezahürüdür. Bu açıdan hem rüyaları hem de senaryoları Seher’in tüm hayatında yanında olan evsizlik izleğini barındırarak okura Seher’i intihara sürükleyen durumların daha iyi verilmesini sağlar.

İncelenen tüm eserlerde rüyalar kahramanı ve kahramanın ruh durumunu, hayatını, geçmişini daha iyi anlaması için okura açılan bir kapı konumundadır. Okurun karşısına kimi zaman tekrarlar halde, kimi zaman örtük, kimi zaman açık imgelerle çıkan rüyalar roman içerisinde anlatımın geliştirilmesi hususunda kilit rol oynamışlardır. Bu sebeple romanlarda kahramanın rüyalarının psikanalitik analizi yapılarak onların iç dünyalarının birer haritası çıkarılmıştır. Kaynağını kimi zaman kahramanın çocukluk döneminden, kimi zaman hayatının herhangi bir döneminden alan rüyalar, eserlerde son günün izlenimleriyle birleşerek verilmiştir. Bununla beraber eserlerde rüyaların arzu giderici ya da kişinin ruhsal yapısını temizleyici oldukları da görülmektedir. Bu sebeple çalışmada bu izleklerden yola çıkarak rüyaların her birinin psikanalitik temelleri incelenmiş kahramanların rüyaların çözümlemeleri yapılmıştır.

Tablo 1. Nermin Yıldırım'ın Romanlarındaki Rüyaların ve Gündüz Düşlerinin Sayıları ve Romandaki İşlevleri

ROMANLAR	RÜYA SAYILARI	GÜNDÜZ DÜŞÜ SAYILARI	RÜYALARDAKİ İZLEKLER	RÜYALARIN İŞLEVLERİ
Unutma Beni Apartmanı	6	2	Rüyalar geçmiş yaşantılara ve önceki günün izlenimlerine dayalıdır. Semboller ve gündüz düşü görülür.	Rüyalar romanda kahramanın psikolojik alt yapısını ve bugünüde nasıl böyle biri olduğunun geçmişini verir.
Rüyalar Anlatılmaz	14	-	Rüya kaynakları çocukluk ve geçmiş yaşantılardır.	Rüyalar kahramanların travmatik geçmişlerini verir.
Saklı Bahçeler Haritası	4	2	Gündüz düşü bütün kurguya etki etmiştir. Rüya kaynağı çocukluk ve geçmiş yaşantılarıdır.	Neredeyse bütün roman bir gündüz düşü niteliğindedir. Rüyalar kahramanların travmatik geçmişlerini verir.
Unutma Dersleri	3	-	Rüyalar çocukluk ve geçmiş yaşantılarını kaynak edinir.	Rüyalar kahramanların travmatik geçmişlerini verir.
Dokunmadan	4	-	Rüyalar çocukluk yaşantılarını ve önceki günün izlenimlerini kaynak edinir.	Rüyalar kahramanların travmatik geçmişlerini ve önceki günün izlerini verir.
Misafir	5	-	Rüya kaynakları çocukluk ve önceki günün izlenimleridir. İleriden haber verir.	Rüyalar kahramanların trvmatik geçmişlerini ve önceki günün izlerini verir.
Ev	6	2	Rüyalar çocukluk yaşantılarını kaynak alır ve eserde gündüz düşleri görülür.	Rüyalar ve gündüz düşleri kahramanların travmatik geçmişlerini verir.
TOPLAM	42	6		

Tablo 2. Nermin Yıldırım'ın Romanlarında Rüyalar ve Gündüz Düşleri Özet ve Bulguları

NERMİN YILDIRIM'IN ROMANLARINDA RÜYALAR			
Unutma Beni Apartmanı	Rüya Adı	Özet	Bulgular
	Süreyya'nın Rüyalarının İçeriği	Süreyya genelde tanımadığı insanlar tarafından kovalanır.	Freud: Yakın tarihli, ama önemsiz bir izlenimin düzenli olarak temsil ettiği önemli içsel bir olay rüyanın kaynağı olabilir. • Rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih eder. Jung: Bir rüyanın psikolojik açıklaması için rüyayı oluşturan önceki yaşanmışlıkların bilinmesi gerekir. Rüya sahibinin hafızası yardımıyla rüya geçmişte yaşananlara indirgenir. • Rüyalar bilinç dışından düşünce, yargı, görüş vs. iletir ve rüya yorumlanırken kişinin o anki durumu bilinmelidir.
	Süreyya'nın Yemek Masası Rüyası	Süreyya yemek masasında tanıdığı pek çok insana piyano çalmak ister ancak babaannesi ona pembe plastik bir org verir.	Freud: Rüyalar bastırılmış bir arzunun kılık değiştirmesidir. • Rüyalar geçerli ruhsal oluşumlardır, yani bir isteğin, arzunun gerçekleşmesidir. • Çocukluk, dürtüleriyle birlikte rüyada yaşamaya devam eder. • Rüyada gizil içerik, görünür içeriğe dönüştürülürken çeşitli mekanizmalardan geçer. “Simgeleştirme” de bu mekanizmalardan biridir. Adler: Rüyanın kendisi değil, temelinde yatan düşünce önemlidir.
	Süreyya'nın Rüyalarının Diğer İçerikleri	Süreyya rüyalarında kesekâğıtlı adamlar tarafından kovalanır.	Freud: Rüyalarda açık içerik ve gizil içerik vardır. Rüyanın analizi gizil içeriğin çözümlenmesiyle yapılabilir.
	Süreyya'nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kazım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya	Süreyya kendini Ny için yazdığı romandaki cambazlık yapan Kazım karakteri olarak bir ipin üzerinde ilerlerken görür.	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görmeden önceki son günün yaşanan olaylarıdır. Jung: Rüya, bilinç dışının fiili durumunun sembolik bir formda kendini resmetmesidir. • Yetim arketipi terk edilen ve kendi yalnızlığıyla mücadele eden bir tiptir.
	Süreyya'nın Zinnur'u Gördüğü Rüya	Süreyya kendini üniversiteden arkadaşı Zinnur'u boğarken görür. Bu esnada gerçek hayatta depresyon olmaktadır.	Freud: Rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih eder. Uyanık yaşamdaki izlenimler rüyada başka ve daha derin bir değişime uğrar. • Beden uykusu sırasında dış uyarımlardan etkilenir ve bu etkileşim rüyaya yansır.

	Süreyya'nın Kesekâğıtlı Rüyası	Süreyya kafasına kesekâğıdı takmış kadınlardan kaçır.	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görmeden önceki son günün yaşanan olaylarıdır.
Rüyalar Anlatılmaz	Eyüp'ün Hatırlamadığı Rüya	Eyüp'ün ablasını yatakta ağlarken gördüğü rüyadır. Eyüp rüyanın kalanını hatırlamaz ve bu rüyayı sürekli olarak görür.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. • Rüyada yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. • Ruhsal direnç sayesinde rüya uyanıldıktan sonra yavaş yavaş unutulur. • Rüyada yaşamın ilk yıllarına ait olan ve uyanık yaşamda belleğimizde yer almıyor gibi görünen izlenimlerin rüyada ortaya çıktığını kabul ediyoruz. • Tekrarlayan rüyalar önce çocuklukta görülen ve sonra yetişkinin uykularında hiç değişmeden zaman zaman ortaya çıkan rüyalarlardır. • Gölge arketipi kişinin hayvani yönünü içerir. Adler: Uyanınca düşü unutturuz ama düşün bizde uyandırdığı duygu baki kalır. Düşün amacı geride birtakım duygular bırakmaktır.
	Veysel'in Rüyası	Veysel birinin yüzüne doğrulttuğu silahlarla mücadele eder. Gözlerini kapayıp ölmeyi diler ancak bunu yapamaz.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. • Rüyalarda yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. • Rüyalarda kalıplaşmış semboller vardır. Silah, sembol olarak Veysel'in babasının cinsel organıdır.
	Eyüp'ün Kendini Hamile Olarak Gördüğü Rüya	Eyüp kendini hamile olarak görür. Ağzından kanlar akar ve Eyüp bu kanların oluşturduğu ırmakta yıkanır.	Freud: Uyanık yaşamda bizi etkileyen şeyler, rüya düşüncelerine de hâkim oluyor ve biz de gündüz bizi düşündüren malzemeyi rüyamızda görmeye uğraşıyoruz. • Uyanık yaşamdaki izlenimler rüyada başka ve daha derin bir değişime uğrar. Jung: Arketipsel açıdan bakıldığında suyun genel olarak arındırıcı bir işlevi vardır. Adler: Bir insanın yaşam sorunu düşte mecaz yoluyla ele verir kendini.
	Perihan'ın Rüyası	Perihan bir tabak baklavanın dayısı ve kuzeni tarafından elinden alındığını görür.	Freud: Rüyalar ilk çocukluk anılarına ait izlenimler içerir.
	Eyüp'ün Kendini Saksıda Bitki Olarak Gördüğü Rüya	Eyüp kendini saksıda bitki olarak görür ve herkes Eyüp'e bir bardak su döker ancak Eyüp	Freud: Rüyada gizil içerik, görünür içeriğe dönüştürülürken çeşitli mekanizmalardan geçer. "Simgeleştirme" de bu mekanizmalardan biridir. Jung: Bilinçli hayatta çok az değer verilen bir düşünce, heves ve eğilimler uyku halindeyken, yani bilincin işlevi büyük ölçüde devre dışıyken kendiliğinden harekete

		bunu istemez.	geçer.
Eyüp'ün Kürk Mantolu Madonna Rüyası	Eyüp kendini “Kürk Mantolu Madonna” romanındaki Raif olarak görür.	Freud: Rüyada gizil içerik, görünür içeriğe dönüştürülürken çeşitli mekanizmalardan geçer. “Simgeleştirme” de bu mekanizmalardan biridir. Jung: Bir rüyanın psikolojik açıklamasını istiyorsak, öncelikle bu rüyayı oluşturan daha önceki yaşanmışlıkları bilmeliyiz.	
Müesser'in Rüyası	Müesser bir ormanda kral görür ve krala şeftali verir. Kral şeftaliyi yerken her yerine bulaştırır ve Müesser bundan tiksindir. Kralın her yerini yıkamak ister ancak kral temizlenmez.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. • Rüyada yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. • Rüyada gizil içerik, görünür içeriğe dönüştürülürken çeşitli mekanizmalardan geçer. “Simgeleştirme” de bu mekanizmalardan biridir. • Rüyada imparator ve imparatoriçe (kral ve kraliçe) çoğu zaman rüya görenin ana babasını temsil eder. Jung: Rüyalar büyük ve küçük rüyalar olmak üzere ikiye ayrılır. Büyük rüyalarda arketipler görülür.	
Eyüp'ün Altına Yapmak Üzere Olduğu Rüya	Eyüp rüyasında kendini altına yapmak üzereyken görür.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. • Rüyada yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir.	
Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya	Eyüp arkadaşlarıyla okulu astığı bir gün ağabeyine yakalanır.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. Adler: Düşün temelinde kişinin yaşamı karşısındaki tutumu saklı yatar.	
Eyüp'ün Yemek Masası Rüyası	Eyüp ailesiyle yemek yiyecekken sofraya onun için tabak konmaz ve kimse onunla ilgilenmez.	Freud: Uyanık yaşamdaki izlenimler rüyalarda başka ve daha derin bir değişime uğrar. • Rüyada gizil içerik, görünür içeriğe dönüştürülürken çeşitli mekanizmalardan geçer. “Simgeleştirme” de bu mekanizmalardan biridir.	
Eyüp'ün Babasını Gördüğü Rüya	Eyüp babasıyla bir yolda yürürken düşecek olur ve babası onu kurtarır. Babasının yanında kendini güvende hisseder.	Freud: Rüyaların kaynağında çocukluk anıları da rol oynar. Jung: Persona, kişinin dış dünyaya yansıttığı yönüdür.	
Eyüp'ün Ablasıyla Sinemada İzlediği Filmi	Eyüp küçükken ablasıyla izlediği bir filmi	Freud: Rüyaların kaynağında çocukluk anıları da rol oynar.	

	Gördüğü Rüya	rüyasında tekrar görür.	
	Eyüp'ün Babasının Ölümünü Gördüğü Rüya	Eyüp babasının nasıl öldüğünü görür.	Freud: Rüyaların kaynağında çocukluk anıları da rol oynar.
	Eyüp'ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya	Eyüp babasının o küçükken neler yaptığını görür.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. • Rüyada yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. Jung: Rüyalar eğer bir dizi halindeyse onlar bir bütün olarak incelenmelidir. • Bilinçli düşünceler başka yöne çekildiği için unutma gerçekleşir.
Saklı Bahçeler Haritası	Behiye'nin Kornelia'nın Yandığını Gördüğü Rüya	Kornelia Behiye'nin ateşlerin rüyasında içindedir.	Freud: Rüya görülen günün kalıntıları rüyaların malzemesini oluşturmaktadır. • Gündüz engellemeyle ve baskıyla depolanan ruhsal enerji, gece rüyaların itkisini oluşturur
	Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya	Behiye, Fuad'ı bir kuyunun içindeki cesetlerin arasında görür.	Freud: Rüyaların içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. • Rüyada yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. Jung: Bir arketip olan kuyu bitişi ve başlangıcı, ölüm ve yeniden doğuşu simgelemektedir.
	Rıdvan'ın Birinin Onu Öldürdüğünü Gördüğü Rüya	Rıdvan birinin onu döverek öldürdüğünü görür.	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görmeden önceki son günün yaşanan olaylarıdır.
	Rıdvan'ın Kendini Nazım'ın Muayenehanesinde Gördüğü Rüya	Rıdvan Nazım'ın muayenehanesinde annesini ve kardeşini göçük altından çıkarmaya çalıştığı anı anlatırken Nazım onu bir ilaçla sakinleştirmeye çalışır.	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görmeden önceki son günün yaşanan olaylarıdır. • Rüyalarda gizil içeriğin görünür içeriğe dönüştüğü mekanizmalardan biri de daraltmadır. • Rüya görülen gün yaşananlarla daha eskiden yaşananlar arasında düşünsel bir bağ olduğu sürece rüya malzemesi yaşamın herhangi bir döneminden olabilir. Jung: Rüyalar eğer bir dizi halindeyse onlar bir bütün olarak incelenmelidir.
Unutma Dersleri	Gönül Hemşire'nin Rüyası	Gönül Hemşire rüyasında evlatlık verdiği bebeği ve bebeğin biyolojik annesini acı içinde görür.	Freud: Rüyalar son günlerin izlenimlerini tercih eder.
	Feribe'nin Nedim'i Gördüğü Rüya	Nedim Feribe'nin rüyasına girer ve Feribe	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görmeden önceki son günün yaşanan olaylarıdır.

		ona neden onu aramadığını sorar.	• Uyanık yaşamda bizi etkileyen şeyler, rüya düşüncelerine de hâkim oluyor ve biz de, gündüz bizi düşündüren malzemeyi rüyamızda görmeye uğraşıyoruz. • Rüyalar geçerli ruhsal oluşumlardır, yani bir isteğin, arzunun gerçekleşmesidir.
	Feribe'nin Suni Rüyası	Feribe MİM'de suni bir rüya görür ve rüyasında annesi ve babasıyla görüşüp onları ve kendini affeder.	Freud: Rüyanın içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. Rüyalarda yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. • Rüyalar bir isteğin, arzunun gerçekleşmesidir. • Dış uyarılar uyku sırasında aldığımız duyuusal uyarılardır. Bunlar rüyalarımıza kaynaklık eder ve rüyalarımızın şekillenmesinde etkindir. • Rüyanın işlevi ruhsal yapıyı temizlemek, derleyip toparlamaktır. Adler: Sorunlarımızı çözemeyeceğimizden emin olduğumuz durumlarda düş görürüz. Uykuda bu güçlüklerle nasıl başa çıkabildiğimizi görürüz. Düşte, güçlükler, olduğundan daha hafif gelir. • Düşler yaşamda karşılaştığımız sorunlarla boğuşurken gereksindiğimiz duyguları üretip bize buyur eder.
Dokunmadan	Adaletin Rüyalari	Adalet rüyalarında Mahsun'u görür ve Mahsun onun boğazını sıkırmaktadır.	Freud: Rüyanın içeriğini oluşturan malzeme yaşanmış şeylerden oluşur ve rüyada yeniden üretilir. Rüyalarda yeniden üretilen bu malzeme çocukluk yaşamına aittir. • Tekrarlayan rüyaların kaynağı çocukluk yaşamıdır. Jung: Eğer rüya kişiye ne tarz bir hata yaptığını gösterirse, ona davranışını düzeltme fırsatı verir ki bu bir avantajdır. But ip bir durum öznel seviyede yorumlamayla elde edilir.
	Adaletin Yusuf'u Gördüğü Rüya	Adalet Yusuf'u bir sandalyede bağı görür. Daha sonra Yusuf'un yerine kendi geçer ve annesi ona hesap sorar.	Freud: Rüyalarda bilinç dışındaki oluşumların bilinç düzeyine çıkması simgeleşme ile gerçekleştirilir. • Tipik rüyalar vardır ve bunlardan biri utandıran çıplaklık rüyalarıdır. • Rüyalar karşıtlıkları bir araya getirmeyi ya da bunları aynı şey olarak göstermeyi çok sever; rüya herhangi bir öğeyi, arzu giderici karşıtıyla temsil etme özgürlüğüne sahiptir. Jung: Eğer rüya kişiye ne tarz bir hata yaptığını gösterirse, ona davranışını düzeltme fırsatı verir ki bu bir avantajdır. But ip bir durum öznel seviyede yorumlamayla elde edilir.
	Adaletin Bir Gencin Öldürüldüğünü Gördüğü Rüya	Adalet bir gencin öldürüldüğünü görür. Bu genç gerçek hayatta	Freud: Her rüyanın uyarısı rüya görülmeden önceki son günün yaşanan olayıdır. • Bir gün içinde rüyaya kaynaklık etmeye uygun iki ya da daha fazla şey yaşanmışsa,

		öldürülmüştür ve Adalet bunu gazete haberinde görmüştür.	rüya bunun ikisine de değinerek onları birleştirir; bunu yapmak zorundadır. Jung: Küçük rüyalar kişisel bilinç dışının tezahürüdür.
	Adaletin Feraye'yi Öldürdüğü Rüya	Adalet gazete haberinde gördüğü Feraye'yi boğarak öldürmeye çalışır.	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görülmeden önceki son günün yaşanan olayıdır. Jung: Küçük rüyalar kişisel bilinç dışının tezahürüdür.
Misafir	Rikkat'in 1. Düşme Rüyası	Rikkat rüyasında düştüğünü görür ama düşmeden uyanır.	Adler: Rüyalarında düştüğünü gören insanlar “güçlükleri kolları sıvayıp yenmeye çalışmaktan çok ayakta kalma kaygısının ve yenilgi korkusunun insan ruhunu daha çok uğraştırdığını gösterir.
	Rikkat'in Annesinin Rikkat'in Doğumunu Gördüğü Rüya	Rikkat'in annesi bir kapının eşiğinden yıldızlar saçılması imgesiyle hamile kalacağını görür.	Jung: Rüyalarda ileri bir süreklilik görülmektedir. Rüyalardaki bu süreklilik bir kehanet gibi değil de daha ziyade hayatın akışı doğrultusunda olabilecekleri tahmine dayanan bir sezi şeklindedir.
	Rikkat'in 2. Düşme Rüyası	Rikkat rüyasında düştüğünü görür ama düşmeden uyanır.	Adler: Rüyalarında düştüğünü gören insanlar “güçlükleri kolları sıvayıp yenmeye çalışmaktan çok ayakta kalma kaygısının ve yenilgi korkusunun insan ruhunu daha çok uğraştırdığını gösterir. Freud: Tekrarlayan rüyaların temeli çocukluğa dayanır.
	Esin'in Rüyası	Esin hastaneden kaçmaya çalışırken duvardan düşer.	Freud: Her rüyanın uyararı rüya görülmeden önceki son günün yaşanan olayıdır. Adler: Rüyalarında düştüğünü gören insanlar “güçlükleri kolları sıvayıp yenmeye çalışmaktan çok ayakta kalma kaygısının ve yenilgi korkusunun insan ruhunu daha çok uğraştırdığını gösterir.
	Rikkat'in 3. Düşme Rüyası	Rikkat rüyasında düştüğünü görür ve rüyanın sonunda uyanamayarak düşer.	Adler: Rüyalarında düştüğünü gören insanlar “güçlükleri kolları sıvayıp yenmeye çalışmaktan çok ayakta kalma kaygısının ve yenilgi korkusunun insan ruhunu daha çok uğraştırdığını gösterir.
Ev	Seher'in Ev Yaktığı Rüya	Seher rüyasında bir ev yakar.	Freud: Rüyalar bastırılmış bir arzunun kılık değiştirerek gerçekleşmesidir. • Rüyalardaki bu bastırılmış arzunun kılık değiştirmesi rüyalarda bilinç dışındaki arzunun bilinç boyutuna simgelerle örtülü olarak gelmesine yol açar. • Rüyanın kaynağı olan ve giderilmesini sağladığı arzu çocukluktan kaynaklanır, bu

			durumda çocukluk dürtüleriyle birlikte rüyada yaşamaya devam eder.
	Seher'in Yeniden Ortaya Çıkan Rüyalari	Seher tekrar kâbuslar ve rüya içinde rüyalar görmeye başlar.	Freud: Uyanık yaşamda bizi etkileyen şeyler, rüya düşüncelerine de hâkim olur ve biz de, gündüz bizi düşündüren malzemeyi rüyamızda görmeye uğraşırız. • Yakın tarihli, ama önemsiz bir izlenimin düzenli olarak temsil ettiğı içsel bir olay” da rüyanın kaynağı olabilmektedir. Jung: Rüyada arketipsel bir unsur olarak karşımıza çıkan ateş; koruyucu, cezalandırıcı, arındırıcı yönleri olan bir elementtir.
	Seher'in Fotoğraf Rüyası	Seher, bir bayram sabahı kaldığı evlerden birinde aileyle birlikte fotoğraf çekiliyor. Bir aileye dâhil olduğu için sevinirken bir de onsuz bir fotoğraf çekinildiğı görünce hayal kırıklığına uğruyor.	Freud: Rüyalar kaynağını geçmiş yaşantılardan alır. • Uyanık yaşamdaki izlenimler rüyada başka ve daha derin bir değişime uğrar.
	Seher'in Rüya İçinde Rüyası	Seher rüyasında senaryo yazarken uyuyakalır ve rüyasında ev yaktığı bir rüya görür.	Freud: Rüya içinde rüyada rüya arzu giderilmesi, rüyanın içindeki rüya da gerçeğı temsil eder. Jung: Bir arketip olarak rüyasında görülen ateş onun ruhunun arınma aracıdır.
	Seher'in Paradise'ı Yaktığı Rüya	Seher rüyasında Paradise'ı yakar.	Freud: Rüyalar bilinç dışındaki arzunun doyuma ulaşmış halidir. Jung: Arketipsel olarak ateşin cezalandırıcı ve ruhu arındırıcı bir işlevi vardır.
	Seher'in Turuncu Maşrapa Rüyası	Seher rüyasında banyoda annesi tarafından turuncu bir maşrapayla yıkandığını görür.	Freud: Rüyalar ilk çocukluğumuza ait izlenimler içermektedir.
GÜNDÜZ DÜŞLERİ			
Unutma Beni Apartmanı	RÜYA ADI	ÖZET	BULGULAR
	Süreyya'nın Romanı: Roman-tik Tren	Süreyya romanda yazarlık yapmaktadır ve yazdığı romanda ailevi sorunları olan bir kızı anlatır.	Freud: Yazarın bir eser yazarken gündüz düşü görmektedir. Gündüz düşlerinin de gece düşleri gibi temelinde bir arzunun giderilmesi yatar.
	Süreyya'nın Diğer Romanı	Süreyya yazdığı bir diğer romanda de korkularıyla	Freud: Yazarın bir eser yazarken gündüz düşü görmektedir. Gündüz düşlerinin de gece düşleri gibi temelinde bir arzunun giderilmesi yatar.

		yüzleşen bir cambazı işler.	
Saklı Bahçeler Haritası	Suat'ın Sevdiği Şairin Katillerini Öldürdüğü Gündüz Düşü	Suat sevdiği yazarın öldürüldüğünü duyunca gündüz düşlerinde yazarın katillerini yakalar ve cezalarını verir.	Freud: Gündüz düşlerinin de gece düşleri gibi temelinde bir arzunun giderilmesi yatar. Jung: Arketipsel olarak kuyu; su kaynağı ve ceza aracı olarak kullanılma gibi işlevler üstlenir.
	Suat'ın Gündüz Düşleri	Suat gündüz düşlerinde bazen sevdiği adama kavuşur, bazen önemli bir olayın peşine düşer ve her düşün sonunda ölür.	Freud: Gündüz düşlerinin de gece düşleri gibi temelinde bir arzunun giderilmesi yatar. Adler: Çocuklar ve erişkinlerdeki gündüz düşleri diye de nitelenen düşlemlerin tümü insanın kendine özgü bir öngörüyle kurmaya çalıştığı ve ulaşmak için çaba harcadığı geleceğe ilişkin tasarımlarıdır.
Ev	Seher'in Senaryosu: Evi Yak!	Seher senaryo yazarlığı yapmaktadır ve yazdığı senaryolardan birinde başkahraman içlerinde kadınların ve çocukların acı çektiği evleri yakar.	Freud: Gündüz düşlerinin de gece düşleri gibi temelinde bir arzunun giderilmesi yatar.
	Seher'in İkinci Senaryosu	Terapisti Seher'in bir annenin çocuğunu neden bıraktığını anlatan bir senaryo yazdığını sorgular.	Freud: Gündüz düşlerinin de gece düşleri gibi temelinde bir arzunun giderilmesi yatar.

Tablo 3. Nermin Yıldırım'ın Romanlarında Rüya ve Anlatı İlişkisi

Genel Bakış	Başlık	Özet	Rüyalar
Karakterin Psikolojisini/ İç Dünyasını Yansıtma	Rüya ve Çocukluk/ Aile	Eserde kahramanların belleklerinde yer edinen çocukluk yaşamları onların rüyalarına giren ve yeniden üretilen malzemedir. Anlatının bütünde verilen çocukluk yaşamları ve bu yaşamdan kaynaklanan travmalarla bir bütün içinde olan rüyalar kahramanın bir ruh çözümü niteliğindedir.	Süreyya'nın Rüyalarının İçeriği
			Süreyya'nın yemek masası rüyası
			Eyüp'ün Hatırlamadığı Rüya
			Veysel'in Rüyası
			Perihan'ın Rüyası
			Eyüp'ün Kendini Saksıda Bitki Olarak Gördüğü Rüya
			Müesser'in Rüyası
			Eyüp'ün Altına Yapmak Üzere Olduğu Rüya
			Eyüp'ün Yemek Masası Rüyası
			Eyüp'ün Babasını Gördüğü Rüya
			Eyüp'ün Babasının Yaptıklarını Hatırladığı Rüya
			Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya
	Rüya ve Suçluluk Duygusu	Romanlarda kahramanlar hayatlarında çalkantılı çocukluk yaşamlarının ekseninde kararlar almaları ve hayatlarını bu kararlarla yaşamaları onlarda birtakım pişmanlıklar bırakmıştır.	Süreyya'nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kazım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya
			Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya
			Eyüp'ün Ablasıyla Sinemada İzlediği Filmi Gördüğü Rüya
			Behiye'nin Fuad'ın Öldüğünü Gördüğü Rüya
			Gönül Hemşire'nin Rüyası
			Feribe'nin Suni Rüyası
			Adaletin Rüyaları
			Adaletin Yusuf'u Gördüğü Rüya
	Rüya ve İnsanlardan Kaçış, İçe Kapanma	Romanlarda kahramanların melankolik ruh halleri sosyal hayatlarında insanlardan kaçış ve içe kapanıklık şeklinde karşılık bulur.	Süreyya'nın Rüyalarının Diğer İçerikleri
			Eyüp'ün Kürk Mantolu Madonna Rüyası
			Eyüp'ün Kendini Hamile Olarak Gördüğü Rüya
			Eyüp'ün Ağabeyine Yakalandığı Gün Hakkında Gördüğü Rüya
	Rüya ve Direniş	Eserlerdeki rüyalar kahramanın hayata karşı direnişinin temsilcisidir.	Eyüp'ün Yemek Masası Rüyası
			Rikkat'in 1. Düşme Rüyası
			Rikan'ın 2. Düşme Rüyası
	Ruhsal Yapıyı Temizleyen Rüyalar	Eserlerde rüyaların üstlendiği işlevlerden olan ruhsal yapıyı	Rikkat'in 3. Düşme Rüyası
			Feribe'nin Suni Rüyası
			Süreyya'nın Romanı: Roman-tik Tren

		temizlemede kahramanlar gördükleri rüyalarla ve düşlemeleriyle ruhlarını ve psikolojilerini arındırmaktadırlar.	Süreyya'nın Diğer Romanı
			Seher'in Senaryosu: Evi Yak!
			Seher'in İkinci Senaryosu
	Rüya ve Arzu Giderme	Kahramanlar rüyaları sayesinde eserde kendi içlerinde gerçekleştirmek istedikleri lâkin yapamadıkları şeyleri gerçekleştirirler.	Feribe'nin Suni Rüyası
			Seher'in Ev Yaktığı Rüya
			Seher'in Paradise'ı Yaktığı Rüya
			Süreyya'nın Romanı: Roman-tik Tren
Zamansal ve Mekânsal Geçiş Aracı Olarak Kullanım			Suat'ın Gündüz Düşleri
			Seher'in Senaryosu: Evi Yak!
	Rüya ve Son Gün	Eserde son günün itkisi küçük rüyalarla beraber kahramanın geçmiş yaşamıyla birleşip onun psikolojisine ışık tutan rüyalar vardır.	Süreyya'nın Kendini, Yazdığı Romandaki Kazım Karakteri Olarak Gördüğü Rüya
			Behiye'nin Kornelia'nın Yandığını Gördüğü Rüya
			Adaletin Bir Gencin Öldürüldüğünü Gördüğü Rüya
			Adaletin Feraye'yi Öldürdüğü Rüya
			Seher'in Yeniden Ortaya Çıkan Rüyaları
	Rüya ve Geçmişin Aktarımı	Rüyalar kaynağını çocukluktan ya da yaşamın herhangi bir döneminden alır.	Rıdvan'ın Birinin Onu Öldürdüğünü Gördüğü Rüya
Sembolik Anlatımı Güçlendirme	Sonun Habercisi Rüyalar	Rüyalar vesilesiyle romanın sonunda veril esas durum sezdirilir.	Veysel'in Rüyası
			Müesser'in Rüyası
Önsezi/Kehanet ve Gerilim Unsuru	Rüya ve Kehanet	Rüyaların gelecekte haber verdiği durumlar bulunur.	Rikkat'in Annesinin Rikkat'in Doğumunu Gördüğü Rüya
Anlatımda Yol Gösterici İşlev Üstlenme	Rüya ve Sorunlarla Mücadele	Kahramanın sorunlarıyla mücadelesinde yol gösterir.	Feribe'nin Suni Rüyası

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2024). *İnsanı Tanıma Sanatı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2019). *Yaşamın Anlam ve Amacı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2020). *Yaşamsal Sorunlar*. İstanbul: Say Yayınları.
- Akot, B. (2010). Freud'un Rüya Yorum Metodu. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 213-235.
- Alicavuşoğlu, E. (2012). Psikanaliz, Freud ve Sanat. *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1-16.
- Arslanoğlu, C. *Hasan Ali Toptaş'ın Romanlarının Arketipsel Eleştiri Yöntemiyle İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Bachelard, G. (1996). *Mekanın Poetikası*. İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Bachelard, G. (2023). *Su ve Düşler*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Cebeci, O. (2015). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çalıyurt, O., & Abay, E. (1995). Psikiyatri'de Bellek. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 261,265.
- Çelikörs, S. (2019). Tezer Özlü'de Melankoli. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 323-334.
- Çetin, S. *Türk Romanında Bilinçdışı ve Rüya*. (Doktora Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Demirkıran, G., & Gürbüz, A. (2023). Nermin Yıldırım'ın Saklı Bahçeler Haritası Adlı Romanının Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23-39.
- Eliade, M. (2003). *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Freud, S. (2022). *Psikanalize Giriş: 2 - Nevrozlar*. İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2023). *Psikanalize Giriş:1- Yanılgılar ve Düşler Üzerine*. İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2021). *Rüyaların Yorumu*. İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (1999). *Sanat ve Edebiyat*. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gençtan, E. (2022). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Güler, E., & Erişti, S. D. (2019). Görsel Sanatlar Öğretiminde Sosyal Ağ Odaklı Görsel Kültür Eğitimi Etkinliği: Hieronymus Bosch'un 'Dünyevi Zevkler Bahçesi' Eserinin İncelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 738-767.
- Gün, E. *Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarının Psikanalitik Yöntemle İncelenmesi*. (Doktora Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürol, E. (1977). *Carl Gustav Jung*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Hall, C. S., & Nordby, V. J. (2016). *Jung Psikolojisinin Ana Çizgileri*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- İmamoğlu, A. (2010). Bazı Psikanalistlere Göre Rüyanın İnsan Hayatındaki Rolü. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21-47.
- İşık, N. (2020). İşlevselcilik Açısından Kuyu Motifinin Türk Kültürü, Edebiyatı, Sinemasına Yansımaları. *Folklor / Edebiyat Dergisi*, 281-296.
- Jung, C. G. (1997). *Analitik Psikoloji*. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Jung, C. G. (2013). *Anılar, Düşünceler, Düşler*. İstanbul: Can Yayınları.
- Jung, C. G. (2020). *İnsan ve Sembolleri*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Jung, C. G. (2018). *Rüyalar*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Kolcu, A. İ. (2019). *Edebiyat Kuramları Tanım-Tenkit-Tahlil*. Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.

- Kul, E. *Nermin Yıldırım'ın Romanlarında Yapı ve İzlek*. (Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ardahan.
- Meier, C. A. (2022). *Jung Arketipler, Rüyalar ve Din*. İstanbul: Lejand Kitap.
- Memiş Baytimur, N. (2022). Şizoid Kişilik Bozuklukları Üzerine: Nermin Yıldırım'ın Unutma Beni Apartmanı Romanında Süreyya Örneği. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* , 225-235.
- Moore, R. L., & Gilette, D. (2022). *Kral, Savaşçı, Büyücü, Aşık Ergin Eril Arketiplerini Yeniden Keşfetmek*. (Çev: C. Şeref) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Moran, B. (2021). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Örs Gevrekci, A., & Çirakoğlu, O. C. (2017). Suçluluk ve Utanç Duyguları Üzerine Kavramsal, Nöropsikolojik ve Psikopatolojik Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 89-105.
- Örücü, M. M. *Tanzimat'tan İkinci Meşrutiyet'e Türk Şiirinde Ateş İmgesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özen, Ö. (2020). Psikanaliz ve Edebiyat: İki Terapötik Yoldaş. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 9-16.
- Özsözgün, B. *Selim İleri'nin Romanlarında Yer Alan Şahıslar Kadrosunun İlk Örneksele (Arketipsel) Özellikleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Polat, B. *Murat Gülsoy'un Romanlarında Rüya*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2001). *Modern Psikoloji Tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Serrican, E. (2015). Carl Gustav Jung'un Analitik Psikoloji Kuramındaki Arketip Kavramının Edebiyata Yansıması. *International Journal of Sciences and Education Research* , 1206-1215.
- Soydaş, G. *Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyelerinin Psikanalitik Açidan İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Sönmez, F. (2023). *Edebiyatın Rüyası 1870 - 2022 Arası Türk Romanında Rüya*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Sunat, H. (2020). *Freud'un Psikanalizi Kuram, Uygulama, Kültürel Açılımlar*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Terbaş, Ö. (2016). *Rüyalardan Gerçekliğe Psikanaliz ve Sanat*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Topçu, H. (2018). Aşağılık Karmaşasına Hapsolmuş bir İsim: Ahmet Haşim. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* , 103-118.
- Tura, S. M. (2021). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). Psikanaliz Kuramı ve Özellikleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 275-285.
- Uygur, H. K., & Mungan, H. S. (2021). Mardin'den Derlenen Keloğlan Masalına Arketipsel Bir Yaklaşım. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi* , 34-51.
- Yıldırım, N. (2022). *Dokunmadan* . İstanbul: Hep Kitap.
- Yıldırım, N. (2020). *Ev*. İstanbul: Hep Kitap.
- Yıldırım, N. (2018). *Misafir*. İstanbul: Hep Kitap.
- Yıldırım, N. (2022). *Rüyalar Anlatılmaz*. İstanbul: Hep Kitap.
- Yıldırım, N. (2022). *Saklı Bahçeler Haritası*. İstanbul: Hep Kitap.
- Yıldırım, N. (2022). *Unutma Beni Apartmanı*. İstanbul: Hep Kitap.
- Yıldırım, N. (2022). *Unutma Dersleri*. İstanbul: Hep Kitap.